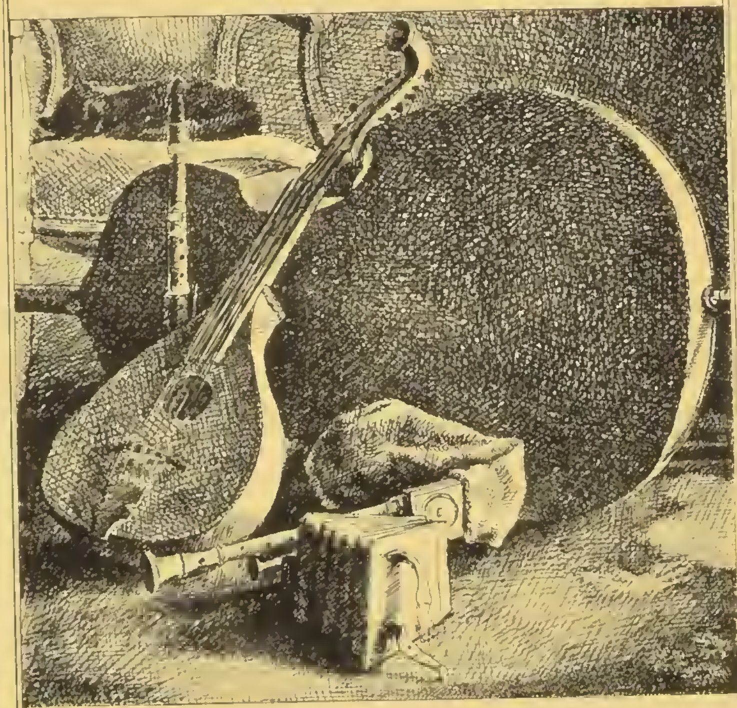
EX LIBRIS

FREDERICK SELCH

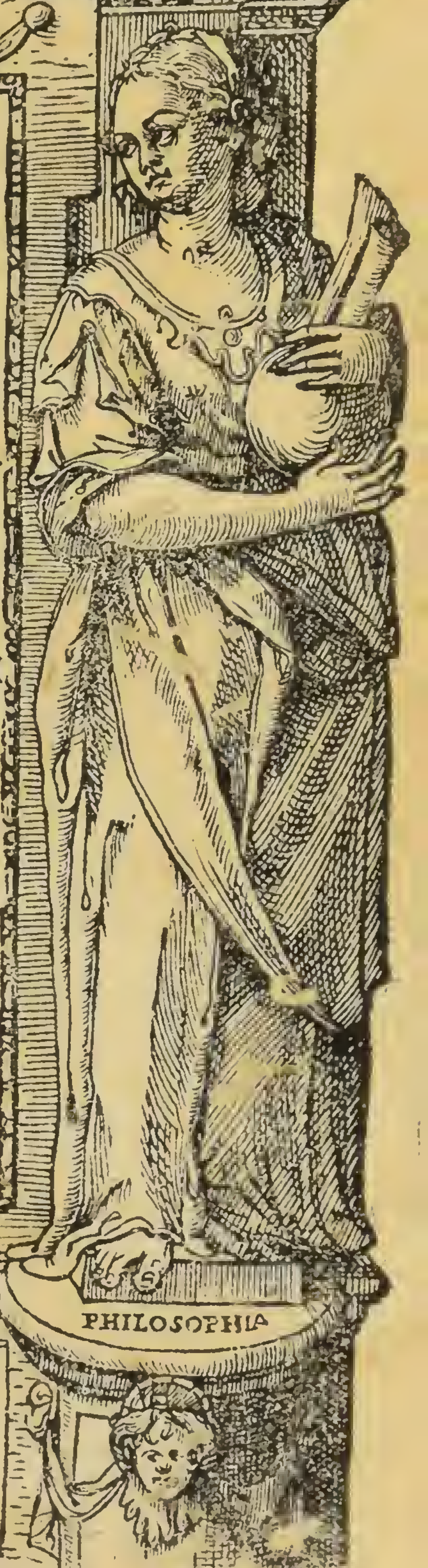
DE CAMPANIS COMMENTARIVS

A Fr. ANGELO. ROCCHA
EPISCOPO. TAGASTENSI,
Et Apoſtolici Sacrarij Præfecto
Elucubratus,

AD. SANCTAM. ECCLESIAM
CATHOLICAM
DIRECTVS,

In quo multa non minus admiratione, ac ſcitu digna, quàm lectu iucunda, in Eccleſia Dei reperiri narratur

Iuxta diuerſa Quæſita, quæ in pagina quinta videre licet.

ROMAE,
Apud Guillelmum
Facciottum.

Superiorum permiſſu

Anno Domini
M. DC. XII.

AD
SANCTAM · ECCLESIAM CATHOLICAM
AVCTOR COMMENTARII.

OCCASIONE ſeſe mihi olim oblata ex caſu quodam in Sacra Congregatione Rituum examinando, hunc de Campanis Commentarium animi cauſa elucubrandũ ſuſcepi; nunc autem Eccleſiaſticorum Virorum, & omnium Chriſti Fidelium commoditati, & vtilitati in lucem edendum curaui. Quamuis enim nomen Campanæ omnibus cuiuſcumq. Nationis, ac Linguæ vulgariter notum, parum nobis polliceri videatur; ipſa tamen Campana plus (vt aiunt) in receſſu, quàm in fronte promittit, ac denique præſtat, quippe quæ multa non minus admiratione, ac ſci-

tu digna, quàm lectu iucunda, in ſe comprehendit, non quidem vulgariter cognita, ſed paucioribus, ac ſtudioſis tantum nota, ſicut Commentarium hunc legenti planum profectò fiet. Qui ergo hæc ſcire cupit, legere ne grauetur: Eum namque legiſſe fortaſſe non pœnitebit, ſi patienter leget, materia ipſa, de qua loquimur, patientiam poſtulante, necnon ſolatium præter vulgi, & aliorum hominum non paucorum expectationem, tandem aliquando capiendum pollicente.

QVAESITA IN·COMMENTARIO EXPLICANDA.

1 DE ſæculari, & Eccleſiaſtica inuentione Campanarum antiqua. pag. 1
2 De multis, ac diuerſis Campanarum nominibus. 15
3 De multiplici olim apud Ethnicos Campanarũ vſu. 27
4 De Ritu conſecrandi, aut benedicendi Campanas. 38
5 De conſecratione Campanarum. 39
6 De cauſis conſecrandi Campanas, & de effectibus, ac nominibus earumdem. 42
7 De Campanis conſecratis admiranda. 59
8 De Campanarum origine, quam à Tubis Veteris Teſtamenti in Eccleſia ſancta Dei habere cenſentur. 71
9 De ſimilitudine inter Tubas, & Campanas. 72
10 De diſſimilitudine inter eaſdem. 75
11 Diuerſi Campanarum ſonitus vnde naſcantur. 76
12 De Muſico, & admirabili quidem Campanarum concentu, & Inſcriptiones earumdem, necnon de Turrium earumdem præſtantia. 79
13 De Campanario, ſiue de officio pulſandi Campanas in ſancta Dei Eccleſia, deque eiuſdem officij præſtantia. 96
14 De multiplici Campanarum vſu in Eccleſia Dei recepto, tam ſcilicet laicali, quàm ſacro. 108
15 De vſu pulſandi Campanas pro Clero congregando, Populoq. conuocando ad officia diuina, & conciones audiendas. 110

De

16 De Campanis in ſacrificio Miſſæ pulſandis. 115
17 De Campana in Veſpere, vel in Sero, in Mane, & in Meridie pulſari conſueta. 117
18 De cauſis pulſandi Campanam in Veſpere, in Mane, & in Meridie. 123
19 De vſu pulſandi Campanas ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis, & in honorem Sanctorum in diebus feſtis, & in ſacris proceſſionibus celebrandis, necnon in gratiarum actionibus. 131
20 De vſu pulſandi Campanas pro Defunctis. 133
21 De vſu pulſandi Campanas ad improbas pluuias, vel tempeſtates expellendas. 136
22 De vſu pulſandi Campanas in alicuius magni Viri aduentu ad Ciuitatem, &c. 139
23 De multiplici vſu Campanæ in Eccleſia ſancta Dei tàm horis diſtinguendis, quàm alijs Vniuerſitatum, Collegiorum, Scholarum, Communitatum, Cœnobiorum, Xenodochiorum, & Magiſtratuum commoditatibus deſeruiente. 144
24 De alijs Campanæ vſibus in Eccleſia ſancta Dei receptis. 146
25 De temporibus, in quibus Campanas pulſare non licet, & cur ita. 148
26 De numero Campanarum tàm Clericorum ſæcularium, quàm Religioſorum Eccleſijs conceſſo, contentioſa inter Eccleſiaſticos Viros prætenſione olim ſuborta de numero earumdem. 153

INDEX AVCTORVM QVI IN COMMENTARIO CITANTVR.

A

Albericus à Roſate I. C.
Albuinus Flaccus Alcuinus.
Aldus Manutius Iunior.
Alphonſus Ciacconius.
Amalarius Fortunatus Archiepiſcopus Treuerenſis.
Apollodorus Athenienſis.
Arnoldus Vuion.
Ant. Auguſtinus Archiepiſcopus Tarraconenſis.
S. Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus.
S. Auguſtinus Doctor Eccleſiæ.

B

Bartholomæus Fumus Villaurenſis.
Bartholomæus Platina.
S. Bernardus.
Burchardus Epiſcopus Vuormacienſis.

C

Canoniſtæ diuerſi in Libr. Decretal.
Concilium Claromontanum.
Concilium Colonienſe.
Concilium Lateranenſe.
Concilium Nicænum.
Cæſar Baronius S.R.E. Cardinalis.
Cælius Rhodiginus.
Columella.
Conradus Abbas Vrſpergenſis.
Cornelius Scultingius.

D

Dantes Poeta.
Decius Auſonius.
Dion Caſſius.

F

Fabius Paulinus.
Ferreolus Locrius.
Flauius Blondus Hiſtoricus.
Flauius Ioſephus Iudæus.
Franciſcus Guicciardinus.
Franciſcus Ioannettus.
Franciſcus Petrarcha Poeta.
Franciſcus Suuertus.

G

Gabriel Flamma.
Georgius Braunius.
Gilbertus Genebrardus.
S. Gregorius Nazianzenus.
Gregorius IX. Pont. Max.
Guido Pancirollus.
Guillelmus Durandus.
Guillelmus Bernardus.

H

S. Hieronymus Doctor Eccleſiæ.
Hieronymus Cardanus.
Hieronymus Curita.
Hieronymus Magius.
Hieronymus Mercurialis.
Horatius Poeta.

I

Iacobus Meyerus.
Iacobus Sprenger.
Innocentius III. Pont. Max.
S. Ioannes Chryſoſtomus.
S. Ioannes Damaſcenus.
Ioannes XXII. Pont. Max.
Ioannes Azorius.

Ioannes Beleth.
Ioannes Calderinus I. V. D.
Ioannes Fungerus.
Ioannes Grammaticus.
Ioannes Zonaras.
Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus.
Iuo Carnothenſis Epiſcopus.
Iuuenalis Poeta.

K

S. *KArolus Borromæus.*
Karolus Magnus.

L

LAurentius Surius.
S. Leo Papa.
Leonardus Vairus.
Lucianus Samoſatenſis.
Lucretius Poeta.
Ludouicus Arioſtus Poeta.

M

MArtinus del Rio.
Martialis Poeta.
Melchior Hittorpius.

N

NIcolaus Tertius Pont. Max.
Nicolaus Reuſnerus.

O

OLdradus I. C.
Onuphrius Panuinius.
Ordo Romanus perantiquus.
Ouidius Poeta.

P

PAulus Merula.
Petrus de Natalibus.
Petrus Gregorius Tholoſanus.
Petrus Garſias.
Petrus Meſſias.
Plautus Poeta.
Plinius Secundus.
Plutarchus.
Polybius Hiſtoricus.
Polydorus Virgilius.
Pontificale Romanum.

Q

QVintilianus Rhetor.

R

RVpertus Abbas Tuitienſis.

S

SIgebertus Gemblacenſis.
Silueſter Giraldus.
Stephanus Durantus.
Strabo Geographus.
Suetonius Tranquillus.
Suidas Hiſtoricus.

T

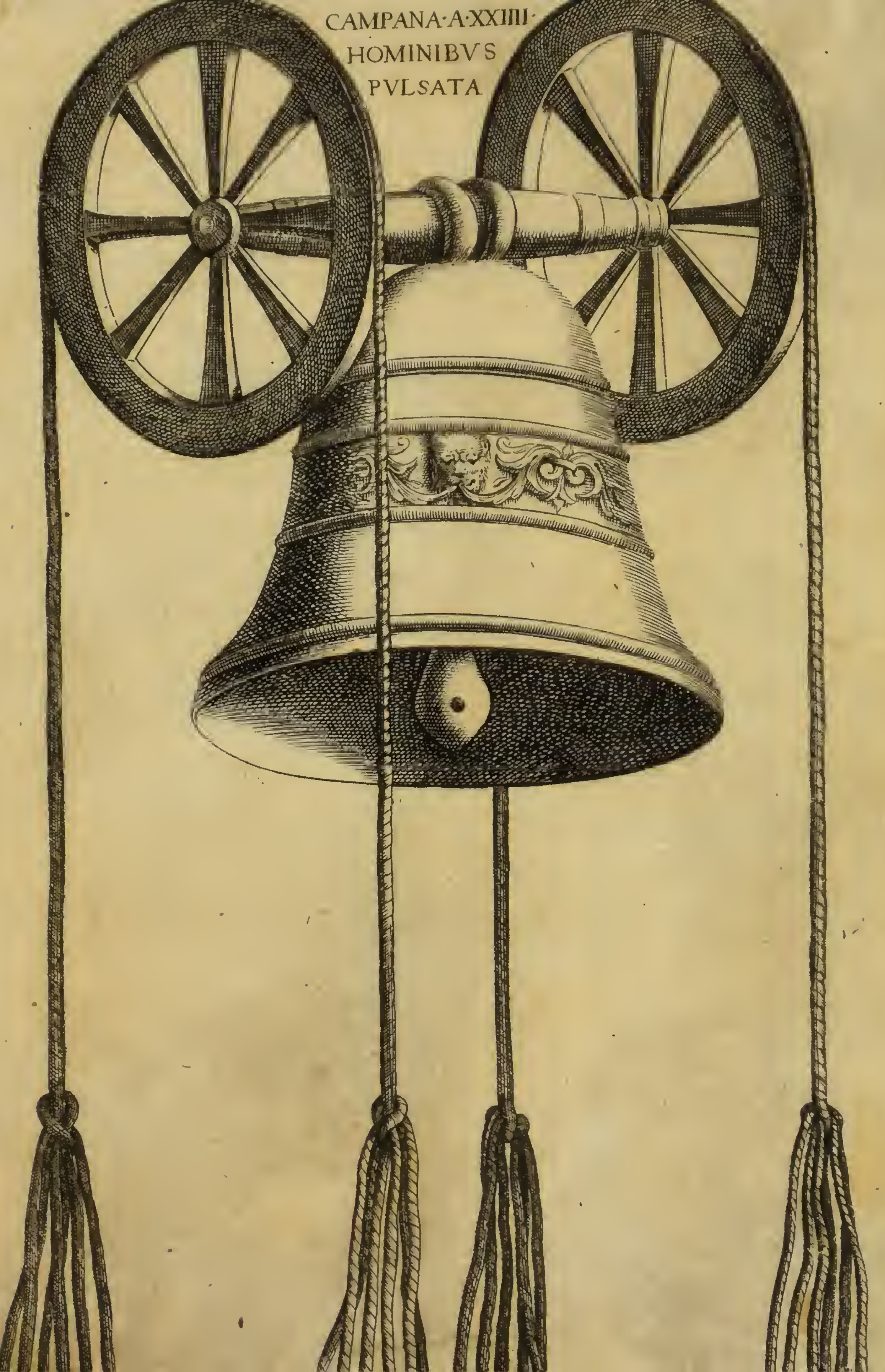
THeodoretus Epiſcopus Cyrenſis.
Tibullus Poeta.

V

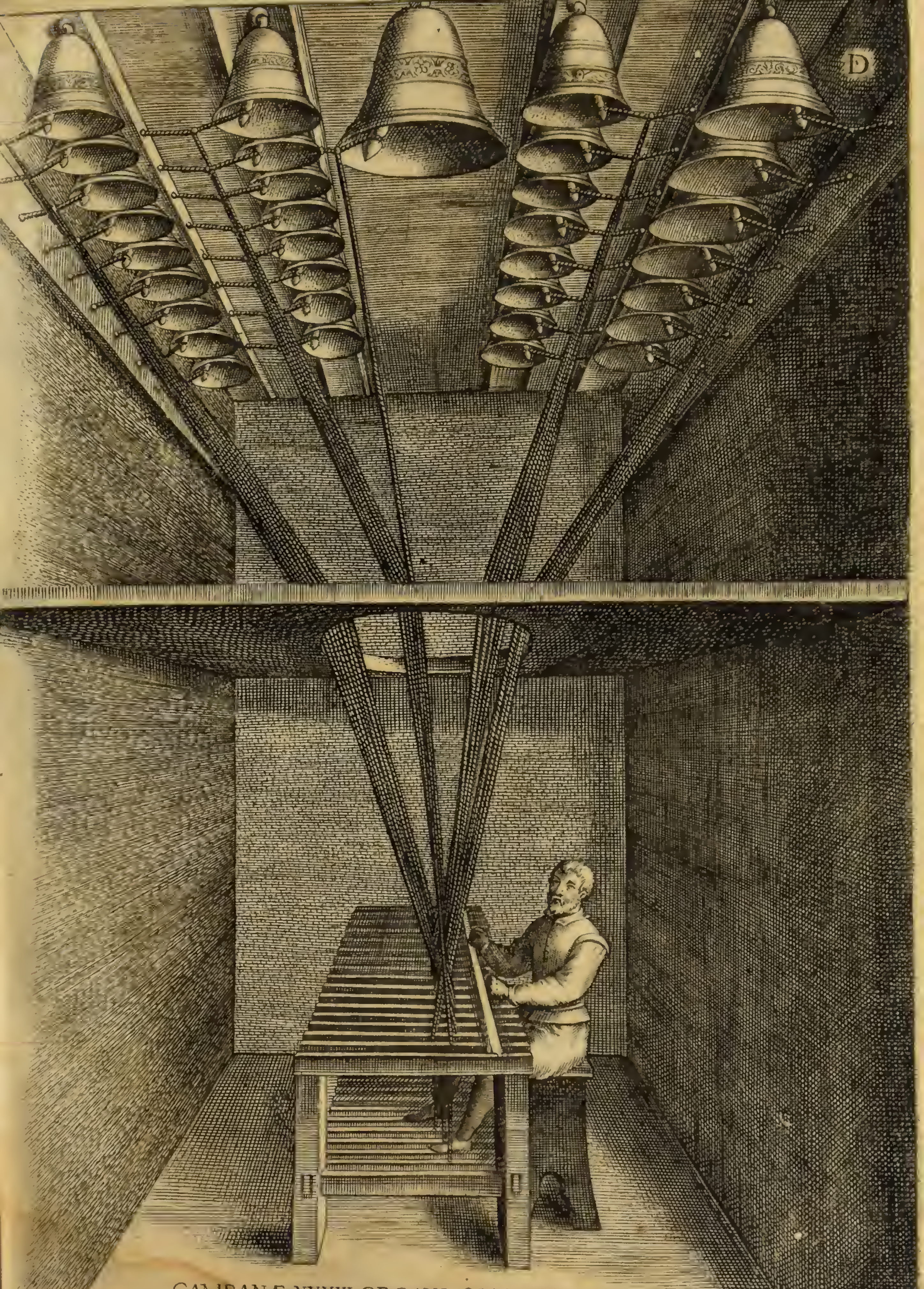
VIrgilius Poeta.
Vitruuius.
Vitus Amerbachius.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſimo P. Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

Imprimatur. Fr. Thomas Pallauicinus Magiſter, & Reuerendiſſimi P. F. Ludouici Yſtella Sacri Palatij Apoſt. Magiſtri Socius, Ordinis Prædicatorum.

CAMPANA·A·XXIIII·
HOMINIBVS
PVLSATA

D

CAMPANÆ·XXXIII·ORGANI·SONVM·REDDENTES

DE CAMPANIS COMMENTARIVS

A F. ANGELO . ROCCA . CAMERTE EPISCOPO. TAGASTENSI ET . APOSTOLICI . SACRARII . PRAEFECTO ELVCVBRATVS.

DE . CAMPANARVM . INVENTIONE aut antiquitate. Cap. I.

DE Campanis nos verba facturi, occaſione ſeſe iam nobis oblata in ſacra Rituum Congregatione, ordine Naturæ ſeruato, De Campanarum inuentione ſermonem primo loco habebimus.

Campanæ in toto orbe Chriſtiano adhibentur, præſertim verò in Eccleſijs, & Monaſterijs quibuſcumque, necnon alijs in locis, in quibus Hominum cœtus, aut conuentus ad aliquam rem præſtãdam à Chriſti Fidelibus celebrari ſolet. Nam Infideles, veluti Turcæ præſertim ſunt, Campanis non

Hieronymus Magius Epiſto. Dedicat. & pag. 43.

vtuntur, ſicut etiam Hieronymus Magius, qui captiuus manſit apud Turcas, teſtatum reliquit in ſuo de Tintinnabulis libello, quē, vt ipſe ait, in Turcico ergaſtulo conſcripſit. Immo, vt in Chronicis, & Hiſtorijs Turcarum legitur, Conſtantinopoli, tàm potentiæ, quàm diuitiarum ſplendore clariſſima, & antiqua Chriſtianorum Imperatorum ſede, capta; Campanæ omnes bombardarum vſui (teſte Magio) fuerunt deſtinatæ, etiamſi Campanarum vſus ad homines procul per Vrbem diſſitos in vnum ſtatim congregandos, necnon ad ſingulas diei, noctiſq. horas indicandas vtiliſſimus exiſtat. Quamuis enim in Turcarum Templis, quæ Meſchitæ dicuntur, altiſſimæ Turres conſtructæ reperiantur, quæ Turres Campanariæ Chriſtianorum eſſe videntur, in ipſis tamen Turribus Campanæ non ſunt; ſed ex earumdem Turrium faſtigijs, vel ſummitatibus quidam mercede conducti, ſtatis diei, ac noctis horis,magna & ſonora quidem voce inclamantes ad Templa, ſiue Meſchitas, homines conuocare ſolent. Græci etiam apud Turcas degentes, quippe qui Turcico Imperio ſubiecti ſunt, Campanis carere iubentur,

Meſchitæ quid.

Cam-

Campanarumq. loco, Tabula quadam lignea, malleis duobus ligneis prænotata, quam Symandrum, vel Synandrum ab hominum Cœtu conuocando dictum appellant; & Ferrea item lamina cum ferreo malleolo concinnata, quam Α'γιοσίδηρον, Hagioſiderum, hoc eſt, ſanctum ferrum, vocant, vtuntur, dum nonnulli tamquam Campanarij ante fores Templi in edito loco Populum ad Tēplum conuocant, vt Hieronymus Magius dicto in libello ſcriptum reliquit. Campanarum autem vſum à Turcis vetitum eſſe Græcis, conſtat eò, quòd Campanarum ſonus nimiam ſecuritatem, & auctoritatem præſeferat, & valde ad coniuratorum, aut ſeditioſorum animos, quamuis longè, latèq. diſperſos, contra Turcam de improuiſo congregandos exiſtat idoneus. Turcæ verò, ceteriq. Infideles Campanis non vtuntur, vel dictam ob cauſam, vel ob hanc fortaſſe, ne ſcilicet, Chriſtianis extra eorumdem Imperium degentibus adſimiles in hoc ſaltem ritu eſſe videantur, etſi, vt infra diffusè dicemus, Campanæ apud Ethnicos erant olim in vſu frequenti. Hinc Saladinus Aegyptius, vel Sultanus, ideſt Aegypti Rex, vel Prin-

Hagioſiderum, ideſt ſanctum ferrum.

Hiero. Mag. cap. 15. de Tintinnabulis.

ceps, capta Hieroſolyma, Ciuitatem hanc ingreſſus, Campanas è Turribus deiecit, mox Baſilicas omnes, præter Salomonis Téplum, prophanauit: ipſumq. priuſquam ingrederetur, aqua roſacea lauiſſe fertur. Hæc ex Platina in Vrbano III. & Simonetta lib. 5. poſt Epiſtolam 81. in Perſecutione Vrbani III. cap. 82. Et Genebrardo in Chronicis circa Annum Domini M. C. LXXXVII. Turcarum exemplum imitantur Hæretici, vt etiam hac in re Stephanus Duranſus in primo de Ritibus Eccleſiæ Catholicæ ait hiſce verbis: *Sanè Huguenoti (vel Hugoniſtæ) & ceteri huius ſæculi Hæretici, Campanis bellum indixerunt: Eas enim frangunt, & comminuunt, Saracenos imitantes*, qui, *vt Platina in Vrbano III. ſcripſit, capta Hieroſolyma, Campanas in primis è ſacris Turribus deiecerunt*. Hæc Durantus. Cornelius Schultingius in Hierarchica Anacriſi contra Caluiniſtarum Eccleſiaſticam Politiam pro Eupolitia Apoſtolica, & Canonica, in Synodis Caluiniſtarum, compulſationes Campanarum tempore ſepulturæ Defunctorum prohibitas omnino fuiſſe ſcribit. Turcæ quoque, Auctore Cuſpiniano, de Religione Turca-

Plat. Simon. & Genebrardus in Chronic. lib. 4. A. D. 1187.

Dur. lib. 1. cap. 22.

Cornelius Schulting. lib. 9. nu. 47. & lib. 12. nu. 47.

rum,

rum , vſum Campanarum nequaquam admittunt ; Illisq. etiam ipſis Chriſtianis , qui ſub ditione eorum viuunt , prohibent . Hæc item Durantus . Quæ profectò , cum ita ſint, Hæretici , ac Turcæ magnam ſimilitudinem, & conuenientiam habent cum Dæmonibus, qui ſonitum Campanarum tantopere abhorrent, vt infra item dicetur . In ſolo igitur Orbe Chriſtiano Campanæ adhibentur ; Quiſnam verò in Eccleſia ſancta Dei Campanæ fuerit inuentor , non ſatis conſtat, cum hac in re diuerſi diuerſa ſentiant . Polydorus Virgilius in libro de Inuentoribus rerum ſexto,huius generis inuentum Sabiniano adſcribit ita dicens : *Quòd Tintinnabulorum (hoc eſt, Campanarum) ſono Populus inuitatur, vocaturq. ad ſacra audienda ſtatis diei horis, Sabiniani , qui Gregorio ſucceſſit , hoc decretum eſt* . Hucuſque Polydorus . Hoc item alij de Sabiniano affirmarunt , quorum è numero fuerunt Franciſcus Petrarcha , & alij . Nouiſſimè autem Onuphrius Panuinius in Epitome Summorum Pontificum ita inquit de Sabiniano : *Hic Papa Campanarum vſum inuenit, iuſſitq. vt ad horas Canonicas, & Miſſarum ſacrificia pulſarentur in Eccleſia* . Hæc Panuinius .

Cap.21.

Hæretici, ac Turcæ Dæmonibus adſimiles.

Polyd.Virg. lib.6.c.12.

Onuphrius Panuinius.

Quam-

Sabinian. Anno Dñi 606.

Quamuis verò huius generis inuentum Sabiniano tribuatur ab ijs, quos modo recenſuimus; huic tamen ſententiæ, aut opinioni aduerſantur verba ſancti Hieronymi, quem ante Sabinianum ducentos circiter annos floruiſſe conſtat. Is enim in Regula Monacharum cap. 33. dum loquitur de Matutino, & de modo recitandi officium diuinum, facit mentionem de ſonitu Campanæ in nocte hiſce verbis: *Ad matutinas excubias, media nox vos præparet. Nullam ex vobis dormientem reperiat Campanilis ſonitus*. Hæc S. Hieronymus, qui in capite trigeſimo nono eiuſdem Regulæ, poſtquam verba fecit de Horis Veſpertinis, de ſonitu Campanulæ, ſorores ad Eccleſiam poſt cœnam vocantis, loquitur hunc in modum: *Poſt peractam cœnam, vel ſi omittitur, poſt aliquam horulam iuxta exigentiam temporis ad Eccleſiam Sorores Campanula vocet; vbi vel de Sanctorum geſtis, vel de alijs mirabilibus Dei lectio deuota dicatur*. Ex his profectò locis vſum Campanæ pro Sanctimonialibus in vnum ad Eccleſiam conuocandis tempore ſancti Hieronymi ante Sabiniani tempora fuiſſe apertè conſtat. Propterea cenſendum videtur, ſententiam probabiliorem

S.Hiero. An. Dñi 422.

Tom. 9. pag. 628.

Anno Dñi CCCC.

S. Hierony. cap. 39. pag. 632.

eſſe illorum, qui Campanæ inuentum (quantum ad Eccleſiaſticum vſum) Paulino Sancto, & Epiſcopo Nolano adſcribunt. Paulinus enim Sanctorum Auguſtini, & Hieronymi coætaneus fuit, ſicut Epiſtolæ inuicem ſcriptæ id ita eſſe teſtantur: immo, vt ait Trithemius, S. Auguſtini Diſcipulus fuit. Adde etiam, quòd Campanæ, à Nola ex præcipuis Campaniæ Vrbibus vna, cuius Epiſcopus fuit ſanctus Paulinus, Nolæ iam dictæ ſunt; & à Campania ipſa, Italiæ Prouincia, Campanæ item ab omnibus præſens in tempus vocitantur. Nam ſanctus Paulinus, Epiſcopus Nolanus, Campanæ vſum primus in ſuam Eccleſiam inuexiſſe creditur, atque id ita eſſe vulgaris, aut communior docet opinio, quaſi priori ſæculo dictus Campanæ vſus fuerit ignotus, vel potius in Eccleſijs ad ea vſque tempora non receptus. Priſcis namque ſeculis etiam apud Ethnicos Campanæ in varios vſus adhibitæ inueniebantur, ſed ſub alijs nuncupatæ nominibus, quæ infra ſuo loco explicabuntur. Paulino igitur nonniſi quantum ad vſum Eccleſiaſticum Campanæ inuentum adſcribendum cenſetur. Sed quamuis Campanæ vſus à

Paulinus inuentor vſus Campanæ in Eccleſijs.

Campanæ vſus in Eccleſia primus auctor quiſnã fuerit.

Campanarum vſus varij, & nomina varia. Vide cap. 2. 3. & 11.

ſan-

ſancto Paulino Epiſcopo Nolano in Eccleſiam fuerit introductus, ſacra tamen Ligna pro Campanis adhibita, poſt quadringentos circiter annos pulſari quoque ſolebant, vt videre eſt in ſecundo Concilio Nicæno, actione quarta, in qua ex Libello illi oblato de miraculis ſancti Anaſtaſij Martyris, hæc de pulſatione Lignorum leguntur: *Cum ſanctæ Ciuitati Reliquiæ ſacræ appropinquaſſent, omnibus ea res fuit declarata, & ſignificata. Itaque lætitia magna perfuſi omnes, ſurgentes ſubitò, Lignaq. ſacra pulſantes inuicem, obuiam facti ſunt in veneranda Virginis Deiparæ Aedæ, quæ appellatur Noua. Illinc cum Cruce, & ſupplicatione egreſſi, læti, & gaudentes cum gratiarum actione ſacris Reliquijs occurrerunt.* Hæc dicto in Concilio. Theodoretus item Epiſcopus Cyrenſis, qui floruit circa Annum Dom. CD.L. mentionem facit de Tintinnabulis in libro 4. Hæreticarum Fabularum in capite de Meletianis, in Aegypto hæreticis in hæc verba: *Ea ratione, tamquam liberi, & ſui iuris Meletiani, illa quoque ridicula excogitauerunt, interdiu quidem corpus aqua mundare, cum plauſu autem manuum, & quadam ſaltatione hymnos concinere, & multa tintinnabula funi*

Ann.Dom. 787. To. 3. Cõciliorum

Concil.Nic. 2.Act.4. Baron.To.1.A. Dom.58.

Theod.li. 4.

ap-

appenſa mouere, & alia his ſimilia. Quæ de cauſa magnus ille Athanaſius perpetuò cum eis bellum geſſit. Hæc Theodoretus de Tintinnabulis, vel Campanis Meletianorum, contra quos pugnauit Sanctus Athanaſius, qui floruit circa Annum Domini CCC.LX. Adde interea, quòd etiam Sancti Hieronymi temporibus alio item ſigno Chriſtiani ad Eccleſiam conuocabantur, hoc eſt, ad Synaxim, vel ad Collectam inuitabantur, quæ ſanè Collecta collectionem plerumque, aut Conuentum, ſeu Aggregationem hominum ſignificat in Veteri, ac Nouo Teſtamento, vt etiam Patres interpretantur. A Populi enim collectione, necnon à collectore Sacerdote, qui tamquam ad Dominum pro Populo fungens Legatione, omnium petitiones compendioſa breuitate colligit, atque concludit. Oratio iam dici conſueuit Collecta; quæ etiam Eleemoſynam, in Conuentu, aut Aggregatione Chriſtianorum pro pauperum alimentis collectam, ſignificabat. De Collecta igitur pro Conuentu, aut Aggregatione Sororum Monialium in vnum ad orandum ſumpta, ceteris Collectæ ſignificationibus prætermiſſis, loquitur ſanctus Hieronymus in Epiſtola ad

Leuit. 23.
Numer. 16.
Deut. lib. 2.
Paralip. c. 7.
Hæbr. 10.

S. Hierony. Epiſt. 27. to. 1.

Euſtochium Virginem, ſiue in Epitaphio Paulæ Matris eius, hunc in modum: *Poſt* ALLELVIA *cantatum, (quo ſigno vocabantur ad Collectam) nulli reſidere licitum erat: Sed prima, ſeu inter primas veniens, ceterarum opperiebatur* (hoc eſt, expectabat) *aduentum, pudore, & exemplo ad laborem eas prouocans, non terrore.*

Anno ante Chriſtum natum 80.

Lucianus to. 2. in Balneo Anno Dom. C.

Quòd autem ante Chriſti Domini, Saluatoris noſtri, aduentum in carne, vſus Campanarum fuerit, Scriptores diuerſi planum profectò faciunt, quorum è numero eſt Lucianus Samoſatenus, qui vixit circa Annum Domini centeſimum. Is enim dum Hippiæ Balneum deſcribit, & miris laudibus commendat, de duobus Horologijs dictum Balneum exornantibus, vno per Solem, altero per aquam & ſonitum, mentionem facit in hanc verborum formam: *Quin etiam horarum geminis indicijs idem Balneum exornauit; vno per aquam & ſonitum, altero per Solem.* Huius

Horologium

generis Horologium per aquam, & ſonitum vidi ego Romæ ab Attilio Pariſio vtriuſque Iuris conſulto excogitatum, & fabricatum, Clementiq. VIII. Pontifici Maximo dono

Hydrologiū

datum (quod Hydrologium dicitur) vnica

tantum rota, & vno tantum pondere ſeſe deuoluens, horarumq. numerum demonſtrat Campanæ ſonitu: Illi autem Balneo Hippiæ, (qui floruit circa tempora Luciani, vt infra videre licet) non abſimile in libello de Tintinnabulis Hieronymi Magij graphicè delineatum repræſentatur. Lucianus to.2.Hipp.

De Tintinnabulis, vel Campanis, quæ item Aera, Pelues, & Lebetes vocitabantur, vt infra ſuo loco fuſius videre eſt; mentionem fecerunt, Tibullus, & Ouidius, qui circiter Annos 14. ante Chriſtum natum; Quintilianus, Iuuenalis, & Martialis circa Annos centum poſt Chriſtum natum vixerunt. Tintinnabula tempore Auguſti Imperatoris in vſu fuiſſe oſtendit Suetonius in eiuſdem Imperatoris Vita hiſce verbis: *Cum dedicatam* (inquit) *in Capitolio Aedem Tonanti Ioui aßiduè frequentaret, Auguſtus ſomniauit queri Capitolinum Iouem cultores ſibi abduci, ſeq. reſpondiſſe, Tonantem pro Ianitore ei appoſitum. Ideoq. mox Tintinnabulis faſtigium Aedis redimiuit, quod ea ferè ianuis dependebant.* Dio quoque rem eamdem ita refert: *Auguſtus, orto die, Tintinnabulum Ioui Tonanti appendit: his enim Tintinnabulis Bannitores nocturni vtuntur, vt ſiquid*

Ann. 14. ante Chriſtum natum.

Ann. C. poſt Chriſtum natum.

Sueton. in Auguſto.

Vide Dionem lib. 54.

vſus ſit, ſignificare poſſint. Hæc Dio, & Suetonius de Auguſto, qui quinquaginta & ſex annos vixit in Imperio, & in eiuſdem Imperij anno quadrageſimo ſecundo ineunte natus eſt Rex Regum, & Dominus dominantium, Saluator noſter Chriſtus Ieſus. Strabo Geographus, & Hiſtoricus de Tintinnabulis maioribus in varios rerum vſus adhibitis loquens, rem quamdam ſatis feſtiuam, & auditu dignam in Iaſſo, Cariæ Inſula, factam refert de quodam Citharædo, & Surdaſtro, dum Tintinnabulum homines ad mercatum inuitaret. Strabo igitur in quartodecimo Geographiæ libro ita inquit: *Cum Citharædus quidam artem oſtentaret, audirentq. eum Iaſsij omnes; quàm primùm Tintinnabulum increpuit vendendorum piſcium ſignum, illi omnes, relicto Citharædo, ad piſces dilapſi ſunt, præter vnum Surdaſtrum. Citharædus itaque propius ad illum accedens, ò homo (inquit) gratias tibi ingentes habeo, cum propter Muſicæ ſtudium, tum propter honorem erga me. Nam ceteri quàm primum Tintinnabulum increpuit, omnes abierunt. Ille, quid ais, inquit; num iam Tintinnabulum ſonuit? Qui cum affirmaret; At tibi bene ſit, inquit; & ſurgens ipſe etiam digreſſus eſt.* Hæc Strabo, qui

Strabo lib. 14. Geograph.

flo-

floruit circa quartumdecimum annum ante Chriſtum natum. De Tintinnabulo maiori mentionem item facit Polybius Hiſtoricus Græcus, qui vixit ante Chriſtum ducentos, & amplius annos. Quamuis autem Eccleſiaſticus, vel ſacer Campanæ maioris vſus (non eius inuentum) Sancto Paulino, Epiſcopo Nolano, adſcribatur; prophanus tamen vſus ante Chriſtum natum multis annorum centurijs cœpiſſe cenſetur: talis enim Campanæ vſus non ſolum ad homines in mercatum conuocandos, vt ex Strabone de piſcium venditione cognouimus; verum etiam in Thermis, & in alijs Vrbium locis ad varia olim munia apud Ethnicos, vel Gentiles fuit receptus, vt infra ſuo loco explicabimus, dum de multiplici Campanæ vſu ſermonem habebimus. Quiſnam verò inter eos fuerit Campanæ inuentor, omnino ignoratur, vt ait Polydorus Virgilius, qui in tertio de Inuentoribus rerum libro cap. 8. multa cum vetera, tum noua recenſet inuenta, quorum Inuentores ignorari affirmat, & inter illa multa mentionem facit de Tormento illo æneo, quod Bombardam vocant; de Organo, De Horologio, & de Campana, cu-

Anno 14. ante Chriſtum natum Strabo.

Polybius ante Chriſtum natum 225. Ann.

Cap. 3. & 11.

Polyd. Virg. lib. 3. c. 8.

Bombarda Organum Horologiũ & Campana

ius

ius tamen Campanæ inuentum antiquiſſimum eſſe conſtat: nam Moyſis temporibus aliquem illius vſum fuiſſe oſtendit Ioſephus in tertio Antiquitatum Iudaicarum libro, in cuius capite octauo ſermonem habet de Tintinnabulis; & in capite vndecimo de Tuba, & de Campanula, necnon de Buccina cornu ſcilicet recuruo, tubæ inſtar inflari ſolito, & in ſacrificijs adhiberi conſueto, *cuius os tantum* (inquit Ioſephus) *patebat quantum ad inflandum ſufficeret, deſinebatq. in extremitatem Campanulæ ſimilem, quemadmodum Tuba.* Hæc Ioſephus, qui dum loquitur de Buccinis, quibus apud Hebræos Plebs ad concionem vocabatur, Principes ad conſultandum de Republica exciebantur, vniuerſus Populus conuocabatur, & Caſtra mouebantur, mentionem facit de Campanula, quæ Græce dicitur κώδον: Ioſephus enim etſi Hebræus, Græca tamen lingua Iudaicas antiquitates conſcripſit, vt alijs Nationibus res Hebraicas promulgaret. Hæc de Campanæ Inuentore atque antiquitate. Si autem Campanæ Inuentorem minus attigimus, id profectò in cauſa fuit, vt etiam de ſe Polydorus affirmat, quòd maluerimus paucis verbis certa

Ioſephus lib.3. Antiq. c.8. & c. 11.

tra-

tradere, quàm incerta perſequi multis. Nunc reliquum eſt, vt rem ſecundo loco poſitam, hoc eſt, Campanarum nomenclaturam aggrediamur.

DE CAMPANARVM Nominibus. Cap. II.

CAMPANARVM diuerſa ſunt nomina ob diuerſas quidem cauſas, quas in ijſdem nominibus recenſendis diligenter, quoad fieri à nobis poterit, explicare conabimur. Nomina verò, vt in Hieronymi Magij Libello videre licet, ſunt hæc:

Hiero. Mag. cap. 1. de Tintinnab.

Tintinnabulum	*Aeramentum*
Petaſus	*Squilla*
Codon	*Crotalum*
Nola	*Signum*
Lebes	*Cloca*
Aes	*Campana*

Tintinnabulum

Inter tot diuerſa Campanarum nomina Tintinnabulum primo loco ſeſe nobis offert explicandum, tamquam huius generis nomen magis antiquum, vt vidimus; & Campanæ

ſonitum, quem tinnitum vocant, perbellè repræſentans, ac proprijſſimè quidem. Tinnitus enim eſt proprius metalli ſonitus. Hinc Plinius in vndecimo naturalis Hiſtoriæ libro de Tintinnabuli proprietate, & metalli ſonitu ita inquit: *Apes gaudent plauſu, atque tinnitu æris, eoque conuocantur*. Tintinnabulum igitur eſt æneum inſtrumentum, quo ad Thermas, vel Balnea, loca aquas habentia, aut ſponte Naturæ calentes, aut fornace calefactas, ſudandi, lauandiuè vſibus deputata, Populus hora lauandi antiquitus conuocari ſolebat: Turri enim, vel alicui loco edito imponebatur, vt eius tinnitus procul audiretur, ac perciperetur, iuxta illud Plinij in trigeſimo ſexto eiuſdem Hiſtoriæ libro dicentis: *Pyramides ita faſtigiatæ, vt in ſummo orbis æneus, & Petaſus vnus omnibus ſit impoſitus, ex quo pendeant excepta catenis Tintinnabula, quæ vento agitata longè ſonitus referrent, vt Dodonæ olim factum.* Hæc Plinius. Eſt autem Tintinnabulum nomen factitium, à ſonitu, vel tinnitu, quem edit dum pulſatur, ita vocitatum. Illud verò, *Bulum*, in voce, *Tintinnabulum*, nihil omninò ſignificat, ſed eſt quædam vocabuli productio, vt

Plin. lib. 11. capit. 20. Virg. lib. 4. Georgicorũ, & Varro lib. 3.

Plin. lib. 36. cap. 13.

Tintinnabulum vnde dicatur.

ait

ait Hieronymus Magius, vel deſinentia, vt videre eſt indictione, *Proſtibulo, Incitabulo, Mendicabulo, Vocabulo, Mandibula*, & in ceteris huius generis vocum deſinentijs, quas in ipſis vocibus nihil ſignificare conſtat. Nam ſicut à voce Bouis Boatus, & à voce Ouis *Belatus*, vel *Balatus* dicuntur, aut formantur, ita à ſonitu Campanæ illo, *Tin, Tin*, dum pulſata tintinnire, ſiue tintinnare auditur, Tintinnabuli nomen Campana ſibi ſortita olim fuit: Tinnitus enim propriè de metallis dicitur: Tinnit namque aurum, argentum, æs, ferrum, ſtannum, orichalcum, & cetera huiuſmodi. Hinc locus ille, quem in Aulis Principum vulgo *Tinnellum*, prandio ſcilicet, ac cœnæ Aulicorum deſtinatum, vocant, à Tintinnabuli forſan tinnitu nomen ſibi ſortitus eſt, quaſi *Tintinnellum*, media ſyllaba per ſyncopem detracta dicatur, vt Aldo iuniori, viro ſanè politioribus litteris, & ingenij perſpicacitate ornato, placet. Huius vero generis tinnitum, pluribus rebus, aut vſibus deſeruientem, in vtriuſque ſexus Monaſterijs obſeruatum eſſe conſtat.

Aldi Iunioris opinio.

Petaſus.

PETASVS item ab antiquis pro Campana

Petaſus

ſiue pro maiori Tintinnabulo ſumi conſueuit, & à galeri, vel pilei latioris forma, & ſimilitudine ita nuncupatus fuit. De hoc ipſo Campanæ nomine mentionem facit Plinius in loco nuper laudato, aut citato.

Codon.

CODON κώδων, vox Græca eſt, & à Græcis pro Tintinnabulo vſurpata, & ab hac voce tractum eſt verbum Codonizo, κωδωνίζω, quod eſt tinnire, aut crepitaculum ſonare. Propterea Hieronymus Magius ait: *Codones dicuntur eo, quòd dum mouentur, ſonum, & quaſi cantum edere ſolent, Græca* (inquit) *vt par eſt, Etymologia, teſtantur Ioannes Grammaticus in libros Ariſtotelis de Anima, & Suidas in Lexico ſuo, ſiue collectaneis; vel potius à forma, & ſimilitudine capitum plantæ Papaueris, quæ Codonum voce à Græcis ſignificantur, Codones dici Tintinnabula, aliquis non ſine ratione fortaſſe contendet.* Hæc Magius.

Hier. Mag. c. 1. de Tint.

Io. Gramm.

Suidas.

Nola.

NOLAE quoque nomine, Cãpana olim vocitabatur; ſed cur ita diceretur, non ſatis cõſtat, etiam ſi nonnulli Campanam dictã fuiſſe Nolam crediderint à Nola Ciuitate Campaniæ mediterranea, cuius Epiſcopus fuit Pau-

linus

linus, qui primus vſum Campanæ in Eccleſiam ſuam, vti iam diximus, inuexiſſe creditur. Sed huius generis Etymologia, ſiue Nolæ origo eſſe non poteſt: Nam ante Paulinum Epiſcopum Nolanum, de Nola pro Campana mentionem fecit in Oratorijs Inſtitutionibus Fabius Quintilianus, qui Domitiani Imperatoris ætate circa Annum Domini nonageſimum floruit. Is enim in capite vltimo libri octaui affert in medium tritum illud, & antiquum Prouerbium: *Nola in cubiculo*. Quam rem prouerbialem pro Campana prouerbialiter ſumpta intelligendam eſſe cenſet Cælius Rhodiginus hiſce verbis: *Coniectura ducor eſſe hoc prolatum in garrulum, deſidentem dies totos domi, & nugali verborum futilium importunitate, & copia exundanti, de tinniente, vt obſtrepera loquacitate, vti pica, verboſiore obſurdeſcerent aures, ac veluti Tintinnabulo conuulnerarentur. Vel (quod magis arridet) eos intelligamus, qui domi quidem, & in cubiculo, vbi ſilentij eſſe vſum, Varro ſcribit, fluenta verborum promunt; in foro autem, vbi ciuili eloquentia gloriam ſibi comparant viri præſtantes, vt teſtis comprobat Homerus, aut in Senatu, altero ingeniorum theatro, penitus conſileſcunt,*

Pag. 13.

Quintil. lib. 8. cap. vltimo.

Prouerb. de Nola.

Cæl. Rhod. lib. 19. cap. XI. antiqu. lect.

ſiuntq. (quod Græci dicunt) etiam piſcibus magis muti. Nolam ſiquidem pro Campana dici obſeruauimus. Hæc Rhodiginus. Nolæ igitur nomen pro Campana etiam ante Paulinum Epiſcopum Nolanum annos circiter trecentos vſurpatum fuit. Adde etiam pro maiori antiquitate hac in re comprobanda, quòd quamuis Paulinus vſum Campanæ in Eccleſiam ſuam primus inuexiſſe credatur, Gennadius tamen in additamento ad Sancti Hieronymi librum de Viris illuſtribus, de Paulino loquens, nihil tale (vt rectè ait Magius) de ipſo refert; quippe qui Nolæ, pro Campana ſumptæ, vſum, & nomen ante Paulinum fuiſſe non ignorabat. Turris autem illa, cui Campanæ imponuntur, & Campanile à Campana deductum italicè vocitatur; Nolariũ (quod campanile vulgò in Italia vocitatur) à Nola ſumpta pro Campana deriuatum, dicebatur, vt ex Inſcriptione marmore inciſa tẽpore Vrbani IV. Anno Dom. 1262. conſtat. Id quod videre licet in pauimento Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Oppidi Marini Columnenſium non procul ab Vrbe Roma. Inſcriptio legitur in hanc verborum formam:

Magius.cap. 1. de Tintin.

IN

IN. NOMINE. DOMINI. AMEN.
ANN. DOM. M.CC.LXII.
ANNO. VERO. PONTIFICATVS. DOM.
VRBANI. IV. PAPAE
OPVS. HOC. NOLARII.

Ateſte vetuſtiſſimò, & nobiliſſimo Patauinæ Diœceſis Municipio in Campanili maioris Eccleſiæ ad partem exteriorem, Cœmeterium verſus hæc marmore inciſa leguntur:

ANNO. DOM. M. CC. LI. INDICT. NONA
DE. MENSE. MAII. DESTRVCTVM. FVIT
NOLARE. QVOD. HIC. ERAT. IVSSV
ECCELINI. DE. ROMANO

IN. M. CC. LXXXXV. INDICT. OCTAVA
DIE. XII. APRILIS. COEPTVM. FVIT
REHÆDIFICARI. PER. COMMVNE
ESTENSE.

Lebes.

LEBES, vas æneum eſt, in quo igni apponitur aliquid, vt ebulliat. Quoniam verò Lebetes, vel Lebéta ex ære fiunt ſicut etiam Campanæ, & quamdam Campanarum formam ſatis bellè repræſentare videntur, hiſce de cauſis Campana Lebetis nomen vulgò interdum ſibi ſortita inuenitur: immò ab ære Dodonæo, ære optimo, Lebeta, vt infra videre licet, Dodonæa dicta fuerunt.

AES

Aes.

AES Dodonæũ quatenus valde reſonans, pro Campana vſurpatum fuit; Dictum eſt autem Aes Dodonæum à Dodona Ciuitate in Chaonia Epiri Regione, iuxta quam propinquum erat nemus Ioui ſacrum. Hinc Iuppiter Dodonæus. Propterea Virgilius Lebetes, vel Lebeta Dodonæa ab ære optimo, ceu Corinthio tamquam præſtantiſſima ita nominauit. Auſonius autem Aes, vel Ahenum Dodonæum, prouerbialiter dictum ſumens, ad Prouerbium, quod in homines garrulos, vel iuſto loquaciores dici conſueuit, alludit in hæc verba:

Virg. lib.3. Aeneidos

Decius Auſonius.

Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni.

Aes enim Dodonæum, prouerbialiter ſumptum per translationem, aut per alluſionem ad hominem garrulum dicitur, quaſi tintinnabuli quoddam genus die, noctuq. continuò crepitans. Aes igitur Dodonæum abſolutè, ac propriè ſumptum pro Campana vſurpatum fuit.

Aeramentum.

AERAMENTVM ab ære deriuatum, quod eſt ex ære fuſum, veluti eſt Ferramentum ex ferro factum. Campanæ namque va-

ria

ria ſibi ſortitæ ſunt nomina iuxta varias earũ formas, aut ſonum, & iuxta varias hominum conſiderationes apud diuerſas Nationes.

Squilla.

SQVILLAE ad hanc vſque diem Campanulæ, ſiue paruæ Campanæ in Italia nominantur, vt videre licet apud Stephanum Durantum, & Guillelmum Durandum, & alios. Squillæ vocabulo, pro Campana ſumpto, vſus eſt Franciſcus Petrarcha in ſuis vernaculis cantionibus hiſce verbis:

Steph. Durãtus lib. 1. de Ritibus cap. 22. & Guill. Dur. lib. 1. c. 4.

Petrarcha

E non ſonò poi Squilla.

item

Nè ſenza Squilla ſi comincia aſſalto

item

A Nona, à Veſpro, all'Alba, & alle Squille.

Eodem quoque ipſius Squillæ vocabulo vſi ſunt Dantes Aldigerius, & Ludouicus Arioſtus ſuis in ſcriptis non ſemel. Quænam verò vox illa ſit, nemo explicat, niſi Hieronymus Magius, qui opinatur illam è Gallia eſſe deſumptam: Inde apud noſtrates verbum, *Squillare*, ortum fuiſſe ait. Sed in Dictionarijs Gallicis huius generis vox non inuenitur, & à Viris Gallis, & quidem eruditiſſimis talis vox Gallica eſſe omnino negatur. Quamuis

Dantes, & Arioſtus.

Magius c. 1. de Tint.

uis autem apud Latinos Auctores, & quidem antiquos nomen Squillæ pro quodam herbæ, ac piſcis genere inueniatur; quid tamen talis vox pro Campana ſignificet, non ſatis conſtat, niſi verbum *Squillare*, apud Italos pro ſonitu quodam peracuto, à Squilla ipſa, Campanula ſcilicet peracutè ſonante deductum, ſumi ſolere dicamus: Squilla enim talem ſonum edere ſolet.

Crotalum.

CROTALVM item pro Campana ſumebatur apud antiquos; Græcè autem κρόταλον, Crotalon, quod Latinè Crepitaculum vocitatur, à crepitu dictum. Quare à Columella Crepitaculum nuncupatum fuit; & à Lucretio diminutiui forma Crepitacillum, quod erat ex ære, vel ex ligno, aliavè materia ita concinnatum, vt efficere ſonum valeret, ſiquis manu verſaret. Vnde per metaphoram Crotalus dicebatur ille, qui lingua expeditiore, ac voce ſonanti, ac prope tinnula, quiq. loquacitate ſua neminem non obtundit.

Columella.

Lucretius.

Signum.

SIGNVM item appellatur Campana, vt in libro perantiquo, qui Ordo Romanus nuncupatur, videre licet. Id quod etiam videre

eſt

eſt apud Iuonem parte 4. cap.45. & libro 2. Pannormiæ cap.184. & Burchardum lib.13. cap. 12. necnon Amalarium Fortunatum de Diuinis officijs cap.1. & alios. Iſtuc ipſum legitur in tertia Decreti parte, Diſtinctione prima de Conſecratione, capite quinquageſimo, & ex Concilio Cabilonenſi deſcriptum citatur. Campana verò dicitur Signum: quia ſonitu illius datur ſignum, ſiue indicium faciendi aliquid in Eccleſia, ſiue in alijs locis, in quibus pulſatur Campana.

Ordo Romanus. Iuo. p. 4. c. 45. & li. 2. Pann. c. 184. Burchardus lib. 13. cap. 12.

Amalar. de diu. officijs cap. 1.

Cloca.

CLOCA etiam Germanico vocabulo appellatur Campana, vt videre eſt in capitulari Karoli Magni, vbi legitur: *Clocæ non ſunt baptizandæ*. Gallicè item Campanæ vocitantur Cloches; & quod ab Italis Campanile vulgò dicitur, à Gallis *Clocher d'Egliſe* appellatur, hoc eſt, Campanarium, vel Campanile, ſiue Campanaria turris Eccleſiæ. Campanula verò Gallicè *Clochette* vocitatur. Hæc ex libro primo Stephani Duranti capite 22. de Ritibus Eccleſiæ, necnon ex Dictionario Petri Canalis Gallicè, & Italicè conſcripto.

Caroli Magni Capitulare.

Campana.

CAMPANA denique à Campania Italiæ Regione, ſicut Nola pro Campana ab ipſa eiuſdem Regionis Nola, Campaniæ Ciuitate, ita vocitata, nomen traxiſſe creditur, præſertim verò propter æs campanum, cui Plinius palmam tribuit, cùm ex eo & ollæ, ac lebetes ænei, & Campanæ conflentur: Aes namque Campanum optimum inter omnia æris genera eſſe cenſetur, vt ait Iſidorus in decimo ſexto Etymologiarum, ſiue Originum libro, in quo etiam Campanam ab eadem Regione Italiæ nomen accepiſſe ſcribit. Iſtuc ipſum Ioannes Fungerus in Etymologico trilingui ſcriptum reliquit. Campana igitur ita vocitata nomen ſibi ſortita cenſetur à Campania, vel ab aliqua Ciuitate Campaniæ ſiue ſit Nola, vt alij volunt; vel, vt Magius ait, Temeſa, ſiue Tempſa æris fodinis olim nobilitata. Quare ob æris dicti loci, vt diximus, præſtantiam, æra quaſi per antonomaſiam Temeſæa dicebantur, vt ex libro quinto Faſtorum Ouidij patet dicentis: *Temeſæaq. concrepat æra*. Eamdem item ob cauſam, æris videlicet Campaniæ vim, aut excellentiam, æs Campanum antonomaſticè dice-

Iſidorus lib. 16. c. 19. & 24.

Io. Fung. in voce Campana.

Hier. Mag. c. 1. de Tint.

batur

batur. Cum autem Campanæ vocabulum ante Sancti Hieronymi ætatem in antiquis Scriptoribus non reperiatur, eam Gothicam eſſe vocem, vel ab Artifice Campanarum præcellente, cum frequens Campanarum vſus in Eccleſijs eſſe cœpiſſet, Campanam dictam fuiſſe Magius opinatur: ſuum tamen hac in re cuique iudicium liberum eſſe, ait. De Campanarum nominibus hæc dicta ſufficiant. Nunc reliquũ eſt, vt rem tertio loco de multiplici earumdem vſu propoſitam, nos tãdem aliquando explicandam aggrediamur.

DE. MVLTIPLICI. CAMPANARVM vſu apud Ethnicos. Cap. III.

NOS multiplicem Campanarum vſum explicaturi, prius videbimus, quibus in rebus Ethnici Campanas adhibere conſueuerint; Poſtremò autem loco multiplicem earumdem vſum apud Chriſtianos tàm ſæculares, quàm Eccleſiaſticos frequentiſſimum, in medium afferemus, & omnia ad eum pertinentia ſingulatim explanabimus, cunctis rebus diligenter diſtinctis. Vſum

autem Ethnicorum in Campanis conſtitutum breuiter deſcribemus, quippe qui Chriſtianorum in primis Ritus explicandi cauſa; præſertim verò Eccleſiaſticorum; noſtrum de Campanis Commentarium conſcribendum ſuſcepimus, occaſione ſeſe nobis, vti iam initio diximus, oblata in Sacra Rituum Congregatione.

De Campanarum vſu apud Ethnicos.

AD varia olim munia Ethnici, hoc eſt Gentiles, tinnitu, vel ſonitu Campanarum vti ſolebant,

Campanæ pro Thermarum vſu.

TIntinnabuli ſonitu, quod hodie Campana dicitur; Romanos antiquos Populum in Thermas ſtatis horis, vel aduocari, vel ex illis dimitti ſolere conſtat. Propterea Martialis de ſonitu æris, hoc eſt, Tintinnabuli, ſeu Campanæ hunc ait in modum: Martialis.

Redde pilam, ſonat æs Thermarum, Ludere pergis?
Virgine vis ſola lotus abire domum?

Ex hiſce verbis Martialis colligimus per Cā-

panam monitum fuiſſe illum, qui in Gymnaſio pila exercetur, vt ſi lauari velit, ſonante Campana, properet ad Thermas; ſin ſecus, paulo poſt nullum lauandi locum futurum, ſed ſola aqua frigida, quæ Virgo vocabatur, ſe fore lauandum, certò ſciat: Tintinnabulo enim, ſeu Campana Romani è Gymnaſio, vt ait Guido Pancirollus, reuocabantur loturi ad Thermas, mox claudendas. Hoc autem loco per ſonitum æris non minor, ſed maior Campana (vt ſentit Magius, & recte quidem) intelligenda eſt: Nam, vt ipſe ait, per tinnitum æris Thermarum non ſolum qui pila exercebantur, & in Thermas conuenerant, ſed qui à Thermis procul aberant, lauatum conuocabantur. Id quod probat Ciceronis auctoritate in Quæſtionibus Tuſculanis in hanc verborum formam dicentis: *Simul atque increpuit (Thermarum ſcilicet Campana,* vt ipſemet Magius interpretatur) *Romani relictis Philoſophis, & Præceptoribus, vnctum. (Qui enim lauiſſent vngebantur) ire ſolebant*. Hæc ex Magio, quem in hac præſertim re ſequor: qui, ſi Romani ad ſonitum Campanæ, relictis Philoſophis, ac Præceptoribus, vnctum ibant, etiam à Ther-

Virgo, ideſt Aqua frigida.

Guido Panciroll. Tit. 9. lib. 2.

Magius c. 3. de Tintinn.

mis

mis procul aberant, qui ſanè maioris Campanæ ſonitu tale ſignum audire non poterant, vt infra clarius patebit. Dictus autem Ciceronis locus à Magio laudatus, vel citatus eſt in libro ſecundo de Oratore, vbi non de Campanæ ſonitu, at de ſonitu, vel crepitu diſci (qui eſt lanx, ideſt vas eſcarium) per iocum Cicero loquitur, dum diſcum eſcarium crepitantem ab hominum vulgo libentius audiri, quàm Philoſophum affirmat, dicens: *Auditores diſcum audire malunt, quàm Philoſophum; qui ſimul, vt increpuit, Philoſophum diſputantem relinquunt.* Magius autem carceri turcico mancipatus excuſatione dignus cenſetur, quippe qui ſine libris libellum ſuum conſcripſit.

Cicer. lib. 2. de Orat.

Aqua verò, quæ à Martiale Virgo dicitur, adhuc extat Romæ ad Campum Martium, necnon ad Triuij Fontem, & ad hanc vſque diem ita vocitatur ob quamdam Virginem, quæ Militibus Romanis, vt Scriptores aiunt, quærentibus aquam, ingentem aquæ venam monſtrauit, quam deinde Agrippa ab octauo lapide, diuerticulo duorum millium paſſuum Præneſtina via Romam adduxit. Forma ipſius Aquæductus præſens in tempus Ro-

Aqua frigida cur Virgo.

Iulius Frontinus de aquis. Bartholom. Marlianus, Franciſ. Albertinus in Topographia Vrbis Romæ.

mæ

mæ item cernitur non procul ab Eccleſia ſancti Silueſtri in Octauij Bubali nobilis Romani Hortis, in quibus legitur Inſcriptio lapide tiburtino inſculpta, vbi fit mentio de dicta Aqua, quæ Virgo nuncupatur.

Campana pro Mercatu indicando.

GRæci quoque ad mercatum præſtandum in Foro piſcatorio, ſeu Piſcario, ſub cænam, vt etiam Guido Pancirollus, & alij volunt, pulſabant Nolam (hoc eſt Campanam) teſte Plutarcho in libro Sympoſiacon quarto poſt multa hiſce verbis: *Qui ſubinde in Foro piſcatorio verſantur, & Tintinnabulum celeriter exaudiunt*. Hieronymus autem Mercurialis verba Plutarchi Latinè ita reddidit: *Qui quotidie tabernas, vbi væneunt piſces, circumambulant, exquiſitiuè Tintinnabulum audiunt.* Hæc in ſua translatione Mercurialis, qui ſtatim ſubiungit: *Quo ex loco Tintinnabulum à piſcium venditoribus vſurpatum, vt emptores à longe inuitarentur, etiam colligo*. Hucuſque Mercurialis. Ergo ſi emptores à longe inuitabantur per Tintinnabulum, maior Campana intelligenda eſt. Iſtuc ipſum compro-

Plutar. lib. 4. q. 4.

Hiero. Mercurialis lib. variarum lectionum.

batur

batur auctoritate Strabonis, qui ponit exemplum de Citharædo quodam, ac de Surdaſtro, Tintinnabulo ad mercatum piſcium homines inuitante, vt in capite de Campanæ inuentore, atque antiquitate diximus, & fuſiſſimè quidem.

Strabo lib. 14. Vide pag. 12.

Campana in Triumpho adhibita, & ſupplicio extremo deſtinatis appenſa.

Zonaras to. 2. pag. 61.

IOannes Zonaras, Hiſtoricus Græcus præſtantiſſimus, in ſecundo Annalium Tomo, dum de Marco Furio Camillo Dictatore, de Veientibus Triumphante, ſermonem habet, Triumphumq. deſcribit, Campanam Currui Triumphantis appenſam fuiſſe inquit; eodemq. ſtatim loco Nolas, vel Campanas ab eis, qui extremo ſupplicio afficiebantur, geſtari conſueuiſſe oſtendit in hanc verborum formam: *Appenſa quoque erat Currui Nola, & flagellum; quæ innuebant, eum in tantas calamitates poſſe incidere, vt aut flagris cæderetur, aut capitis damnaretur. Nam qui ob facinus extremo ſupplicio afficiebantur, Nolas geſtare ſolebant, ne quis inter eundum contactu illorum piaculo ſe obſtringeret.* Hucuſque Zonaras ad

ver-

verbum. Hoc autem in Triumpho admiſſum fuit, vt Imperator, vel Triumphator in tantæ felicitatis cumulo, vt ait Magius, admoneretur, ne plus, quàm par eſſet, efferri, ac ſuperbire vellet, ſed humanæ miſeriæ recordaretur. De ijs, qui ad ſupplicium extremum à Carnificibus cum Tintinnabulis ducebantur, loquitur Plautus in Pſeudolo in hæc verba: *Lanios inde accerſam duos cum tintinnabulis*; Tintinnaculi verò, vel potius Tintinnaphori, vt alij volunt, erant Carnifices, Tintinnabula ferentes, dum extremo ſupplicio damnatos ad ſupplicij locum ducebãt.

Hieron. Magius lib. Tintin. c. 11.

Plautus in Pſeudolo.

De Campana funeribus adhibita.

ANtiquitus apud Ethnicos, cum quis è vita decedebat, æra, campanæve pulſabantur, vt Guido Pancirollus, & alij ex Theocriti Scholiaſte referunt. Ethnicorum namque antiquitas Campanarum ſono ſpectra, & Dæmonum ludibria credebant auerti. Id quod Tibullus non obſcurè indicat, dum ait:

Guido Pancirollus To. 2.

Tibullus.

Cantus, & è curru Lunam deducere tentat,
Et faceret, ſi non æra repulſa ſonent.

AEris enim tinnitu credebant fieri, vt ne magicorum carminum vis ad Lunam perueniret; & Lunam hoc modo laborantem adiuuari. Hinc Iuuenalis:

Iuuenalis Satyra 6.

AEra laboranti poterunt ſuccurrere Lunæ.

Lunam laborantem ſuperſtitiosè intelligebant Gentiles, eamq. præ verecundia rubore ſuffundi credebant, quòd magico victa carmine cedere cogeretur. De hoc Lunæ rubore ob verecundiam contracto loquitur Horatius dicens:

Horatius lib. 1. ſerm. Satira 8.

---- Lunamq. rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latère ſepulcra.

Quòd etiam Manes, vel potius Dæmones, æris, vel campanæ tinnitu fugari, creditum fuerit à ſuperſtitioſa illa Gentilitate, planum profectò fit ex Ouidio, qui in libro Faſtorum quinto ita inquit de Vmbris, aut Manibus:

Ouid. lib. 5. Faſt.

Rurſus aquam tangit, Temeſæaq. concrepat æra,
Et rogat, vt tectis exeat Vmbra ſuis.
Cum dixit nouies, Manes exite paterni,
Reſpicit, & purè ſacra peracta putat.

Per Campanarum itaque ſonitum, malos, infeſtosq. Spiritus repelli, aut coërceri ſuperſtitiosè credebant Gentiles, quòd Manes,

vt

vt ait Hieronymus Magius, ſilentium amare crederentur; vnde & Silentes à Poëtis dicerentur, vt ex Ouidio conſtat, qui in eodem Faſtorum libro ait:

Mox etiam Lemures animas dixere ſilentum.

Vnde quoties Vmbræ huiuſmodi loquerētur, exiguo potius murmure, quàm clara voce, vti dicebantur, ſicut Ouidius ibidem ait in hæc verba:

Vmbra cruenta Remi viſa eſt aßiſtere lecto,
Atque hæc exiguo murmure verba loqui.

Hac igitur de cauſa apud Ethnicos æra, ſiue Campanæ pulſabantur, cum quis è vita decedebat. Sed propriam, & veram huiuſce ritus cauſam explicabimus infra ſuo loco, dum de Ritu Eccleſiaſtico, & Campanis conſecratis loquemur, quæ ob rem ſacram à Dæmonibus timentur. Cap.18.

Tintinnabula in Sacris, in Excubijs, & in priuatis Romanorum Aedibus adhibita.

APollodorus in libro illo de Dijs Gentium, Hierophantam, hoc eſt, Sacerdotem Proſerpinæ, Tintinnabulum, vel Campanam in Sacris pulſare conſueuiſſe ait. Deæ Apollodorus.

item Syriæ Sacerdos Tintinnabulo vti conſueuit, ſicut ſcribit Lucianus Samoſatenſis, qui hunc ait in modum: *Sacerdos poſtquàm ad ſummum Templi peruenit, preces pro vnoquoque facit: precando autem pariter, & æreum quoddam Tintinnabulum pulſat: quod motum, grauiter, atque aſperè ſonat.* De hoc item ritu fidem facit Robortellus in Octauiano Auguſto, dum de ianuis, ac faſtigijs, vel ſummitatibus Templorum loquitur in hanc verborum formam: *Faſtigium Tintinnabulis redimitum, & Tintinnabula ferè ſolebant ex Ianuis Templorum pendere.* De Tintinnabulis adhibitis in Excubijs monet Suidas, & Guido Pancirollus ita inquit: *Excubitores olim in nocturnis vigilijs Tintinnabula ſecum deferebant; ad quorum pulſum illico reſpondendum erat.* Iſtuc ipſum à noſtris in Arcibus præſertim fieri ſolet, vt infra ſuo loco dicetur. Campana denique in priuatis Romanorum Aedibus pulſabatur, vt refert Lucianus Samoſatenſis: Aedes enim ditiorum Romanorum ampliſſimæ Tintinnabulo, ſeu Campana vti ſolebant ad Familiam excitandam, ſicut Romæ ob eamdem cauſam fieri ſolere non ignoramus: id quod infra, & fuſius quidem, explicabimus.

Lucian. to.3 de Syriæ Dea.

Robortellus in Octauiano Auguſto. cap.91.

Suidas, & Pancirollus to.2.

Lucianus.

De

De Campana pro diſtinguendis horis adhibita.

INuentis Campanis, introductus quoque fuit vſus Horologiorum, quibus horæ diſtinguuntur. De Horologiorum ratione, & vſu, atque inuentione loquitur Vitruuius, necnon alij complures. Quoniam verò de antiquo Horologij vſu ſatis dictum videtur, dum de Campanæ antiquitate verba fecimus; hinc eò confugiendum eſt, vbi fit mentio de Balneo Hippiæ, qui floruit circa tempora Luciani, vt ipſemet Lucianus ait, qui vixit circa Annum Domini centeſimum. Verum ſicut Campanæ inuentor ignoratur, ita etiam ſonantis Horologij primus neſcitur Auctor. Quid autem iucundius, vt ait Polydorus Virgilius, reperiri potuit Horologio, quo nobis, etſi occultato Sole, per Tintinnabulum ſua, ſicut ita videtur, ſponte ſonans, horæ diſtinctæ nunciantur? Quid item nobis gratius Campana inueniri potuit, qua tot, tantæq. res hominibus tam vtiliter, ac tam commodè indicantur? Quamuis autem res ita ſeſe habeat, ſicut magna ex parte hucuſque vidimus, & infra multo plura, & maio-

Vitruuius lib.9.c.9. Guido Panciroll. to. 2. tit.10. Magius c.6. de Tintinn. Lucian.to.2. Hipp.

Polydor. Virgil. li.3.c.18.

ra de multiplici Campanæ vſu, oſtendemus; vtriuſque tamen inuentæ rei Auctor, vti diximus, ignoratur. Hæc de multiplici Tintinnabulorum, ſeu Campanarum vſu apud Ethnicos. Nunc reliquum eſt, vt Campanas benedicendi cauſam, & ritum apud Chriſtianos; deinde multiplicem earumdem vſum explicemus.

DE . RITV . CONSECRANDI . AVT benedicendi Campanas . Cap. IV.

MVLTA ab Ethnicis, falſa Religione, ac ſuperſtitione deceptis fieri ſolebant, quæ deinde à Chriſtianis, & Eccleſiaſticis præſertim Viris, falſa Religione, ac ſuperſtitione omnino ablata, in vſum pium, ac ſanctum translata fuerunt, vt in noſtro variarum Lectionum Commentario diffusè demonſtratum eſt. Inter Eccleſiaſticos Viros extat Sanctus Paulinus Epiſcopus Nolanus, Sancti Hieronymi, & S. P. Auguſtini contemporaneus, vti iam diximus, qui abuſum Gentilium ſacrorum correxit, & Campanam ad pia munera traduxit,

Lib. Variar. Lectionum.

duxit, dum ea primus in ſua Eccleſia vſus eſt, vt eius nimirum ſonitu ſemotius habitantes ad conciones, & precationes, necnon ad Diuina officia, & ad ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium, atque ad alia excitari poſſent. Quæ omnia ſingulatim explicabuntur, cum primum Campanas conſecrandi, aut benedicendi cauſam, & ritum fuerimus aſſequuti.

DE. CAMPANARVM. BENEDICTIONE aut Conſecratione. Cap. V.

CAMPANAE iuxta perantiquum ac pium inſtitutum in Sancta Dei Eccleſia benedici, aut conſecrari ſolent. Quòd autem huius generis Ritus conſecrandi Campanam ſit antiquiſſimus, ex eo, quod Alcuinus in libro de Diuinis officijs ait, ſatis congruè comprobatur. Is enim Alcuinus, qui floruit circa Annum Domini 770. Bedæ Presbyteri Diſcipulus, vel Auditor, & Karoli Magni Præceptor, vt inquiunt Trittheмius, Melchior Hittorpius, & alij; de hoc ritu ita ſcriptum reliquit: *Neque nouum videri debet Campanas benedicere, & vngere, eiſque*

Alcui. Ann. Dom. 770.

Melchior Hittorpius.

Ordo Romanus.

nomen imponere. Antiquitas item huius ritus confirmatur, quia in Ordine Romano, quem librum antiquiſſimum eſſe conſtat, tota forma benedicendi, aut conſecrandi Campanas legitur conſcripta, etiamſi dicti libri Auctor ignoretur, vt omnes tàm nominis Auctoris ignorationem, quàm eius antiquitatem fatentur, præſertim verò Melchior Hittorpius, qui talem antiquitatem multis profectò comprobat argumentis, quæ breuitatis cauſa hoc loco ſilentio prætermittenda cenſemus, Campanæ conſecrationem breuiter explicaturi, vt eius multiplicem vſum apud Chriſtianos, præſertim verò apud Eccleſiaſticos Viros obſeruatum tandem aliquando, ac diſtinctè quidem repræſentemus.

Melchior Hittorpius in præfatione ad librũ de Diu. offi. ac miniſterijs.

Campana antequam in Turrim Campanariam, ſeu Campanis deſtinatam reponatur, conſecrari, aut benedici ſolet iuxta formam in Ordine Romano, vti iam diximus, antiquiſſimo, necnon in Pontificali Romano conſcriptam: Prius enim tota intus, & extra cum aqua benedicta ab Epiſcopo vnà cum Miniſtris lauatur, deinde mundo linteo extergitur, dum ab Epiſcopo cum Miniſtris aliquot etiam Pſalmi recitantur. Quibus fi-

ni-

nitis, Epiſcopus cum pollice dextræ manus de Oleo ſancto Infirmorum ſignum Crucis facit extra, & ſupra Campanam; deinde, oratione ad Campanam pertinente recitata, cum linteo mundo ſignum Crucis factum ab ipſo Epiſcopo extergitur; & Antiphona cum Pſalmo item recitata, Epiſcopus cum pollice dextræ manus de Oleo ſancto Infirmorum ſeptem facit Cruces exterius ſuper Campanã, deinde intra Campanam cum Chriſmate facit quinque Cruces, dum hæc dicit verba:

Verba conſecrationis Campanæ.

SAnctificetur ✠ & conſecretur ✠ (Domine) Signum iſtud: In Nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus ✠ Sancti. In honorem Sancti N. Pax tibi. Hac re præſtita, & oratione pro effectibus Campanæ conſecratæ mirabilibus impetrandis recitata, necnon thymiamate, thure, ac myrrha Thuribulo impoſitis, Thuribulum ipſum igne accenſum, & fumigans, ipſi Campanæ ſupponitur, vt ea totum illum recipiat fumum. Dum autem Thuribulum Campanæ ſuppoſitum manet, cantatur, ſeu recitatur Antiphona cum Pſalmo, in quo

Dei opera mirabilia narrantur, & Pſalmo finito, Epiſcopus orationem dicit, in qua precatur Deum, vt ad ſonum Campanæ Chriſti fideles bonos conſequantur effectus, malis omnibus propulſis, & in fugam conuerſis; Demum verò, recitato Euangelio, Campanæ conſecrationi finis imponitur. Quæ ſanè omnia in Pontificali Romano ad amuſſim conſcripta reperiuntur, vbi omnes Pſalmos, Orationes, & Antiphonas, quæ in Campanæ conſecratione dicuntur, videre licet.

CAUSA. ET. EFFECTUS conſecrationis Campanarum, atque nomina earumdem. Cap. VI.

CVR autem Campanæ benedicantur, aut conſecrentur ex ſententia Patrum, qui Colonienſi Concilio interfuerunt, planum profectò fit in hanc verborum formam: *Benedicuntur quoque Campanæ, vt ſint Tubæ Eccleſiæ militantis, quibus vocetur Populus ad conueniendum in Templum, & audiendum verbum Dei: Clerus verò ad annunciandum manè miſericordiam Dei, & veri-*

Par. 9. c. 14. Conc. 1. Colon. Prouin. To. 5. Ann. Dom. 1536.

Conc. 1. Colon. prouin. p. 9. c. 14. to. 5. Cōciliorū

tatem

tatem eius per noctem, vt per illarum ſonitum Fideles inuitentur ad preces, & vt creſcat in his deuotio fidei, quamuis etiam Patres aliò reſpexerint, videlicet, vt Dæmones tinnitu Campanarum, Chriſtianos ad preces concitantium, terreantur, quin potius precibus ipſi territi, abſcedant, illisq. ſummotis, fruges, mentes, & corpora credentium ſeruentur, vt procul pellantur hoſtiles exercitus, & omnes inſidiæ inimici, fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempeſtatum, & fulgurum temperentur infeſta tonitrua, & ventorum flamina ſuſpendantur, ſpiritus procellarum, & aëreæ poteſtates proſternantur. Breuiter; vt audientes confugiant ad Sanctæ matris Eccleſiæ gremium, & ante Sanctæ Crucis vexillum, cui flectitur omne genu, quemadmodum hæc in ſolemni benedictione Campanæ reperies.

Hæc ad verbum ex Concilio Colonienſi primo, cap. 14. Quæ item omnia in Ordine Romano de diuinis officijs nuper commemorato, atque etiam in Pontificali Romano in ipſa Campanæ benedictione, aut conſecratione leguntur. Hæ ſunt igitur cauſæ, propter quas benedicuntur, aut conſecrantur Campanæ. Huius autem generis conſecratio in Ordine Romano, & in libro de Ritibus Eccleſiæ

To. 5. Conc. 1. Colon. c. 14. par. 9.

Lib. 1. c. 22. nu. 6.

Catholicæ à Stephano Duranto impropriè Baptiſmus nuncupatur, non quòd Campanæ (inquit etiam ipſe) baptizentur Baptiſmo, quo remiſſio peccatorum confertur; ſed quia per huiuſmodi Baptiſmum, ſiue potius benedictionem, aut conſecrationem, Campanæ Aqua benedicta lauantur, necnon ſancto Infirmorum Oleo, & ſancto Chriſmate vnguntur, eiſq. nomina imponuntur. Quæ omnia, & item alia in Baptiſmo, quo baptizantur homines, fieri ſolent. Ideo Alcuinus, dum de hoc ritu baptizandi Campanas (vt etiam refert Durantus) mentionem facit, ita inquit: *Neque nouum videri debet, Campanas benedicere, & vngere, eiſq. nomen imponere. Nam Iacob Geneſi 28. memor viſus ſchalæ ad Cælum vſque pertingentis, tulit lapidem, quem capiti ſuo ſuppoſuit, & erexit in titulum fundendo oleum deſuper; appellauitq. nomen Vrbis Bethel, quæ prius Luza dicebatur.* Quamuis verò in Capitulari Karoli Magni, vt ait Durantus, Clocas, ideſt, Campanas, apud Gallos ita vocitatas, baptizari, prohibeatur; Vitus tamen Amerbachius interpretatur prohiberi ſuperſtitionem, non autem legitimam, & Eccleſiaſticam benedictionem, vel conſecrationem:

Steph. Dur. lib.1. c.22.

Alcuinus de Diuin. offic.

Gen.28.

Steph. Dur. vbi ſupra.

Vitus Amerbach.

quia

quia Campanæ, vti iam diximus, non baptizantur Baptiſmo, quo remiſſio peccatorum, præſertim verò peccati originalis confertur, quippe quæ gratiæ, ac effectus Baptiſmi capaces non ſunt; ſed quia cultui diuino dicantur dictas ob cauſas, necnon propter Aquam benedictam, Oleum ſanctum Infirmorum, & ſanctum Chriſma, nominumq. impoſitionem, quæ in hominum Baptiſmo adhibentur, Baptiſmus impropriè à nonnullis vocitatus fuit. Baptiſmus enim vox Græca eſt à verbo Græco Βάπτω, quod Latinè Tingo, immergo, & lauo, & per vocem à verbo Græco translatam, Baptizo, dicitur, pro quo Itali, dicunt, *Lauare*, & *Bagnare*. Hinc à voce, Baptiſmo, Baptiſterium, ideſt Lauacrum, vocitatur, quod eſt locus, vel vas ex ligno, aut lapide in cellis, ideſt, in ſecretioribus locis ita ædificatum, vt in illud infundi poſſit aqua, in quam lauandi cauſa aliquis valeat ſeſe immergere, & lauari commodè queat. De huius generis Baptiſterio, aut Lauacro loquitur Plinius Iunior ad Appollinarem ſcribens in hæc verba: *Cella frigidaria, in qua baptiſterium amplum, atque opacum eſt*. Sicut igitur Lauacrum

Cāpanæ baptiſmus quo modo ſit intelligendus.

Plin. ad Apollinarem.

illud,

illud, in quo homines lauantur, vt à ſordibus corporis purgentur, Baptiſterium nuncupatur; ita etiam fons ille ſacer, in quo humanæ Creaturæ per proprium, & ſpirituale Baptiſma baptizantur, vel lauantur, vt ab Animæ ſorde, hoc eſt, ab originali peccato purgentur, Baptiſterium item vocitatur. Ideo ſicut per ſacroſanctum Baptiſma propriè ſumptum à ſorde, vel labe peccati Creaturæ humanæ purgantur, ſeu lauantur; ita Campanæ per Aquam benedictam ſuo modo lauantur, & liberantur à ſordibus, & inquinamentis malignorum ſpirituum, Oleo ſancto, & Chriſmate, necnon Thymiamate, Thure, ac Myrra, & ſignis ſanctæ Crucis munitæ cuſtodiuntur, necnon ad multa mala propellenda, & ad Chriſti Fideles excitandos, atque ad ſanctam Matrem Eccleſiam inuitandos, & conuocandos conſecrantur. Hæc tamen functio in Campana conſecranda propter Baptiſmi formæ carentiam, vt infra, & plenius quidem explicabimus, non eſt propriè Baptiſmus, ſed benedictio, & conſecratio: Campana enim proprij Baptiſmi non eſt capax. Viſum autem fuit Patribus eas lauare, benedicere, atque vngere, ſicut

Campanæ conſecratio caret Baptiſmi forma. Vide pag. 50 & 51.

& vaſa

& vaſa Eccleſiaſtica, & complura id genus alia. Iuxta hunc item ſenſum Iuo in ſermone de Sacramentis Dedicationis, Templum ſuo modo, & ſuo ordine baptizari ſolere dixit. Campanæ igitur ſuo modo baptizantur, ideſt lauantur, eiſq. nomina imponuntur, dum verbis Conſecrationis prolatis cum ſignis Crucis interiectis, vti iam vidimus, hæc adduntur verba: *In honorem Sancti N.* Quo in loco nomen alicuius Sancti, vel Sanctæ pronunciatur, cuius nomini ob priuatorum hominum, vel alicuius Eccleſiæ, ſiue Oppidi, vel Ciuitatis deuotionem ratione Patronatus erga talem Sanctum, vel Sanctam, Campana, diuino cultui dedicata, conſecratur.

Iuo de Eccleſiaſtic. Sacram. & officijs in ſerm. de Sacramētis Dedicationis. In to. de Diuinis officijs.

De Campanæ conſecratione, ac eiuſdem nominis impoſitione Cæſar Baronius S.R.E. Cardinalis in decimo Annalium Tomo expreſſam facit mentionem, dum Campanam Baſilicæ Lateranenſis primariam à Ioanne XIII. ſub nomine ſancti Ioannis Baptiſtæ benedictam, aut conſecratam fuiſſe, ait hiſce verbis: *Ioannes Pontifex Romam* (è Capua ſcilicet) *rediens, cum Imperator ibi* (hoc eſt Capuæ) *adhuc moraretur, contigit primariam Late-*

Card. Baro. to. 10. pag. 810.

Cāpana Baſil. Lateran. An. Do. 968.

ranenſis

ranenſis Eccleſiæ Campanam miræ magnitudinis recens ære fuſam ſuper Campanile eleuari: quam prius idem Pontifex ſacris ritibus Deo conſecrauit, atque Ioannis nomine (puto Baptiſtæ) cuius Eccleſiæ eſſet vſui, nuncupauit. Qui ſacer Ritus in Eccleſia perſeuerauit, vt eo modo, quo ipſe vſus eſt, Cãpanæ in Eccleſiis collocandæ, Deo primũ, impoſito eis nomine, dicarẽtur. Quod teſtantur veteres Codices Rituales; licet errore vulgi pro arbitrio vtentis vocibus, dicantur baptizari Campanæ, cum ita ab Epiſcopo benedicuntur, non aliunde *baptiſmi in re longè diſpari mutuati nomen, niſi quòd ſicut in Baptiſmo nomen imponitur baptizato, ita in ea conſecratione nomen Campanæ daretur; Idq. ſiue ea ratione, vt diſtingui poſſet à ceteris, vel quòd magis conduceret ad pietatem, ſi voce Sancti alicuius diceretur Populus ad Eccleſiam conuocari: Cum alioqui nihil commune cum Sacramento Baptiſmatis habeant cæremoniæ illæ; ſed magis cum alijs ſacrorum vaſorum benedictionibus in ſancta Catholica Eccleſia antiquo vſu receptis.* Hæc Baronius de Ritu conſecrandi Campanam, eiq. nomine à Ioanne XIII. circa Annum Domini 968. impoſito. Campanæ tamen apud Græcos circa Annum Dom. 865. ſub Nicolao huius nominis primo, in vſu eſſe

Vulgi error de Campanæ Baptiſmo

An. Do. 968.

An. Do. 865. Card. Baro. to. 10. pag. 810.

cœpe-

cœperunt, vt idem Baronius in decimo item Annalium Tomo ſcriptum reliquit in hæc verba: *Ad hunc quoque annum referunt Scriptores, proſequuti res Venetas, ærea inſtrumenta, quæ Campanas dicimus, vſui eſſe cœpiſſe Græcis, miſſis ipſis Campanis à Duce Venetiarum Vrſo Patriciaco ad Michaelem Imperatorem*. Hucuſque Baronius, cuius verba ſi rectè penſitentur, hunc Ritum benedicendi, aut conſecrandi Campanas à Ioanne XIII. Pontifice Maximo inſtitutum, ſiue ortum habuiſſe circa Annum Domini 968. ſenſiſſe videtur, dum ait: *Qui ſacer Ritus in Eccleſia perſeuerauit, vt eo modo, quo ipſe* (Ioannes videlicet) *vſus eſt, Campanæ in Eccleſiis collocandæ, Deo primùm, impoſito eis nomine, dicarentur*. Sed huius generis Ritus conſecrandi Campanas fuit in vſu centurijs annorum aliquot ante Ioannem XIII. Alcuino teſte, qui cum floruerit circa Annum Domini 770. de hoc tamen Ritu ita inquit: *Neque nouum videri debet Campanas benedicere, & vngere, eiſq. nomen imponere*. Quare ſi Ritus conſecrandi Campanas apud Alcuinum non erat nouus; ergo dictum Ritum benedicendi, & vngendi Campanas oleis ſacris, eiſq. nomen imponendi ante Alcuini

Card. Baro. to. 10. pag. 319.

Campanæ miſſæ ad Imperat. Græcorum.

Card. Baro. to. 10. An. Dom. 968. pag. 810.

Alcuinus A. Dom. 770.

G tem-

tempora fuiſſe, dicendum eſt contra ea, quæ de eius Ritus antiquitate alij aliter dixerũt: qui tamen cæremonias illas, hoc eſt, ſacras vnctiones, & alia, nonniſi cum alijs ſacrorum Vaſorum benedictionibus, aut conſecrationibus, in Sancta Catholica Eccleſia antiquo vſu receptis, commune aliquod habere optimè aiunt; nominis verò impoſitionem in Campanis conſecrandis ad earũdem diſtinctionem, & Populi deuotionem excitandam (dum per Campanas ad Eccleſiam Populus conuocatur) Ritum talem inſtitutum eſſe oſtendunt. Quamuis autem, vti ſuo iam loco diximus, Campanæ lauentur aqua benedicta, & ſacris vngantur oleis, eiſq; nomen imponatur; functio tamen illa, vel Ritus ille, Baptiſmus propriè dictus nullo modo eſt: quia caret Baptiſmi forma, quæ eſt: *Ego Te Baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*; ſine qua forma Baptiſmus propriè dictus nullo modo eſſe poteſt. In conſecratione autem Campanæ verba hæc dicuntur: *Sanctificetur ✠, & conſecretur ✠ (Domine) Signum iſtud. In Nomine Patris ✠, & Filij ✠ & Spiritus ✠ ſancti. In honorem ſancti N. Pax tibi.* Per hæc verba dici conſueta in Campa-

Cap. de Cõſecr. Campanæ.

Campanæ conſecratio non eſt Baptiſmus propriè dictus ob formæ carentiam.

næ benedictione, fit ſola Campanæ conſecratio, non autem propriè Baptiſmus, vt ipſa verba conſecrationis expreſſè ſonant: proprij namquè Baptiſmi Campana capax non eſt, ſed ſola creatura rationalis.

Quamuis interea Campanæ pulſandæ vſus etiam apud Christianos, præſertim verò apud Eccleſiaſticos viros antiquior eſſe videatur, quàm eam conſecrandi Ritus, ob talis rei mentionem in libris antiquis à me non inuentam, vti iam in capite de antiquitate Campanæ dictum fuit; conſecratio tamen Campanæ initium ſumpſit aliquot annorum centurijs ante Pontificatum Ioannis XIII. ſicut à nobis iam ſatis probatum fuit. Dictus deinde Ritus piè, ac ſanctè inſtitutus iam inde à tanta ipſius Ritus antiquitate in Campanis conſecrandis obſeruatus ſemper fuit, & in toto Chriſtiano Orbe ad hanc vſque diem obſeruatur, dum ea omnia nuper enarrata, benedicta ſcilicet Aqua, Oleum ſanctum infirmorum, & ſanctum Chriſma, Thymiama, thus, & myrrha, in conſecratione Cãpanarum adhibentur, & nomina eis imponuntur. Immo in Hiſpania dum Campanæ conſecrantur, vel, vt impropriè aiunt, bapti-

Cap. 1.

Cap. 5.

Hiſpaniæ Ritus in conſecrandã Campana.

zantur, ſed propriè lauantur, Vir & Mulier ex hominibus loci primarijs, tamquam Compatres admittuntur; ad quam rem præſtandam Codex ritualis proprius adhibetur, in quo præter illa, quæ in Pontificali extant Romano, Compatres item commemorantur admiſſi. Harum rerũ in omnibus Eccleſijs recentia quoque non deſunt exempla, non ſolum quantũ ad nominum impoſitionẽ, ſed etiã quantum ad Compatres in Hiſpania, præſertim verò in aliquot Cataloniæ partibus inter conſecrandas Campanas admitti conſuetos, candido linteo, ad ſimplicem lauationẽ indicandã, Campanis cõſecratis impoſito pro veſte alba, quæ propriè baptizatis imponi ſolet.

Compatres.

Candida veſtis.

Quoniam verò Campanæ in honorem Beatæ Mariæ ſemper Virginis in Meridie, in Sero, & in Aurora pulſari ſolent, vt infra & fuſiùs quidem ſuo loco dicemus; multæ Campanæ tàm Romæ, quàm alibi, Mariæ nomen in conſecratione retinent, inter quas inſigne extat exemplum Lutetiæ Pariſiorum in auguſtiſſima Cathedrali Dei Matris Eccleſia, cuius maxima Campana, vt Paulus Merula in ſua Coſmographia ſcriptum reliquit, Mariæ nomine inſignita eſt: Ait enim Meru-

Cap. 17.

Merula p. 2. lib. 3. c. 21.

la

la: *Campana maxima, cui à Maria Virgine cognomen, viginti Viros flagitat pulſanda; ſonitu, ſereno cælo, per ſeptem Leucas auditur.* Hæc Merula de Campana miræ magnitudinis, nomine Mariæ inſignita, cui Campanæ aſſimilatur illa, quæ reperitur in primaria Eccleſia; Deiparæ Virgini dicata Rothomagi, *Rouan*, vulgò nuncupati, quæ eſt Galliæ Ciuitas; cuius Campanæ pondus eſt librarum triginta ſex, Merula teſte, vel quadraginta millium, vt ait Suuertus in Magium; Lingua verò librarum ſexingentarum decem, eodem Merula teſte, ac Ferreolo Locrio. In Bononienſi quoque Prætorio magna extat Campana, cuius circumferentia duobus, ac viginti maioribus palmis conſtat; altitudo quattuordecim, & amplius; craſſities verò palmo vno. Hucuſque digredi libuit, maxima Lutetiæ Pariſiorum Campana ſuadente, vt eò, vnde digreſſi ſumus, reuertamur.

Vide Ferreolū pag. 436. in Maria Auguſta, & Suuertum in Magium.

Campana Rothomagenſis.

Merula vbi ſup. cap. 30. Suuertus, & Guicciard. in Deſcript. Germ. inferioris.

Campana Bononienſis Prætorij.

Multæ item Campanæ tàm in Italia, quàm extra Italiam non ſolum Beatæ Mariæ ſemper Virginis, verum etiam Sancti, vel Sanctæ alicuius nomine vocitantur ad Campanarum diſtinctionem, necnon ad Populi deuotionem, vt iam diximus, excitandam. In

mul-

multis quoque Campanis nomina ipſa inciſa leguntur tàm Dei, ac Deiparæ Virginis, quàm aliorum Sanctorum in hanc verborum formam: *Ad Dei, & Beatæ Mariæ Virginis honorem*; Vel hunc in modum: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen. Ad honorem Dei, ac Beatæ Mariæ Virginis, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli. Verbum caro factũ eſt*; & id genus alia; præſertim verò verba illa de Incarnatione Dei, quatenus Dæmonibus maiorem in modum formidanda. Nam, ceteris exemplis hac de re prætermiſſis, tribus ſocijs per viam ambulantibus, vt Iacobus Sprenger in ſuo Maleficarum Malleo narrat, duo illorum ictu fulminis percuſſi fuerunt; tertius autem quamuis territus fuiſſet ob voces item in aëre clamantes: *Percutiamus & illum*; abſque vlla tamen læſione recreatus fuit, atque ſaluatus ob aliam vocem dicentem: *Hoc fieri non poteſt, quia ipſe hodie audiuit: Verbum caro factum eſt*. Hoc eſt, audiuit Miſſam, in cuius fine recitatur ſancti Ioannis Euangelium, in quo legitur: *Et Verbum caro factum eſt*. Hæc ex Iacobo Sprengero, dicto in libro de Verbi incarnatione, Dæmonibus maiorem in modum formidan-

Verbum caro factum eſt.

Iacobus Sprenger.

da,

da, & hanc ob rem in Campanis apponi conſueta ad fulgura, & tempeſtates effugandas, quæ à Dæmonibus item concitari poſſunt, Deo permittente: quoniam corporalis materia quantum ad motum obedire cenſetur ad nutum non ſolum Angelis bonis, verumetiam Spiritibus malis iuxta Theologorum doctrinam. Deinde in multis Campanis fit mentio de Anno, in quo facta eſt Campana, necnon de ipſius Eccleſiæ Rectore, vel optimè merito, & Campanæ Artifice, vt ego ipſe vidi Romæ, vbi præcipuarum Eccleſiarum, & Baſilicarum Inſcriptiones Cãpanis inciſas perlegi, præſertim verò in Cãpanis Baſilicæ S. Ioannis in Laterano, Sanctæ Mariæ Maioris, & ſancti Petri in Vaticano. In multis tandem Campanis nonnullæ Dictiones per aliquos nominum caſus abſque vllo, à quo regantur, verbo, in hanc formam inciſæ leguntur: *Mentem ſanctam ſpontaneam, Honorem Deo, & Patriæ liberationem. Aue Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in Mulieribus; & benedictus fructus ventris tui*. Hæc omnia leguntur in parua Baſilicæ ſancti Petri Campana, quæ ad Miſſam primam indicandam, & ad Veſperas feſtis

Aegid. lib. 2. ſent. d. 7. q. 3. ar. 2. diſt. 10. q. 3. art. 1. dub. 5.

Campanæ Baſilicarum præcipuarũ Romæ.

Campana Baſilicæ S. Petri.

die-

diebus pulſatur, antequam maiores Campanæ incipiant pulſari. Eædem voces per obliquos nominum caſus hoc in loco à nobis cõſcriptæ in Campanis Baſilicæ ſanctæ Mariæ Maioris, aliarumq. Eccleſiarum Romæ, atque alibi leguntur inciſæ, quæ à Petro de Natalibus in Catalogo Sanctorum recitantur, dum ſanctæ Agathæ Virginis, & Martyris conſcribit Vitam, & Martyrium. Nam, vt ipſe ait, dum Fideles corpus Beatæ Agathæ aromatibus condirent, Iuuenis ſericis veſtibus indutus, quem centum & amplius Iuuenes comitabantur albis veſtibus amicti, apparuit, marmoreamq. Tabulam ad eius corporis caput in ſepulchro appoſuit; deinde cum ceteris Iuuenibus ab omniũ oculis euanuit, quem Angelum fuiſſe conſtat. In Tabula verò hæc legebantur: *Mentem ſanctam ſpontaneam, Honorem Deo, & Patriæ liberationem*. Hæc ex Petro de Natalibus, necnon ex Laurentio Surio, qui dictam recitat hiſtoriam, ſed voces illas per caſus obliquos mutauit hunc in modum: *Mens ſancta, Honor in Deum voluntarius, Patriæ redemptio*. Sed Gabriel Flamma eamdem Hiſtoriam de Tabula marmorea enarratam comprobat, & for-

Petrus de Natal. in S. Agatha.

Surius to. 1. de Vitis SS.

Gabriel Flã ma to. 1. de Vitis SS.

mam nominum illam per caſus obliquos primo loco abſque vllo verbo conſcriptam interpretari ſtudet, dum ſingulas ferè voces marmorea in Tabula inciſas meditatur. Denique poſt ſatis longam meditationẽ, tria tribus illius Inſcriptionis clauſulis apponit verba, quæ ibi deſiderabantur. Id quod non ex incuria, nec ſine myſterio à Iuuene illo, (ideſt Angelo) factum fuiſſe oſtendit Gabriel Flamma, qui dictæ Inſcriptioni ſenſum dedit hunc in modum: *Mentem ſanctam ſpontaneam obtulit, Honorem Deo dedit, & Patriæ liberationem impetrauit*; hoc eſt, Agatha ſancta ſe, & cor ſuum voluntario dedit dono, quo Deum honorauit. Nam quidquid ipſa fecit, cogitauit, & dixit, paſſaq. fuit, tàm viuendo, quàm moriendo, ad honorem Dei retulit, aut direxit. Hinc Patriæ liberationem apud Deum promeruit, ſicut factum fuiſſe conſtat vnius anni ſpatio poſt eius obitum, quando ſcilicet Mons Aetna in Sicilia perpetuo clarus incendio, ad cuius Montis radices Catania ſita cernitur, igneum eructauit flumen, quod cum per totam ferè Siciliam fluitando curſitaret, Catanenſes ad Sanctæ Agathæ ſepulchrum confeſtim cucurrerunt, &

An.Do.253. vt ſcriptum reliquit Ant. Filoteus in commẽt. de Monte Aetna; 252. vt ait Card. Baron. in Martyrol. ex Faſtis Onuph. Panuinij.

ipſius velo inde ſublato, atque ante incendiũ expãſo, ſeu explicato, Catania fuit ab ipſo incẽdio miraculoſè liberata, igne illo Dei prouidentia protinus repreſſo, cũ dies Martyrij Sanctæ Agathæ anniuerſarius foret. Hæc ex Petro de Natalibus, Laurentio Surio, & Gabriele Flamma. Qua de re iam inde ab eo tempore quotieſcumque igneum flumen, ſiue incendium ab Aetna eructatur (quod viginti, vel triginta annorum interuallo euenire ſolet) dicto velo ad igneum flumen explicato, incendium ceſſat. Propterea factum reor, vt ipſa Inſcriptio Campanis incidi ſoleat, ad fulgura, ſeu potius ignea flumina propulſanda, tempeſtateſq. expellendas, dum Campanæ, ad hanc item rem præſtandam conſecratæ, pulſantur, vt infra, & plenius quidem ſuo loco dicemus. Hæc de cauſis, & Ritu conſecrandi, aut benedicendi Campanas, necnon de effectibus earumdem ex benedictione, ſiue conſecratione ipſa emanare conſuetis. Quamuis autem exempla conſecrandi Campanas innumera ferè ſint per totum Chriſtianum Orbem diffuſa; exemplum ex Baſilica deſumptum Lateranenſi, quæ eſt omnium Eccleſiarum Mater, & Magiſtra, & Caput,

Die 5. Febr.

Vide c. 21. de hac re præſtanda.

ſat

ſat declarat, hunc Ritum conſecrandi Campanas rectè fuiſſe inſtitutum, & Pontificale item Romanum ab omnibus eſſe obſeruandum. Nunc reliquum eſt, vt admiranda, quæ de Campanis conſecratis reperiuntur conſcripta, ob oculos ponamus.

ADMIRANDA. DE. CAMPANIS conſecratis. Cap. VII.

SILENTIO prætermittenda non cenſentur admiranda illa, & ſcitu quidem digniſſima, quæ de Campanis conſecratis narrantur, præſertim verò iuramentum in primis illud in Hibernia, Scotia,& alibi ſuper Campanas præſtari conſuetum, ob magnam reuerentiam, quæ ipſis adhibetur dictis in locis. Si qui enim ſuper Campanas peierare, hoc eſt falſo, & animo fallendi iurare audeant, plerumque tacitè, vt ita dicam, vel cælitus puniuntur. Si qui verò tales conuicti ab homine peieraſſe inueniantur, grauiter in eos animaduerti ſolet, vt colligitur ex eo, quod in Topographia Hiberniæ ſcriptum reliquit Silueſter Giral-

Silueſter Giraldus diſt. 3 c. 33. in Anglica Normannica, Hibernica, Cābrica. to. in fol.

dus in hæc verba: *Hoc etiam non prætereundum puto, quòd Campanas baiulas, baculoſq. Sanctorum in ſuperiori parte recuruos, auro, & argento, vel ære contextos, ſiue contectos, in magna reuerentia tam Hiberniæ, & Scotiæ, quàm Guualliæ, vel Vualliæ Populus, & Clerus habere ſolent; ita vt Sacramenta, (hoc eſt iuramenta) ſuper hæc longè magis, quàm ſuper Euangelia, & præſtare vereantur, & peierare. Ex vi enim quadam occulta, & ijs quaſi diuinitus inſita, necnon & vindicta (cuius præcipuè Sancti illi appetibiles eſſe videntur) plerumque puniuntur contemptores, & grauiter animaduertitur in tranſgreſſores.* Hæc de Iuramento ſuper Campanas præſtari memoratis in locis conſueto, narrat Giraldus, qui etiam in eadem Topographia de quadam Campana fugitiua ita inquit: *Eſt in Lagenia, in Terra ſcilicet Mactaleuui Campana quædam, quæ niſi à Cuſtode ſuo, Exorciſmo quodam ad hoc compoſito, ſingulis noctibus adiuretur, & vinculo quolibet, vel fragili ligetur; mane in Media apud Clunarech, in Eccleſia ſancti Finnani, vnde venerat, reperitur. Quod & aliquoties certum eſt, contigiſſe.* Hæc Giraldus ad verbum.

Silu. Girald. de Campana fugitiua diſtin. 2. c. 33. to. in fol.

Surius in Vita ſancti Lupi Epiſcopi Senonenſis ad ſonitum Campanæ Senonenſis, pre-

Sur. to. 5. pagina 2. & 4.

cibus eiuſdem Sancti, Hoſtes viribus deſtitutos, ac terrore correptos ſtatim fugatos fuiſſe narrat in hanc verborum formam: *Mortuo autem Theodorico Principe, Rex Clotarius in Burgundiam veniens, hoſtili manu armatum Blidebodem Ducem miſit in Senones. Illo ergo tela atrociter in Oppidũ vibrante, ſanctus Epiſcopus in Domino fidens, ad Protomartyris Stephani Aedem ſe contulit. Cumq. ad conuocandum populum, Signum Eccleſiæ tangeret, viribus Hoſtes deſtituti, tantoq. ſunt terrore correpti, vt nullam ſibi ſalutis ſpem ſupereſſe putarent, niſi fuga ſibi conſulerent. Ita vir ſanctiſsimus, dum inſtar Moyſis ad Cælum tollit manus, Hoſtes profligat.* Hæc Surius de Campana Senonenſi, ad cuius tinnitum, vel ſonitum hoſtes fugati fuerunt. De hac eadem Campana idem Surius rem notatu dignam in eiuſdem ſancti Lupi vita refert hiſce verbis: *Clotarius Rex vbi comperit Signũ, vel Campanam ſancti Stephani ſonum edere gratiſsimum, iuſsit eam Pariſios transferri, vt eius tinnitu ſæpius oblectaretur. Diſplicuit ea res Beato Epiſcopo. Itaque mox, vt ablata eſt à Senonibus, omnem ſoni gratiam amiſit. Id Rex intelligens, ocyus iubet ſuo illam loco reſtitui. Vbi autem ad Pontem Syriacum ventum eſt, rediјt illi*

Die 1. Septembris. Idẽ ſcriptum reliquit ex Surio Card. Baro. to. 8. pag. 242. & 243. in Annalib. An. Do. 615. & 616.

pri-

priſtinus ſonus, & ob ſancti Viri merita ſeptimo milliario auditus eſt. Illicò Vir beatus in Vrbe reſidens, ſe dat itineri, progredienſq. in occurſum eius cum Pſallentium Choris, quam dolens amiſerat, cum gaudio excipit, gratias agens Deo. Hæc item dicto in loco Surius.

Ant. Aug. De Numiſmat. Dialog. 6. pag. 194.

Scribit etiam Antonius Auguſtinus, Archiepiſcopus olim Tarraconenſis, Vir profectò, eruditione clariſſimus, rem ſanè dictu item mirabilem de Campana quadam, quæ (vt ipſe ait in libro de Numiſmatibus, quæ Medaliæ vulgò vocitantur) in Hiſpania, in Regno ſcilicet Aragoniæ, Diœceſi Cæſarauguſtana in Villula quadam, ſiue Viliglia Hiſpanicè hodie dicta, olim Celſa ad Iberim Fluuium ſita, nemine ipſam mouente, nonnumquam, vt ita dixerim, ſponte ſua, vel ex ſe ſonitum reddere, ſeu perſonare ob aliquam ſanè rem futuram, & notatu dignam teſtatur, ſiue oſtendit; Multaſq. idem Antonius Auguſtinus recenſet vices, in quibus id eueniſſe accepit; totidemq. triſtiſſimos in medium affert euentus, à ſpontaneo illius Campanæ ſonitu olim præmonſtratos; inter quos direptio, ſeu depopulatio Vrbis Romæ tempore Clementis Septimi Anno Domini

Vilillæ vel Viligliæ Cāpana ſponte ſonans.

Vrbis Romæ direptio ſeu depopulatio. M.D.XXVII

MD.

M.D.XXVII. Et peſtis illa Anno Domini M.D.LXIV. in eodem Regno Cæſarauguſtano ſuborta recenſentur. Adde etiam, quòd Doctor Petrus Garſias, Canonicus & Eleemoſynarius Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Pilari Ordinis Eremitarum Sancti Patris Auguſtini, & olim Rector Eccleſiæ, in qua extat dicta Campana ſponte ſua ſonans, nunc Romæ, dum hæc ſcribo, Anno Domini M.DC.IX. commoratur, & eamdem Campanam tempore ſui Rectoratus, hoc eſt, Anno Domini M.DC.I. à nemine motam à die 13. Iunij vſque ad trigeſimam diem, interpolatis temporibus, frequenter perſonaſſe omninò affirmat, atque non ſemel, etiam me præſente, id ita eſſe iureiurando confirmauit, & ſcriptum reliquit. Ad huius autem generis ſpectaculum quattuor millia hominum cucurriſſe addidit, & varios euentus in diuerſis Mundi partibus poſt talem Campanæ ſonitum Anno Domini M.DC.I. eueniſſe affirmauit. Adde etiam, quòd hæc Hiſtoria fuit impreſſa Romæ Anno Domini M.DC.I. & in Bibliotheca Angelica hodie aſſeruatur. De ſpontaneo eiuſdem Campanæ ſonitu admirando faciunt mentionem Scriptores item alij, hoc eſt, Pe-

Peſtis in Regno Cæſarauguſtano. M.D.LXIV.

Doctor Petrus Garſias.

M.DC.I.

M.DC.I.

Bibliotheca Angelica.

Scriptores alij de Cāpana Viligliæ.

trus

P. Gré. Tholoſ. trus Gregorius Tholoſanus To. 1. de Republica lib. 12. cap. 13. num. 25. Hieronymus Hier. Curita Curita, magnus Hiſtoricus Regni Aragonum lib. 10. cap. 93. & lib. 14. cap. 27. ad calcem. Fabius Paulinus. Fabius Paulinus libro quarto Hebdomadum cap. 7.

Huiuſce item Campanæ miraculi teſtimonium à publicis Tabellionibus præſtitũ, Leonardus Vairus lib. 2 cap. 14. Leonardus Vairus in Libro ſecundo de Faſcino ſe perlegiſſe teſtatur hiſce verbis: *In Regnis Hiſpaniæ, in Oppido* Vililla *nuncupato Cæſarauguſtanæ Diœceſis Campana quædam eſt*, quam miraculorum *appellant: hæc per aliquot menſes antequam aliquid aduerſi in Chriſtiana Republica contingat, ex ſe ipſa, nemine impellente, pulſatur. Cuius rei teſtimonium per publicos Tabelliones, teſtibus plurimis adhibitis, hiſce oculis egomet legi, præter fidem, quam de eadem re illius regni Proreges ſuis litteris faciebant.* Hæc Vairus. Aliàs, Proceres.

Martinus del Rio libro quarto Diſquiſitionum Magicarum iſtuc ipſum refert, quod Mart. del Rio lib. 4. c. 3. q. 2. Vairus de Campana Vilillæ ſcriptum reliquit. Præterea ex Gobelino Perſona in Vita ſancti Meinulphi, rem narrat quoque admirandam de quadam Campana in Bod*k*enſi Monaſterio in hæc verba: *Tintinnabulũ quod-*

dam magnum æneum benè ſonorum in Bodkenſi Monaſterio reuerenter aſſeruatur. Nam quoties aliqua ex eius Monaſterij Sororibus breui erat abitura è vita, abſque vllo humano miniſterio, per ſe fortem reddebat ſonum. Hucuſque Martinus del Rio de Campana Monaſterij Bodkenſis. De Campanæ autem Vilillæ, vel Viligliæ ſonitu ſpontaneo, & admirando Scriptores alios huius generis miraculum verum eſſe omnino affirmantes, breuitatis gratia reticemus, aliarum Campanarum admiranda conſcripturi.

Sigebertus Gemblacenſis in Chronicis Anno Domini M.LXXXI. De Campanis, quæ in Eccleſia Maldemburgenſi Flandrẽſis Prouinciæ ſua ſponte perſonuerunt, ita inquit: *Campanarium Eccleſiæ Maldemburgenſis, vehementi vento flante, à ſuis locis euulſum, & ad terram penitus fuit inuerſatum, ita in aëre pendens, & ruinam ſui minitans, vt ſemper caſurum, & cuncta vicinia confracturum cerneretur. Sed cum per ſex noctes, & dies id tractaretur à Populo, qualiter hinc inde extractis machinis ſurſum erigeretur, & vtrumque loco ſuo relocaretur; pridie Kalendas Ianuarij circa noctis medium aduenienś virtus diuina, totam Eccleſiam intus & foris im-*

Sigebertus Gemblacen. Anno Dom. 1081. cum alijs ſcriptoribus in vnũ tomum collectis. To. 1. in folio.

pleuit luce ignea, & Campanarium ad terram reclinatum, totum ſimul erexit, ac firmiſſimè ſuis locis relocauit; & Campanas ibi dependentes mox ſonare compulit. Hæc Sigebertus.

Campanæ ſua ſponte ſonantes. Iacobus Meyerus in Balduino Pio. Libro tertio Annaliumto tius Belgij Anno Dom. 1062.pag.25 in editione vetuſtiori,& pag.30.in recentiori.

Campanæ item Aldemburgenſes ſponte ſua perſonuerunt, vt ait Iacobus Meyerus in Balduino Pio libro tertio Annalium Flādriæ ad Ann.Dom. M. LXII. in hanc verborum formam: *Aldemburgij cum fames intolerabilis Flandros premeret, grandisq. multitudo hominum panis quærendi gratia confluerct Aldemburgium, repertus quidam fuit prima luce, qui ſub dio de nocte fame (vt creditum eſt) perierat, qui dum ſepeliretur, prohibuit Sacerdos Godobertus, ne pulſarentur Campanæ, eo quòd homo eſſet ignotus. Sed ecce ibi, ſtupentibus cunctis, qui aderant, prodigio per ſe æra illa (mirum dictu) perſonuerunt. Hæc in Balduino Pio Iacobus Meyerus.*

Eccleſia Salernitana Ord.Præd.

In Monaſterio Salernitano Ordinis Fratrum Prædicatorum ſupra portam illius loci, qui vulgò *Capitulum* vocitatur, in quo Patres pro aliqua re decernenda congregari ſolent, ærea extat Campanula, quæ ſponte ſua interdum perſonauit, dum ſcilicet aliquis ex Familia dicti Conuentus ex hac vita deceſſit. Cuius rei aliquot recenſentur exempla, præ-

ſertim verò illud, quod ante triginta annos euenisſe narratur. Illa enim Campanula, nemine ægrotante dicto in Conuentu, perſonuit; ſed ecce Sacerdos nouellus die ſequenti primam cantaturus Miſſam, Campanarium cum alijs Fratribus Campanas pulſandi gratia aſcendit ad hanc celebritatem, vt fieri ſolet, indicandam, è ſummitate illa cecidit, & obijt.

Cum cadauer Beati Iſidori, qui Madriti in Hiſpania quadringentis ab hinc & amplius annis natus eſt, ex humili ſepulchro ad honeſtiorem locum transferretur, Eccleſiarum Campanæ à nemine pulſatæ, nullove artificio tactæ, diuinitus ſponte ſua, miro ordine perſonuerunt, vt Philippus III. Catholicus Hiſpaniarum Rex in ſuo Libello ſupplici, typis mandato, pro eiuſdem Beati Iſidori canonizatione apud Summum Pontificem Clementem Octauum impetranda, retulit. Philipp. III. Hiſpaniarũ Rex de B. Iſidoro.

In Eccleſia Ordinis Fratrum Carmelitarum Valentiæ (quæ eſt Vrbs inſignis citerioris Hiſpaniæ, tribus millibus paſſuum à mari remota) extat Cappella Beatæ Mariæ ſemper Virginis, de Conſolatione nuncupatæ, in qua ſub terra, & profundè quidem iacebat Cam- Eccleſia Carmelitarum Valentiæ.

pana, quæ à Vetula quadam ob vitæ probitatem inſigni, & propè dictam Cappellam degente circa Annum Domini 1490. ſingulo quoque ſero, præſertim verò in Sabbato, quãdo ſcilicet Campana ad Salutationem Angelicam recitandam pulſari ſolet, Campana illa ſubterranea ſponte ſua ſonare audiebatur. Hac re tandem promulgata, Rector Conuentus Carmelitani, locum illum à Vetula indicatum excauari iuſſit. Hinc terra excauata, profundaq. cauea illic effecta, Campana ipſa tandem aliquando inuenta fuit, infra quam erat Imago Beatæ Mariæ ſemper Virginis lignea & aurata, quam tempore barbaricarũ incurſionum in loco illo ſubterraneo incluſam fuiſſe à Chriſti Fidelibus, coniecturam faciunt. Non deſunt autem, qui dicant, circa dictæ Imaginis pectus aperturam eſſe, in qua cum ſacris Reliquijs Sanctiſſimum item Sacramentum fuiſſe inuentum per traditionem affirmant.

Campana inuenta ſub terra.

In Territorio Gruningæ, quæ eſt Ciuitas Phryſiæ metropolitana, extat Pagus vocitatus *Brock*, in quo Campanæ ſponte ſua perſonarunt; deinde magnam hominum mortalitatem ſequutam fuiſſe Hiſtoriæ produnt.

Spon-

Spontaneum item ſonitum dederunt Campanæ Baſilicæ S. Pauli propè & extra muros Vrbis Romæ. Nam Anno Domini 1610. Die 24. Octobris, Die Dominico, dum intra Arenariam (quæ inter Baſilicam ſancti Pauli, & Eccleſiam ſancti Sebaſtiani extat) Notarius publicus de mandato Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi Cardinalis Vrbis Vicarij, cum alijs commoraretur, vt locum Sanctarum Reliquiarum à Pictore quodam indicatum recognoſceret, maiores Campanæ Baſilicæ Sancti Pauli perſonuerunt. Quoniam verò dictæ Campanæ nonniſi in diebus feſtis ſolemnibus, & in Summi Pontificis ad ipſam Baſilicam aduentu pulſari ſolent; abſente Abbate, Prior Monaſterij ſancti Pauli, & aliquot eiuſdem Monachi ab Eccleſia ſancti Sebaſtiani ad ſuam Baſilicam redeuntes, audito in ipſa Arenaria dictarum Campanarum ſonitu, greſſus omni feſtinatione properarunt, Summum Pontificem ad eam Baſilicam aduentaſſe putantes. Poſtquam autem eò deuentum fuit, nec Summum Pontificem illuc acceſſiſſe, nec dictas Campanas ab vllo prorſus homine pulſatas, aut motas fuiſſe facti ſunt certiores. Idquod

Baſilicæ ſancti Pauli Romæ Campana ſponte ſua perſonuit An.Do. 1610.

omnibus perſuaſiſſimum fuit, tum ob ingentem Campanarum magnitudinem, tum quia ingreſſus ad eas haud facile patet, atque in tali die dictæ Campanæ, vti iam diximus, pulſari non ſolent. Idcirco ad certitudinem, ac venerationem ſanctarum Reliquiarum indicandam, ſpontaneum Campanarum ſonitum diuinitus factum eſſe, piè credendum cenſetur.

Multa item alia in hanc rem exempla dicenda ſuperſunt, quæ nimis longum eſſet recenſere. Hæc itaque dicta ſufficiant de admiranda virtute Campanis cõſecratis ad res occultas præſentes, & futuras indicandas, necnon ad alios effectus, admiratione dignos producendos loco, ac tempore diuinitus immiſſa. Nunc reliquum eſt, vt Campanarum Eccleſiaſticarum originem à Tubis Veteris Teſtamenti in ſancta Dei Eccleſia deductam in medium afferamus.

DE . ORIGINE . CAMPANARVM à Tubis Veteris Teſtamenti deducta. Cap. VIII.

CAMPANARVM Originem à Tubis Veteris Teſtamenti habere, cenſendum videtur : Nam in Veteri Teſtamento Dominus Deus, vt legitur in decimo Numerorum capite, Tubas fieri mandauit, dum Moyſi dixit : *Fac tibi duas Tubas argenteas ductiles, quibus conuocare poſsis multitudinem, quando mouenda ſunt caſtra.* Et infra poſt multa de congregando Populo à Filijs Sacerdotis Aaron, atque de tempore procedendi ad bellum, ad Clangorem Tubarum, necnon diebus feſtis, & lætitiæ, deq. Holocauſtis, & victimis pacificis, ac de oblationibus, Tubarum item clangore indicandis loquitur in hanc verborum formam : *Filij autem Aaron Sacerdotis clangent Tubis, eritq. hoc legitimum ſempiternum in generationibus veſtris. Si exieritis ad bellum de Terra veſtra contra Hoſtes, qui dimicant aduerſum vos, clangetis vlulantibus Tubis, & erit recordatio veſtri coram Domino Deo*

Num. 10.

Num. 10.

veſtro

veſtro, vt eruamini de manibus inimicorum veſtrorum. *Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & Kalendas, canetis Tubis ſuper Holocauſtis, & Victimis pacificis, vt ſint vobis in recordationem Dei veſtri*. Hæc de Tubis in decimo Numerorum capite. Vt autem Campanæ à Tubis Veteris Teſtamenti per ea, quæ in dicto Numerorum capite leguntur, originem habere comprobentur, ſimilitudinem inter Tubas, & Campanas ob multiplicem earumdem vſum ductam expendere, ſeu examinare neceſſe eſt.

DE. SIMILITVDINE. INTER Tubas, & Campanas. Cap. IX.

IN decimo, vt vidimus, Numerorum capite, Tubarum vſus ad plura pertinebat, ad Caſtrorum ſcilicet motionem, ad belli congreſſionem, ad Populi congregationem, ad Feſti celebrationem, ad Epuli oblationem, ad Holocauſta, & Victimas pacificas. Sicut autem hæc omnia in Veteri Teſtamento ad Tubarum fiebant clangorem, ita totidem, at illis modo ſuo ſimilia,

in

in Nouo Teſtamento ad Campanarum ſonitum celebrantur. Nunc enim in ſancta Dei Eccleſia pro Caſtrorum motione, Belli congreſſione, atque Populi congregatione, Luſtrationes, vel ſupplicationes; quas vulgò Proceſſiones appellant, præuio ſanctiſſimæ Crucis vexillo, Clero ſequente, & populo comitante, celebrantur, & vlulantium Tubarum loco, Campanæ pulſantur pro Victoria conſequenda contra Dæmones Humani generis hoſtes, hoc eſt, contra eorumdem conſultationes, & inſidias, & contra alia mala, vt implorata miſericordia Dei omnipotentis, & clementis, *cuius*, vt ait S. Leo, *natura bonitas, cuius voluntas potentia, cuius opus miſericordia eſt*, opus miſericordiæ conſequamur.

S. Leo ſerm. 2. de Natiu. Dom. & legitur in Annunc. B. Mariæ ſemper Virginis officio.

Tubarum item loco ſuper Holocauſtis, & Victimis pacificis in Veteri Teſtamento clãgentium, nunc ad laudem, honorem, & gloriam incruenti ſacrificij in Sancta Dei Eccleſia, vti iam diximus, Campanæ pulſantur.

Interea ſicut ad feſtos dies celebrandos Tubæ olim clangebant; ita nunc ad Feſtiuitates repræſentandas, & venerandas, Campanæ pulſantur.

Sicut denique in Veteri Teſtamento tam

in aduerſis, quàm in proſperis rebus ex præcepto Dei Tubis clangendum erat; ita nunc iuxta temporum varietatem, & rerum indigentiam pulſari ſolent Campanæ, dum ſcilicet ad pœnitentiam, & lacrymarum compunctionem excitamur, & ad Dei miſericordiam implorandam prouocamur.

Adde etiam, quòd omne tempus conuenit verbo Dei. Modò enim legendum eſt, modò Deo cantandum, modò orandum, modò exhortandum, modò docendum, modò tandem increpandum: Hæc enim omnia in Eccleſia ſancta Dei fieri ſolent iuxta illud
Tim. 4. Beati Pauli Apoſtoli ad Timotheum ſcribentis: *Prædica verbum; inſta opportunè, importunè; Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina:* Necnon iuxta illud Pſalmi:
Pſal. 33. *Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo.* Ad hæc tandem omnia præſtanda, iuxta rerum congruentiam, ac diſtinctionem, Campanæ item congruè, ac diſtinctè pulſantur. Hæc de origine, quam à Tubis Veteris Teſtamenti Campanæ Noui Teſtamenti quãtum ad vſum traxiſſe cenſentur, quãdam inter ſe ſimilitudinem habentes, vt diſſimilitudinem earumdem videamus.

DISSIMILITVDO. INTER TVBAS. ET Campanas. Cap. X.

QVANTVM verò ad materiam, & formam, Tubæ atque Campanæ ſunt diſſimiles: Illæ namque argenteæ; hæ autem ex ære conflatæ: Illæ ductiles, hæ conflatiles; Illæ ſatis oblongæ, anguſtæ, ac ſubtiles; hæ quaſi rotundæ, atque craſſæ, quamdam tamen galeri, aut pyri formam repræſentantes. Campanæ denique fiunt ex ære, quod eſt metallum durabile, ac ſonorum; atque intus habent ferreum inſtrumentum, quo percutiuntur, vt ſonitum reddant, Nouiq. Teſtamenti Prædicatorum ora ſignificant, quæ plus durant, quàm Tubæ Veteris Teſtamenti, altiuſq. reſonant. Notus nãque olim erat tantum in Iudæa Deus, nunc autem in toto Terrarum Orbe, vt rectè oſtendit Amalarius Fortunatus, Epiſcopus Treuerenſis in libro tertio de Eccleſiaſticis officijs capite primo, in quo hæc omnia diffusè declarat, ſicut infra videre licet, eo ſcilicet in loco, in quo de officio pulſandi Cam-

Amalarius Fortunatus lib. 3. c. 1.

Cap. 13.

panas habetur ſermo. Hæc hactenus de Campanis, ad Tubas relatis, vt rem præcipuam initio propoſitam proſequamur.

CAMPANARVM SONITVS DIVERSI vnde oriantur. Cap. XI.

CAMPANARVM ſonitus diuerſi ſunt iuxta materiæ, ac formæ diuerſitatem. Materia enim ex æris, ſtanni, plumbiq. mixtione conſtare ſolet, ſecundum varia Opificum conſilia, vt ait Hieronymus Magius: Nam ſi grauem (inquit) ſonum quæſiuerint, ſtanni, plumbiq. non parum æri admiſcent: ſi acutum, ſtanno, plumboq. plus parcunt. Sed ſæculis ſuperioribus, cum auaritia minus, vt Magius inquit, ſæuiret, vel maior argenti foret, vt reor, copia, argentum multum opifices in fundendis Campanis admiſcere ſolebant. Id quod ex ipſo antiquarum Campanarum ſonitu planum profectò fieri tradit Magius, qui duas huius generis Campanas in Sancti Bartholomæi Ecclesia apud ſuos conterraneos Anglarenſes reperiri ait.

Mag. c. 20. de Tintinn.

Magius vbi ſupra.

Anglara Magij Patria.

For-

Formæ item Campanarum diuerſæ, maiores videlicet, & minores; magis, & minus craſſæ; magis quoque, ac minus oblongæ, vel magis, & minus latæ; necnon magis & minus pyri, vel magis aut minus petaſi vel galeri, aut pilei formam repræſentantes, efficiunt ſonituum diuerſitatem. Propterea Magius ex diuerſitate formarum diuerſos Campanarum ſonitus breuiter colligit, & comprehendit in hæc verba: *Campanæ non ſolum materiam, ſed & formam plurimum ad ſoni magnitudinem, & ſuauitatem conducere certò ſcimus. Si humiliores, latioreſq. petaſi ſeu galeri, aut lebetis figura efformentur, ſonum non admodum magnum, & ingratum auribus edunt: Si verò longiores, craßioreſq. quàm artis ratio patitur, obtuſum, nec latè dimanantem emittunt. Artis præſcripto Campanæ altitudo duplici oris diametro conſtat, at paulò breuiore menſura. Forma pyri longioris effigiem æmulatur, atque exprimit. Antiquorum Tintinnabula magis ad galeri, quàm ad huiuſmodi pomi formam accedebant, erantq. tenuiora, quamobrem & rauca, & minus, quàm noſtra ſint, ſonora.* Hæc Magius ad verbum.

Mag. c. 20. de Tintin.

Formæ Cāpanarum diuerſæ ſonitus efficiunt diuerſos.

Campanæ præſcriptū eſt præceptum, vel regula fundendi Campanam.

Sonitus denique Campanarum diuerſitatem efficiunt diuerſa illa ferrea inſtrumenta,

qui-

quibus Campanæ intus pulſantur. Dicuntur autem diuerſa, iuxta maiorem, & minorem ferri quantitatem. Si enim ferreum illud inſtrumentum (quod Rhopalum Græcè dicitur, Latinè autem Malleus, & Lingua nuncupatur) habeat cum Campana proportionem, congruum Campanæ quantitati ſonitum reddit, & auribus gratum; ſin ſecus, vel obtuſum, vel aſperum, ſiue nimis acutum (quem vulgò ſquillantem appellant) & auribus ingratum. Hinc ferreum illud inſtrumentum perpulchrè, ac ſatis propriè Lingua Campanæ nuncupatur, quippe quæ in ipſa Campana ſuo modo facit, quod Lingua in homine. De varijs Campanarum formis fundendis; necnon de Inſtrumentis, quibus Campanæ pulſantur, iuxta varias Campanarum formas faciendis, Vannuccius Biringuccius Senenſis, Artifex Campanarum egregius, perſcribit in ſua Pyrotechnia, in qua etiam docet quonam pacto Campanæ in Turribus conſtitui, aut ſuſpendi, & moueri debeant, multaq. figuris delineatis optimè commonſtrat.

Campanæ lingua quænam ſit.

Campanæ lingua quænam ſit.

Vannuc. Biringuc. lib. 6. à c. 10. vſque ad 15.

DE

DE. MVSICO. CAMPANARVM concentu, necnon Turrium præſtantia. Cap. XII.

EX varijs denique Campanarum formis peritiſſimorũ hominum, etiam muſicarum arte, ac ſcitè quidem factis; muſicus Campanarum concentus fieri poteſt, immo ſolet, ſicut diuerſis in locis videre licet. Nam, vt Hieronymus Magius in libello de Tintinnabulis, & Hieronymus Cardanus in libris de rerum varietate ſcriptum reliquerunt, apud Menapios, & Sicambros Populos ad vtramque Rheni, Germaniam, & Galliam diuidentis, partem ſitos; necnon apud alias Chriſtianas Nationes Campanæ à muſices non ignaris efformatæ, atque ſuſpenſæ in Turribus, ac denique à Muſicis pulſatæ, muſicum reddunt concentum, Organorum inſtar.

Mag. c. 27.

Cardan. lib. 12. c. 58.

Antuerpiæ, quæ eſt Ciuitas Brabantiæ, ac Belgij totius celeberrimum Emporium, extat auguſtiſſimum Templum B. Mariæ ſemper Virgini ſacrum, Turrim ex candido mar-

Turris admirandæ altitudinis.

Guicc. in Deſcriptio. Germaniæ inferioris, p.103.in folio.

Franc. Suuert. in Magium.

Card.lib.12. de rerum varietate c. 58.

Campanarũ Bruxell. harmonia.

more admirandæ altitudinis, hoc eſt, quadringentorum & viginti pedum Antuerpienſium, teſte Guicciardino, habens conſtructam, in qua, vt ait Franciſcus Suuertus, fit muſicus Campanarum concentus, adeò inſignis, tantaq. arte, & harmonia, vt non Campanas, ſed Organum aliquod, exteris omnibus ſtupentibus, audire videaris. De huius generis Campanarum harmonia Hieronymus Cardanus poſtquam loquutus eſt de perpetuo Tubarum ſono efficiendo, hunc ait in modum: *Reuocauit hæc narratio memoriam eius, quod Bruxellis in Belgica vidi; Nolæ plurimæ in circuitu poſitæ ſuper Turri, vt fieri ſolet, vocum muſicarum ſonis proportionem obtinent: adeunt gnari artis, & tangentes ſingulas pro notis deſcriptis, cantilenam pulſant, admiratione potius dignam, quàm iucundam auditu. Nam Nolæ non retinent vocem, ſed cum ictu ſtatim deſinit. Idem Louanij, Antuerpiæq. fit. Transferri etiam poteſt ad vrceos, aliaq. vaſa. Si dicas, quis vſus harum Nolarum? Vt tota Ciuitas audiat muſicam; quod commodum non eſt exiguum.* Hucuſque Cardanus, qui cum dicat, harmoniam Campanarum Bruxellenſium admiratione potius dignam, quàm audi-

tu

tu iucundam; Franciſcus Suuertus Antuerpienſis de Campanarum Antuerpiæ harmonia ita inquit: *Utinam Cardanus hodie Campanarum muſicam Antuerpiæ audiret, ſecus iudicaret, nempe & admiratione dignam, & auditu iucundam.* Hæc Suuertus. Georgius autem Braunius in Tomo quinto Ciuitatum Theatri de Turri, & harmonia Campanarum Cathedralis Eccleſiæ Antuerpienſis, necnon de primaria eiuſdem Campana, deque ipſamet Eccleſia in hanc loquitur verborum formam: *Primaria Antuerpienſis Eccleſia, Beatæ Mariæ ſemper Virgini inſcripta, Collegiata, nunc Cathedralis eſt, amplitudine, magnificentiaq. excellens, multis ornamentorum generibus decorata. Cuius eminentior Turris, Campanis deſtinata, mirabili ſtructura ex candido marmore affabrè facta, admirandæ altitudinis viſitur; alta pedes quadringentos viginti, vnde non tantum ſumptuoſiſsima Ciuitatis Aedificia, ſed & amœniſsimi quaque verſus Agri, Horti, & Prata, etiam vltra Scaldim in Flandria conſpiciuntur. Sunt in ea triginta tres Campanæ promiſcuæ magnitudinis, quæ tam conſonantem edunt ſonum, & diuerſas Eccleſiaſticas melodias ita exprimunt, vt ab harmonia muſica vix eum diſtinxeris. Harum Campana-*

Francisc. Suuert. in Magium de Tintinnabulis.

Georg. Braunius to. 5. Ciuitatum pag. 27.

Hæc vide in to. 5. Ciuit. pag. 27.

Turris admirandæ altitudinis.

Campanæ 33. in Eccleſia Cathedrali Antuerpiæ.

Harmonia Campanarũ muſica.

Cāpanæ primæ magnitudo.

rum prima tanta eſt, vt nulla in Belgio ſit magnitudine vaſtior: octo enim pedes capit eius altitudo, ſeptem cum ſemipede hiatus in diametro. Hucuſque Braunius de quattuor Antuerpienſis Eccleſiæ rebus admiratione digniſſimis, Turris videlicet altitudine, Campanæ primariæ vaſtitate, Campanarum multitudine, & muſico earumdem concentu, muſicam Organorum harmoniam repræſentante. Hæc obiter dicta ſint, vt harmoniam Campanarum muſicam proſequamur.

Geor. Brau. to.3. Theatri Ciuitatum pag. 12.

Mechlinia item, vel Machlinia, vulgò Malin vocitata, quæ eſt Ciuitas Brabantiæ præclara, & Brabantiæ Meditullium non ineptè dici poteſt, Louanio, Bruxella, vel Bruxellis, & Antuerpia tot clariſſimis Vrbibus intercluſa, & vndique quattuor milliaribus diſtans; habet Campanas, quæ Organorum inſtar, digitis tamen, ac pedibus pulſatæ, muſicos, & varios quidem concentus pro pulſantis arbitrio reddunt. Idem fit Bruxellæ, ſeu Bruxellis, Hallei, ſeu Hallæ, ac Traiecti, & alijs in locis illius Regionis.

Geor. Brau. to.1. Theatri Ciu. pag. XI.

Leodium, quod eſt Germaniæ inferioris, quam ſecundam dicunt, Ciuitas maxima, miræ item magnitudinis habet Campanas,

quæ

quæ muſicos diuerſi generis concentus mira efficiunt arte. Nam in Cathedrali Eccleſia, Sancto Lamberto dicata, octo ſunt ampliſſimæ Campanæ, minuſculæ verò duodecim ad Horarum pulſationem accommodatæ. Ad Campanæ harum maximæ pulſationem quattuor & viginti requiruntur homines. Maxima enim Campana duabus, & quidem magnis eſt cincta rotis, quæ circumligatæ ſunt duobus deorſum pendentibus funibus, quibus item alligati ſunt quattuor & viginti alij funiculi. Deinde homines duodecim trahunt vice verſa funes ab vna parte, necnon duodecim alij ab altera parte; ita verò, vt, quãdo pars vna deorſum trahit, altera ſurſum trahat. Qui ſanè mos in pulſandis Campanis pro muſico efficiendo concentu per totum Belgium obſeruatur, ſicut dictæ Ciuitatis, & Regionis Indigenæ, qui Romæ vitam degunt, omninò affirmant.

In Eccleſia Sancti Pauli eiuſdem Ciuitatis Leodij quattuor & viginti Campanæ ad omne genus muſices aptiſſimæ, Organorum inſtar manibus ac pedibus pulſantur; immo tanta ſunt diſpoſitæ arte, vt ex ſe, vi tamen ponderum, inſtar Horologij, die nocteq. Eccl. S. Pauli Leodij.

antequàm Horæ perſonent, omnia Horarum præambula, quæ ſunt Antiphonæ, cuilibet diei feſto congruentes, muſicaliter, vt ita dixerim, decantent.

In Sancti Laurentij eiuſdem Ciuitatis extant vna & viginti Campanæ, è quibus concentus muſicus, & quidem iucundiſſimus redditur non ſine magna audientium voluptate: ijs enim Campanis, & frequenter quidem, diuerſæ concinuntur cantiones, ad quas audiendas homines conuolare ſolent.

Ibidem apud Cruciferos Campanæ complures, Organorum inſtar pulſatæ, omnibus redduntur gratæ ob muſici concentus iucunditatem.

Georg. Braunius to. 1. Theatri Ciuitat. pag. 33

Argentoratum, ſiue Argentina, Ciuitas vetuſtiſſima, ac permagnifica, Argentuaria, & Aurentina etiam dicta, apud Heluetios ad Germaniam ſuperiorem pertinens, propè Rhenum ſita; nobile ac ingens quoddam opus habet, cuius adſimile, ſi altitudo eius, & artificium penſitentur, nec in Germania, nec in Italia, nec in Gallia, neque alijs in locis inuenitur, ſumptuoſiſſima nempe Turris illa, quæ Anno Chriſti Domini 1277. inchoata fuit, atque viginti octo ferè annis vſ-

Turris admirandæ altitudinis, ac ſtructuræ.

que ad faſtigium conſummata, quadris autem lapidibus; & perpulchrè figuratis ab ipſis fundamentis ad ſupremum vſque culmen erecta, vbique aëri, & vento peruia; cuius aſcenſus quattuor patet cochleis. Vbi verò craſſities eius in faſtigium incipit acuminari, ibi octo inſurgunt cochleæ. Supremus nodus, qui inferius vix modij magnitudinem habere videtur, tantus eſt, vt capacitas eius quinque, aut ſex homines recipiat perſonatos. Turris autem longitudo, ſiue altitudo quingentos & ſeptuaginta quattuor geometricos habet pedes. Hæc ex Georgio Braunio in Tomo Theatri Ciuitatum primo.

Homines perſonati, hoc eſt, magnæ ſtaturæ.

Braun. to. 1. pag. 33.

Admirabili dictæ Turris artificio admiranda Campanarum præſtantia muſico inſignita concentu reſpondet. In alia intra Eccleſiã Turri extat Horologium mira profectò arte conſtructum, quod aliquot Anni feſtiuitates præcipuas, vel Solemnitates Eccleſiaſticas repræſentat per Imagines quaſdam, quæ referunt perſonas, & alias res diebus feſtis repræſentandis congruentes, dum horæ pulſantur. Antea verò quàm horæ pulſentur, duo Angeli Tubas perſonantes repræſentati muſicum reddunt concentum, quo expleto,

Horologiũ mira arte conſtructũ.

Angeli Tubas perſonantes.

ho-

Gallus effictus modo ſuo cantat.

Horologij Auctor.

Nicolaus Copernicus oculis orbatus.

horæ pulſantur: quibus tandem pulſatis, Gallus etiam ſuper Horologij verticem effictus magno cum ſtrepitu alas concutit, deinde ſtatim bis modo ſuo cantat. Huius generis Horologium conſtruxiſſe fertur Nicolaus Copernicus, Vir arte Mathematica peritus, qui Anno Domini 1540. floruit, ſed tam inſigni opere ad finem perducto, à Ciuitatis Conſulibus, & Primatibus, oculis (vt aiunt) orbari iuſſus fuit, ne vſquam gentium tam egregium opus conſtruere poſſet.

Admirandum, & valde inſigne Venetijs prope ſancti Marci Eccleſiam extat Horologium à duobus effictis ex ære Mauris, hoc eſt, obſcuri, aut nigerrimi coloris hominibus hinc inde pulſatum. Poſtea verò quàm horæ pulſatæ ſunt, è duorum oſtiolorum vno, inter quæ Deiparæ Mariæ ſemper Virginis ſculpta infra Horologium Imago ſedens repræſentatur, Angelus tubam perſonando exit, vt alterum oſtiolum ingrediatur, à tribus comitatus Magis, qui dum ante dictam Imaginem tranſeunt, ſeſe artificioſè flectunt, & inclinato capite, ipſam Imaginem venerantur, Angelumq. intra oſtiolum ingredientem ſequuntur. Id quod Franciſcus Sanſouinus

in

in eiuſdem Ciuitatis deſcriptione ſatis fuſè, ac bellè quidem ſcriptum reliquit, multis rebus lectu, ac ſcitu dignis enarratis de dicto Horologio, quod, vt ait idem Sanſouinus, Anno Dom. M. C D. X C V I. artificioſe fuit conſtructum.

Muſico autem Campanarum Concentu Campanariæ Turres miro artificio conſtructæ, admirandiſq. Horologijs inſignitæ, Galliſq. cantantibus exornatæ, tam in Germania ſuperiori, quàm inferiori paſſim cernuntur. Quæ ſanè loca ſuis cum rebus ad muſicos Campanarum concentus pertinentibus recenſere, nimis longum foret. Poſtquam verò in ipſo muſico Campanarum concentu deſcribendo mentionem fecimus de Campanis earumdem admirandæ altitudinis, ac ſtructuræ Turribus, quæ in Germania ſuperiori, & inferiori, hoc eſt, Flandria reperiuntur, ſilentio prætereundum non videtur illud, quod Flauius Blondus in libro primo Romæ inſtauratæ de Turri Campanaria Baſilicæ Sancti Petri Romæ ſcriptum reliquit hiſce verbis: Blondus lib. 1. num. 56.

Leo IV. Campanariam Turrim extruxit, quæ omnium prima in Orbe terrarum fuit. Hæc Blon- Leo IV. An. Dom. 850.

dus

dus,qui dictā Turrim,omnium primā in Orbe terrarum fuiſſe dixit, vel ob altitudinis, aut ſtructuræ præſtantiam; vel illam omnium primam ratione temporis in Orbe terrarū fuiſſe intellexit,quaſi dixerit nullam Turrim Campanariam ante illam ædificatam fuiſſe ad illud vſque tempus, hoc eſt, ad Annum Domini D.CCC.L. Nam Frater Alphonſus Ciacconius Ordinis Prædicatorum in Leone IV. de hac Turri loquitur hunc in modum; *Anno 850. S. Petri Baſilicam Leo Romanus Pontifex, nouo ad vſum rei diuinæ, eoq. magnifico Campanario exornauit: & ne huiuſmodi in poſterum obnoxia incurſionibus, ac direptionibus eſſet, Vaticanum ipſum munire, & lapideis muris ſepire inſtituit.* Hæc Ciacconius. Platina verò inquit: *Mœnibus Vaticanum cinxit; Leoninamq. Vrbem de ſuo nomine appellauit; necnon Turrim, quam adhuc cernimus, in Vaticano apud Sanctum Petrum ædificauit: & Fores Baſilicæ S. Petri ab Agarenis direptas, ex argento reſtituit.* Hæc ex Platina, & Ciacconio colligere mihi viſum fuit, vt mentionem in medium afferrem ab ijs factam de dicta Turri, cuius faſtigium circa An. Dom. M.CCC.III. in nocte poſt feſtum S. Petri diem, ob incuriam Manſionario-

Alphonſus Ciaccon. in Leone IV.

Plat. in Leone IV.

rum

rum igne deuaſtatum, Bonifacius VIII. præter alia, & multa quidem beneficia eidem Baſilicæ Sancti Petri collata, reparandum curauit; Campaniſq. ob dictum incendium in terram collapſis, & confractis, ſex nouas, & duplicati quidem ponderis Campanas, vt legitur in Codice manuſcripto perantiquo Benefactorum eiuſdem Baſilicæ, fundendas mãdauit. Anno autem Dom. M.CCC.LII. paulo ante Clementis VI. obitum, teſte Alphonſo Ciacconio, dirus fulſit Cometes, & quatriduum ante ipſius mortem, eadem Turri Campanaria fulmine icta, culmen eius magna ex parte diſiectum fuit, & vi ignis Campanæ deuaſtatæ fuerunt, quarum loco Anno Domini M.CCC.LII. Anno ſcilicet primo Innocentij VI. nouæ Campanæ factæ ſunt, vt in prima Campana, quæ dicitur maior, & in ſecunda Campana, quæ nuncupatur minor, videre licet. Campanæ autem ſunt quinque, quibus inciſæ ſunt Inſcriptiones, vt infra leguntur, quæ quamuis rudem cõtineant Latinitatẽ, verſuumq. regulam, & quantitatem ſyllabarum interdum non ſeruent, eas tamen ad rem hiſtoricam repræſentandam hoc loco apponere viſum fuit.

Bonifacij VIII. Beneficia erga Baſilicam S. Petri.

Ciaccon in Clem. VI.

Innoc. VI.

M IN-

INSCRIPTIO
Maioris Campanæ Sancti Petri.

In nomine Domini, Matris, Petriq. Pauliq.
Accipe deuotum, paruum licet, accipe munus,
Quod tibi Chriſte datũ Petri, Pauliq. triũphum.

Explicat, & noſtram petit, populiq. ſalutem
Ipſorum pietate dari, meritiſq. refundi.
Et Verbum caro factum eſt.

Anno Milleno trecenteno cum quinquageno
Additis, & tribus Septembris menſe colatur;
Ponderat & millia decies ſeptieſq. librarum.

INSCRIPTIO
Secundæ Campanæ.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amẽ.
Ad honorem Dei, & Beatæ Mariæ Virginis,
Et Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli.
Verbum caro factum eſt.
Solue iubente Deo terrarũ Petre cathenas, qui facis,
Vt pateant cæleſtia regna Beatis.

Hæc

Hæc Campana cum alia maiori ponderante $\frac{m}{XVI.}$
Poſt conſumptionem ignito fulgure, anno præcedente imminente, fuſa eſt, Anno Domini M.CCC.LIII. menſe Iunij, & ponderat hæc M. X. & centena librarum. Amen.

INSCRIPTIO
Tertiæ Campanæ, quæ pulſatur pro Auditoribus Rotæ.

Nomine Dominico Patris, proliſq. Spirati
Ordine tertiam Petri primæ ſuccedere noſcant
Per dies paucos quotquot ſub nomine dicto
Sanctam Eccleſiã colunt in agmine trino. Amen.

INSCRIPTIO
Quartæ Campanæ, quæ pulſatur, dum Populus ad ſanctam conuocatur Concionem.

Anno Domini M.CC.LXXXVIIII. Ad honorem Dei, & Beatæ Mariæ Virginis, & Sancti Thomæ Apoſtoli Tempore Fratris Ioannis de

Leodio miniſtri, factum fuit hoc opus de legato quondam domini Rikardi Domini Papæ Notarij. Guidottus Piſanus me fecit.

INSCRIPTIO
Campanæ paruæ, quæ prior palſatur in diebus feſtis.

Mentem ſanctam ſpontaneam, honorem Deo, & Patriæ liberationem.
Aue Maria gratia plena Dominus tecum;
Benedicta tu in Mulieribus,
& benedictus fructus ventris tui.

Nunc autem, Anno ſcilicet Domini 1610. Septembri menſe, dictæ Campanæ translatæ fuerunt ſupra Baſilicam Sancti Petri nouam intra vnum ex quattuor minoribus Tholum, quem vulgò Cuppulam vocant. Deinde 26. die Menſis Octobris eadem Turris Campanaria, culmine olim deiecto, funditus fuit euerſa cum alijs vetuſtiſſimis ædificijs, quæ admirandum Baſilicæ nouæ proſpectum, ac ſitum impediebant. In alijs item Campanis ceterarum Baſilicarum, & Eccleſiarum tam

An. Domini 1610.

Vrbis

Vrbis Romæ, quàm aliorum locorum extant Inſcriptiones, hiſce, quas vidimus, aliqua ex parte adſimiles.

In primaria Baſilicæ Lateranenſis Campana, quæ Anno Domini 1389. fuſa legitur, inter ſacra nomina, & mutila quædam verba, & inexplicabilia, fit mentio de Bonifacio IX: qui anno eodem ſummus Pontifex creatus fuit. In ſecunda Campana Honorij III. nomine inſignita, & ob vetuſtatem perfracta, ſed Anno Domini 1504. reſtituta, fit mentio de Ranutio Farneſio, Cardinale, & Pauli III. nepote, necnon Baſilicæ Lateranenſis Archipresbytero: ita etiam in tertia, & quarta, Artifice dictarum Campanarum commemorato.

Baſilicæ Lateranenſis Campanæ.

Bonifac. IX

Honorius III.

Ranutius Farneſius Card.

In tribus Baſilicæ ſanctæ Mariæ Maioris Campanis minoribus, quarum duæ Anno Domini 1285. alia verò 1291. fuſæ leguntur, extant Inſcriptiones ad honorem omnipotentis Dei, ac Deiparæ Mariæ ſemper Virginis venerationem, iuxta verborum formas iam à nobis enarratas; necnon illa Inſcriptio ad Sanctæ Agathæ corporis caput in ſepulchro reperta, & à nobis in capite huiuſce Commentarij ſexto explicata. Quæ omnia

Baſilicæ S. Mariæ Maioris Campanæ.

Pag. 54. 55. 56. 57.

Cap. 6.

ſupe-

ſuperius videre licet. In ipſis item Inſcriptionibus leguntur Artificum Campanarum nomina, & eorum, qui pecuniam in eos ſumptus erogarunt.

Eccleſiæ Ieſuitarũ Campana.

In maiori tandem Eccleſiæ Ieſuitarum Campana, quæ ex Anglia delata fuit, hæc legitur Inſcriptio:

Facta fuit A. Dom. 1400. Die vj. *Mẽſis Septẽbris.*

Sancta Barbara ora pro nobis.

Hucuſque de Campanarum Inſcriptionibus, ob mentionem de Campanaria Turri Baſilicæ Sancti Petri à Blondo, necnon ab alijs tam ſplendidè factam, digredi aliqua ex parte mihi viſum fuit, vt eò, vnde digreſſi ſumus, reuertamur.

Quamuis autem in Italia, & alijs in locis Campanæ in eadem Turri complures dedita opera ita concinnatæ, vti iam vidimus, non reperiantur, vt artificioſos muſicæ concentus efficiant; Romæ tamen, & alibi non deſunt Campanæ, quæ ſuauem, & amœnum ſonum reddunt; nonnullæ item, etſi non arte, vel non dedita opera ita fuerunt concinnatæ, vt artificioſum reddant ſonitum; muſicum tamen concentum quẽdam efficere inueniuntur, dum aliquas muſicæ conſonantias, quam-

dam

dam ſcilicet ſymphoniam emittunt. Romæ itaque in Eccleſia Sanctæ Mariæ ad Montes, & in Eccleſia Sanctæ Katharinæ ad Funarios, aliter de Roſa, necnon alibi extant Campanulæ, quæ muſicum quemdam reddunt concentum. Bononiæ autem Campanas muſicas olim fuiſſe Hieronymus Magius in libello de Tintinnabulis teſtatur hiſce verbis: *Vidimus olim Bononiæ in Aede Epiſcopali antiqua tria Tintinnabula argentea, ea arte facta, vt cum à Sacerdotibus, muſices non ignaris, ad ſonum edendum mouerentur, muſicos concentus emitterent.* Hucuſque Magius de argenteis Bononiæ Campanis, de quarum concentu muſico hæc dicta ſufficiant, vt ſcopum noſtrum primarium, multiplicem ſcilicet Campanarum vſum in ſancta, & vniuerſali Dei Eccleſia, tam videlicet apud Viros Laicos, quàm Eccleſiaſticos receptum tandem aliquando explicandum aggrediamur, officio pulſandi Campanas prius explicato.

Romæ, S. Maria ad Montes.

S. Kathar. ad Funarios

Bononiæ in Eccl. Epiſc. Magius c. 17. de Tintinnab.

DE

DE. CAMPANARIO. SIVE: DE officio pulſandi Campanas.
Cap. XIII.

ANTEAQVAM ad multiplicem Campanarum vſum in Eccleſia Sancta Dei receptum accedamus, Nomen, & Officium, illius, qui Campanas pulſare debet, explicare neceſſe eſt. De officio pulſandi Campanas, ac de nomine ipſius, qui eas pulſare debet, habetur ſermo in libro primo Decretalium Titulo 27. capite primo, in quo poſt officium Sacriſtæ Titulo 26. comprehenſum, recenſentur ea, quæ pertinent ad officium Cuſtodis, de quo ita ibi legitur: *Cuſtos Eccleſiæ, cui ea, quæ Eccleſiæ competunt, cuſtodienda committuntur, oportet, vt ſui Archidiaconi iuſsioni in cunctis obediat; in Canonicis horis ſigna Tintinnabulorum pulſanda, ipſo Archidiacono iubente, ab eo pulſentur: Pallia, vel linteamina Altaris, ſeu cuncta vtenſilia Eccleſiæ indeſinenter cuſtodiat. Lampades, & laternas in accendendo, ſeu extinguendo peruigil exiſtat.* Hæc ibi de officio Cuſtodis, qui eſt Sacriſtæ mini-

Lib. 1. Decretal. c. 1.

Manſionarij vel Cuſtodis cura, quænam ſit.

Cuſtodis officia plura.

Sacriſtæ Miniſter.

ſter,

ſter, & à Campana pulſanda, nunc vulgò Campanarius vocitatur; olim verò, in primitiua ſcilicet Eccleſia, & Cuſtos, & Manſionarius nuncupabatur. Cuſtos ob rerũ Eccleſiaſticarum cuſtodiam, ſeu curam; Manſionarius autem à manſione vocitabatur, vt Onuphrio Panuinio placet, hæc verba ſcribenti: *Manſionarius dictus eſt Cuſtos, & Conſeruatór Aedium Eccleſiaſticarum, Templorum, & Altarium: item familiaris & domeſticus, à manſione. Multi ex his erant in Eccleſia Romana, quorum maior, Primus manſionarius vocabatur. Vnius horum, & eiuſdem muneris meminit Diuus Gregorius in libris Dialogorum: Hodie in multis Eccleſiis extant, curamq. Pſalmodiæ, & Altarium habent*. Hæc Panuinius. De huiuſce officij nominibus mentionem facit Sanctus Gregorius Magnus in tertio libro Dialogorum cap. 24. & 25. dum loquitur de S. Theodoro, & S. Abundio Manſionarijs, qui modo Cuſtodes, modò Manſionarij appellantur. Nam in capite 24. cuius Titulus eſt de Theodoro Manſionario Beati Petri Apoſtoli Vrbis Romæ, Sanctum Petrum ait apparuiſſe, & loquutum fuiſſe Theodoro, qui ad lampades concinnandas quadam nocte citius,

Manſionarius, & Cuſtos idem.

Panu. de interpr. vocũ obſcurarum Eccleſ. poſt Vitas Summorum PP. à Platina conſcriptas.

Manſionarii olim erant multi in Eccleſia Romana.

S. Greg. lib. 3. Dialog. c. 24. & 25. To. 3.

S. Theodorus Manſionarius die 26 Decemb. in Martyrolog. Rom.

quàm ſolebat, ſurrexerat. In capite autem 25. loquitur de S. Abundio, Eccleſiæ Sancti Petri Manſionario, & Cuſtode nuncupato, ad quem à Sancto Petro Puella quædam paralytica ſananda miſſa fuit, quam ſtatim ſanatam fuiſſe, manu ipſius Puellæ à S. Abundio tacta, Sanctus Gregorius ibidem narrat.

S. Abundius Manſionar. & Cuſtos die 14. Apr. in Martyro. Romano.

De Theodoro Manſionario Eccleſiæ Beati Petri Apoſtoli Vrbis Romæ Sanctus Gregorius loquitur in hæc verba: *Adhuc ſuperſunt aliqui, qui Theodorum, eius Eccleſiæ Cuſtodem nouerunt, cuius narratione innotuit res, quæ ei contigit valde memorabilis. Quòd quadam nocte dum citius ad melioranda iuxta ianuam lumina ſurrexiſſet, ex more ligneis gradibus ſub lampade poſitus ſtabat, & lampadis refouebat lumen. Tunc repente Beatus Petrus Apoſtolus in ſtola candida deorſum in pauimento conſtitit, eiq. dixit:* Colliberte *quare tam citius ſurrexiſti? Quo dicto, ab oculis aſpicientis euanuit. Sed tantus in eum pauor irruit, vt tota in illo corporis virtus deficeret, & per dies multos de ſtrato ſuo ſurgere non valeret. Qua in re quid idem Beatus Apoſtolus ſeruientibus ſibi voluit, niſi præſentia ſui reſpectus oſtendere: quia quidquid pro eius veneratione agerent, ipſe hoc pro mercede retributionis ſine intermiſſione ſemper*

S. Greg. lib. 3 Dialog. c. 24. To. 3.

vide-

videret. De Abundio Manſionario item Eccleſiæ Beati Petri hunc loquitur in modum: *Alius hic non ante longa tempora, ſicut noſtri ſeniores referunt, cuſtos Eccleſiæ Abundius dictus eſt, magnæ humilitatis atque grauitatis Vir, ita omnipotenti Deo fideliter ſeruiens: Vt idem B. Petrus Apoſtolus ſignis oſtenderet, quam de illo haberet æſtimationem. Nam cum quædam Puella paralytica in eius Eccleſia permanens, manibus reperet, & diſſolutis renibus corpus per terram traheret: diuq. ab eodem Beato Petro Apoſtolo peteret, vt ſanari mereretur, nocte quadam ei per viſionem aſtitit, & dixit: Vade ad Abundium Manſionarium, & roga illum, atque ipſe tibi ſalutem reſtituet. Cumq. illa de tanta viſione certa eſſet, ſed, quis eſſet Abundius, ignoraret, cœpit huc, illucq. per Eccleſiæ loca ſe trahere, vt quis eſſet Abundius inueſtigaret. Cui repente ipſe factus eſt obuiam, quem quæſiuit, eiq. dixit: Rogo te pater, indica, quis eſt Abundius cuſtos? Cui ille reſpondit: Ego ſum. At illa inquit: Paſtor, & nutritor noſter Beatus Petrus Apoſtolus ad te me miſit, vt ab infirmitate iſta liberare me debeas. Cui ille reſpondit: Si ab ipſo miſſa es, ſurge; manumq. eius tenuit, & eam in ſtatum ſuum protinus erexit. Sicq. ex illa hora omnes in eius corpore nerui, ac membra*

S.Greg. lib. 3.Dial.c.25. S.Abund.appellatur Cuſtos, & infra nuncupatur Manſionarius: quia idem ſunt Cuſtos, & Mãſionarius

Abundius Mãſionarius

Abundius Cuſtos.

ſolidata ſunt, vt ſolutionis illius ſigna vlterius nulla remanerent. De dictis Manſionarijs, hoc eſt, de Sancto Abundio, & Sancto Theodoro fit mentio in Martyrologio Romano: De illo in 14. Aprilis die; de hoc autem in die 26. Decembris.

S. Abundius. S. Theodorus.

Nomen igitur tàm Cuſtodis, quàm Manſionarij ante mille, atque amplius annos pro Campanario ſumebatur. Quod etiam nunc Romæ viget, dum Manſionarij, præſens etiã in tempus pulſant Campanas, necnon pulſandas curant, & præſertim in Baſilica Sancti Petri, vbi S. Theodorus, & S. Abundius tali officio functi iam fuerunt, quos ordinibus ſacris inſignitos, & ſuperpelliceo indutos fuiſſe omnino cenſendum eſt, ſicut hodie Manſionarij eſſe ſolent, qui Presbyteratus ordine, vel ordinibus ſaltem minoribus decorantur anteaquàm ad officium Cuſtodis, aut Manſionarij aſſumantur. Itaque Manſionarij, ad quos pertinet etiam cura pulſandi Campanas, tales eſſe debent; non enim ab homine quopiam indifferẽter pulſandæ ſunt, quippe quæ aqua benedicta lauantur, & Oleo ſancto infirmorum, ſanctoq. Chriſmate vnguntur, multiplici ſigno Crucis inter vngen-

Manſionarii officium.

Benedictio Campanarũ

dum

dum adhibito; necnon thymiamate,ac myrrha, vel thure ſaltem ſuffumigantur, atque hunc in modum Orationibus, Pſalmis,& Antiphonis inter benedicendum recitatis,Campanæ diuino cultui dedicatæ conſecrantur, addita poſtremò Euangelica lectione, vti ſuo iam loco, & plenius quidem, dictum fuit. Cum itaque res ita ſeſe habeat, Campanæ quatenus conſecratæ, ac diuino cultui dicatæ,non à Laicis pulſandæ forent, ſed ab ijs, qui ſacris Ordinibus, ac ſaltem minoribus decorati fuerunt, vel Deo ſaltem dicati reperiuntur, cuiuſmodi etiam ſunt Clerici nondum ſacris Ordinibus vllis initiati, ſed habitu laicali depoſito, clericali tantum habitu, ac prima tonſura inſigniti, & ſuperpelliceo induti, de foro Eccleſiæ facti ſunt, vt legitur in Pontificali Romano, & in ipſa clericali ordinatione ab Epiſcopo id ita eſſe apertè declaratur. Huius generis item ſunt Religioſi, ac Religioſæ Feminæ; Illi laicali habitu depoſito, & Eccleſiaſtico induti, & capitis corona, quam tonſuram, & clericam vulgò appellant; Hæ autem velatæ, aut ſacratæ, Monialeſq. nuncupatæ: Conuerſi verò (vt aiunt) & Conuerſæ non item rebus hiſce

Cap.5.

Cāpanarius Ordinibus ſaltem minoribus, vel prima tonſura decoratus eſſe debet.

Ponti. Rom. Par.1.

ca-

carentes. Quamuis verò Clerici, necnon Religioſi, ac Religioſæ Feminæ primo loco memorati, Campanas pulſare queant, hoc tamen officium etiam ad Oſtiarium pertinere cenſetur, qui ſcilicet Oſtiarius eſt vnus ex illis quattuor, qui ad Ordines minores aſſumuntur. Quòd autem munus pulſandi Campanas etiam pertineat ad Oſtiarium, ex eo conſtat, quòd, vt legitur in Pontificali Romano, ij, qui ad Ordinem Oſtiariatus ab Epiſcopo aſſumuntur, ſiue ordinantur, Clauibus Eccleſiæ ſibi ab Epiſcopo datis, Archidiaconus, vel alius Archidiaconi vice fungens, ducit eos ſuperpelliceo indutos ad Oſtium Eccleſiæ, & facit illos claudere, & aperire; tradit etiam eis funem Campanarum, faciens eos pulſare Campanas, deinde illos reducit ad Pontificem, benedictionem Domini ab eodem Epiſcopo accepturos. Hæc ex Romano Pontificali de Oſtiarij officio, quod eſt etiam pulſare Campanas. Quamuis enim Clerici, Beneficiati, & Canonici, dum alicuius Baſilicæ, vel Eccleſiæ Collegio, quod Capitulum vocitatur, adſcribuntur, vel, vt ita dicam, incorporantur, Tintinnabulum, ſeu Campanulam pulſare

Oſtiarii officium.

Pontificale Romanum. Par. 1.

ſo-

ſoleant; hoc tamen tantummodo in ſignum iuriſdictionis, & poſſeſſionis, vel incorporationis ab ijs fieri ſolet; ab Oſtiarijs autem pulſatur Campanula ratione ſuſcepti Ordinis, qui eſt inter quattuor minores primus. Cum itaque res ita ſeſe habeat, Officium pulſandi Campanas nonniſi ab illis, qui vel minoribus Ordinibus, vel prima ſaltem tonſura in ſancta Dei Eccleſia ſunt inſigniti, exerceri iure poteſt, ac debet; immo propter Campanæ ſignificatum huius generis officium à Presbytero ſubterfugiendum non eſſe ait Amalarius Fortunatus, Epiſcopus Treuerenſis in tertio de Eccleſiaſticis officijs libro, in cuius initio Campanas Eccleſiaſticas originem à Tubis Veteris Teſtamenti traxiſſe, illaſq. Ora Prædicatorum Noui Teſtamenti ſignificare demonſtrat. Quæ ſanè omnia, etſi ſuperius tetigimus, & quidem ſummatim, vt Campanarum originem, necnon ſimilitudinem, ac diſſimilitudinem inter Tubas, & Campanas oſtenderemus; hoc tamen loco Amalarij verba recitanda videntur, quibus Campanarium officium ob earumdem Campanarum ſignificatum à Presbytero ſubterfugiendum non eſſe oſtendit

Campana à Presbytero pulſanda.

Amal. Fort. lib. 3. c.1.

Cap. 8. 9. & 10.

Amalar. vbi ſupra.

in hanc verborum formam: *Prædicationem*, (inquit) *quam ſignificabat clangor Tubarum, Hieronymo exponente, ſignificat Signum,* (hoc eſt, Campana) *quod in noſtra Eccleſia reboat. Signum noſtrum* (Campana ſcilicet noſtra) *eſt ex metallo æris. Aes eſt metallum durabile, & ſonorum. Habet idem Signum* (hoc eſt Campana) *interius plectrum ferreum, quo tunditur, vt audiatur. Oraq. Prædicatorum ſignificat Noui Teſtamenti, quæ plus durant, quàm Tubæ Veteris Teſtamenti, atque altius reſonant. Ora Prædicatorum noſtrorum durabunt vſque in finem; & auditur longè ſonus eorum vſque in fines terræ. Tempore Iudæorum notus erat tantum in Iudæà: At nunc in omni terra. Vas metalli æris ora ſignificat, vt diximus, Prædicatorum; Ferrum interius, Linguam eorum.* Et infra: *Campanæ funis, qui habet initium à ligno (cui ſcilicet alligatur) Scripturam ſacram ſignificat Noui Teſtamenti, deſcendentem à Ligno Dominicæ Crucis. Quod tamen lignũ à ſuperioribus continetur, quia Dominica Crux à Prophetis, & antiquis Patribus continetur: qui funis vſque ad manus Sacerdotis pertranſit: etenim Scriptura ad opera Sacerdotum debet tranſire.* Hæc Amalarius, qui poſt multa alia, quæ breuitatis gratia ſunt ſilentio prætereunda,

Hier. in Ioel 2. To. 5.

Pſal. 75.

Lingua Cãpanæ.

Guill. Durandus lib. 1. Rationalis c. 4. n. 5.

hor-

hortatur Presbyterum, ne Campanam pulſare deſpiciat, dum hiſce loquitur verbis: *Ne deſpiciat Presbyter hoc opus agere, vt in iſto imitator ſit filiorum Aaron, ſicut & in multis ceteris. Qui ſe cognoſcit debitorem eſſe prædicationis, non debet ſe retrahere à mouendis Signis* (hoc eſt, Campanis) *cum ex ijſdem poßit prædicare Populo.* Hæc Amalarius de præſtantia, & ſignificatu Campanarij, & officio pulſandi Campanas.

Campana à Presbytero pulſanda.

Iſtuc ferè ipſum ſcriptum reliquit Rupertus Abbas Tuitienſis, in primo de diuinis officijs libro hiſce verbis: *Hæc igitur Eccleſiæ Signa* (hoc eſt Campanæ) *atque illæ Tubæ legales, vnum atque idem ſignificant, ſcilicet ſanctos Eccleſiæ Prædicatores*. Hæc Rupertus, qui poſt alia multa ad capitis calcem, ſermonem de Campanis, Prædicatores ſignificantibus, ita concludit: *Trinum itaque ſolemnis diei claßicum, ideſt, Matutinum, Veſpertinum, & Quod ad Miſſæ pulſatur initium, ſic imitetur Euangelicus Prædicatorum Chorus, vt ſemper prædicet Lamentationes præſentis Vitæ, Carmen futuræ, & Vah Gehennæ*. Hæc Rupertus de Campanis, quæ ſignificant Prædicatores.

Ruper. Abb. lib. 1. c. 16. To. 4.

Cap. 16.

Campanæ itaque, vt omnia hucuſque de officio pulſandi eas pauciſſimis repetam ver-

Campanæ à Clericis prima ſaltem tonſura inſignitis pulſari debet.

bis, quatenus conſecratæ, ac Diuino cultui dicatæ, necnon quatenus Prædicatores Verbi Dei ſignificant, non à Laicis pulſari deberent, ſed à Presbyteris (Amalario conſulente, atque hortatore) ſicut ab alijs Eccleſiaſticis Viris, vel ab Oſtiarijs, aut Ianitoribus Eccleſiæ ſuperpellicei indutis, aut ab ijs, qui minoribus ordinibus, vel prima ſaltem tonſura, vti iam diximus, ſunt inſigniti; necnõ à Religioſis Viris iuxta qualitates ſuperius aſſignatas. Propterea Ioannes Stephanus Durantus Vir doctiſſimus, & inſignis, in primo de Ritibus Eccleſiæ catholicæ libro ſcribit, congruum eſſe, vt Campanarij in Campanis pulſandis exiſtant ſuperpelliceis induti. Ipſe namque Durantus, rebus omnibus ad benedictionem, vel conſecrationem Campanarum pertinentibus, necnon origine, vſibus, & effectibus earumdem diligenter penſitatis, multa poſt tandem in trigeſimo primo eiuſdem Libri capite de Campanis conſcripta, ita paucis inquit verbis: *Eos verò, qui Campanas pulſant, congruit ſuperpelliceis indui*. Hanc autem congruentiam ex Concilio item Colonienſi deſumptam eſſe innuit. Verba Concilij ſunt hæc: *Campanarios cereis ac-*

Steph. Dur. lib. 1. c. 22.

Steph. Dur. lib. 1. c. 31.

Conc. Colonien. 1. c. 31. To. 5.

cen-

cendendis, alijsq. in Choro miniſtrationibus intentos, deceret ſuperpelliceis indui. Hæc ibi de Campanarijs. Quamuis autem in Concilio Colonienſi primo indumentum ſuperpellicei ad officij Campanarij decentiam referatur; in ſecundo tamen Concilio Colonienſi, vt Cãpanarius in ſuis officijs exequendis vtatur ſuperpelliceo, decernitur in hæc verba: *Statuimus igitur, ne liceat Campanarijs, ſeu Matricularijs nutrire barbam, aut in veſte laica in Eccleſijs circumcurſitare, ſed miniſteria ſua in ſuperpelliceis exhibeant*. Concilium hoc in loco indefinitè loquitur de miniſterijs Campanarij, ergo de omnibus miniſterijs ad officium Cãpanarij pertinentibus, Decretum illud intelligi poſſe videtur. Nam Propoſitio indefinita ſine ſigno vniuerſali pro vniuerſali ſumitur, teſte Ariſtotele in primo Priorum libro capite primo. Itaque ſi miniſteria Campanarij indefinitè ſumpta, cum ſuperpelliceo exercenda ſunt, ergo multò magis Campanarum pulſatio; cum Campanarius, cuius munus eſt pulſare Campanas, à Campana ipſa nomen ſibi ſortiatur. Immò ſi omnia, quæ de Campanis hucuſque à nobis dicta ſunt, rectè perpendantur, munus pulſandi Campanas om-

Conc. Col. 2 c. 13. To. 5.

Propoſitio indefinita ſumitur pro vniuerſali. Ariſt. lib. 1. Priorum c. 1

Campanæ nullo modo à Laicis, & ab Eccleſiaſticis non ſine ſuperpelliceo pulſari debet.

nia alia miniſteria Campanarij antecellere, dicas neceſſe eſt. Quæ profectò cum ita ſeſe habeant, Campanæ nullo modo à Laicis, nec ſine ſuperpelliceo ab Eccleſiaſticis Viris pulſari debent. Hæc ſunt, quæ de Campanario, ſiue de officio pulſandi Campanas mihi dicenda videbantur. Nunc reliquum eſt, vt multiplicem Campanarum vſum in ſancta, & vniuerſali Dei Eccleſia receptum aggrediamur.

DE. MVLTIPLICI. CAMPANARVM vſu in ſancta & vniuerſali Dei Eccleſia recepto. Cap. XIV.

MVLTIPLEX profectò eſt Cãpanarum vſus in ſancta, & vniuerſali Dei Eccleſia receptus, qui maiori ex parte, & quidem ſatis bellè, præſertim verò Eccleſiaſticus, duobus verſibus comprehenſus eſt à quopiam homine conſcriptus, per proſopopœiam, ideſt, per perſonam fictam, figuram ſcilicet illam, qua rebus inanimatis perſonam, & orationem tribuere interdum ſolemus, vt factum eſſe conſtat in

Proſopopœia.

duo-

duobus Verſibus infra poſitis, in quibus Campana ipſa de ſe loquens inducitur in hæc verba:

Laudo Deum verum, Plebē voco, Congrego Clerū,
Defunctos ploro, Nimbum fugo, Feſtaq. honoro.

Duobus hiſce Verſibus (quos ob rhythmicas quaſdam ſyllabarum deſinētias à Leone fortaſſe quodam, huius generis Verſuum Inuentore, Leoninos appellant) varij Campanarum vſus in ſancta Dei Eccleſia recepti, comprehenſi ſunt; quorum primus ad veri, & omnipotentis Dei laudem inſinuandam, & honorem indicandum pertinet. Ad hanc rem præſtandam inter diuina interdum officia recitanda, & inter Miſſarum ſolemnia, præſertim verò in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio Cāpanæ pulſantur. Iſtuc ipſum faciendum inſinuatur, dum Populus ad Eccleſiam per Cāpanarum ſonitum conuocatur, & Clerus eòdem inuitatus congregatur; Pulſantur item Campanæ dum Eccleſiaſticæ feſtiuitates, & Sanctorum ſolemnitates celebrantur, Defunctiq. ad Eccleſiam ſunt deferendi, ac denique dum ad nimbos, & grandines, aut procellas fugandas pulſari ſolent; Quæ ſanè omnia duobus illis Verſibus comprehenſa, ſin-

Dicti verſus Leonini mē dosè recitātur à Gloſſatore in lib. 1. Extrauag. de Offi. Cuſt. c. 1.

gulatim, & quidem plenius explicanda eſſe cenſemus, ceteris Campanarum vſibus ab Eccleſia receptis, necnon rebus alijs, ad quemlibet Campanæ pulſandæ vſum pertinentibus, penſitatis, & explicatis.

DE. USU. PULSANDI. CAMPANAS pro Clero congregando, Populoq. conuocando ad diuina officia celebranda, & ad Conciones audiendas.

Cap. XV.

Cap. 8.

SICVT in Veteri Teſtamento, vti iam in capite de Origine Campanarum, & de ſimilitudine, ac diſſimilitudine inter Tubas, & Campanas diffusè diximus, ad Tubarum clangorem ex Diuino Præcepto, vt legitur in capite Numerorum decimo, multa fiebant; ita nunc ad Campanarum ſonitum in Nouo Teſtamento multa, illiſq. modo ſuo ſimilia, celebrantur; ſingulatim hoc loco explicanda. Qua in re præſtanda, Ritus cuiuſque Auctorem, ſiue Inuentorem in medium afferre conabimur.

Num. 10.

De Campanis ad officia diuina pulſandis.

QVisnam Ritum pulſandi Campanas pro Clero in primis, deinde pro Populo ad diuina Officia, necnon ad Conciones, & ad Miſſarum ſacrificia conuocando, inſtituerit, non ſatis conſtat. Nam, vt in primo huiuſce noſtri Commentarij diximus capite, in quo de Inuentione, atque antiquitate Campanarum verba fecimus, & diffusè quidem, hunc Ritum à Sabiniano Pontifice Maximo ante mille circiter annos inſtitutum fuiſſe ſcribũt Polydorus Virgilius in libro ſexto de Inuentoribus rerum, Platina in Sabiniano, Franciſcus Petrarcha, & alij, præſertim verò Onuphrius Panuinius in Epitome Summorum Pontificum dicens: *Hic Papa Campanarum vſum inuenit, iuſsitq. vt ad Horas canonicas, & ad Miſſarum ſacrificia pulſarentur in Eccleſia*. Hæc Panuinius, cui profectò ſententiæ, aut opinioni aduerſantur ſancti Hieronymi verba, quæ quamuis in primo capite ad antiquum Campanæ pulſandæ in ſancta Dei Eccleſia vſum à nobis fuerint recitata, hoc tamen loco tandem repetenda cenſe-

Cap. 1.

Sabinian. A. Dom. 606.

Polyd Virg. lib. 6. c. 12.

Onuphrius Panuin. in Sabiniano.

mus

mus, vt probabilius oſtendamus huiuſce Ritus Inſtitutorem.

Quamuis itaque huius generis Ritus inuentum Sabiniano ab ijs, quos nuper recenſuimus, tribuatur; verba tamen Sancti Hieronymi, quem ante Sabinianum ducentos circiter annos floruiſſe conſtat, huic opinioni omnino refragantur. Hieronymus enim in Regula Monacharum, dum loquitur de Matutino, & de modo recitandi officium diuinum, facit mentionem de ſonitu Campanæ in nocte hiſce verbis: *Ad matutinas excubias, media nox vos præparet. Nullam ex vobis dormientem reperiat Campanilis ſonus*. Hæc ſanctus Hieronymus, qui in capite trigeſimo nono eiuſdem Regulæ, poſtquam verba fecit de Horis Veſpertinis, De ſonitu Campanulæ, Sorores ad Eccleſiam poſt cœnam vocantis, loquitur hunc in modum: *Poſt peractam cœnam, vel ſi omittitur, poſt aliquam horulam, iuxta exigentiam temporis ad Eccleſiam Sorores Campanula vocet: vbi vel de Sanctorum, vel de alijs mirabilibus Dei lectio deuota dicatur*. Hucuſque ſanctus Hieronymus. Ex his profectò locis vſum Campanæ pro Sanctimonialibus ad Eccleſiam conuocandis tempore

S. Hiero. A. Dom. 422. Sabinian. 606.

S. Hieron. in Regula Monach. c. 33. To. 9. p. 627.

S. Hieron. c. 39. p. 632.

ſancti

ſancti Hieronymi ante Sabiniani tempora fuiſſe apertè conſtat. Propterea cenſendum videtur, ſententiam probabiliorem eſſe illorum, qui Campanæ inuentum (quantum ad Eccleſiaſticum vſum) Paulino Sancto, & Epiſcopo Nolano adſcribunt. Paulinus enim, vti iam diximus, Sanctorum Auguſtini, & Hieronymi coætaneus fuit, ſicut Epiſtolæ inuicem ſcriptæ id ita eſſe teſtantur; immo, vt ait Tritthemius, S. Auguſtini Diſcipulus fuit. Adde etiam, quòd propterea Campanæ à Nola, ex præcipuis Campaniæ Vrbibus vna, cuius Epiſcopus fuit Sanctus Paulinus, Nolæ iam dictæ; & à Campania ipſa Italiæ Prouincia, Campanæ item ab omnibus præſens in tempus vocitantur: Nam Sanctus Paulinus Epiſcopus Nolanus Campanæ vſum primus in ſuam Eccleſiam inuexiſſe creditur, atque id ita eſſe vulgata, ſeu communis docet opinio, quaſi priori ſæculo dictus Campanæ vſus fuerit ignotus, vel potius in Eccleſijs non receptus. Etſi ergo huius generis Ritus Paulino Sancto, & Epiſcopo Nolano iuxta opinionem magis vulgatam adſcribitur; fieri tamen poteſt, vt Sabiniani tempore dictus Ritus, quatenus non vbique

S. Paulinus inuentor vſus Campanæ in Eccleſijs, & S. Auguſtini Diſcipulus, Ex Tritthemio in Paulino An. Do. 420.

Sabiniani reuocatio, vel inſtitutio pulſandi Cãpanas.

apud Eccleſiaſticos Viros receptus, vel quatenus fortaſſe intermiſſus, ab ipſo Sabiniano, vel inſtitutus, vel in vſum reuocatus ad Miſſarum ſacrificia indicanda, & ad horas in Eccleſijs diuini officij gratia diſtinguendas intelligatur. Diuina officia diſtinctionibus horarum comprehenduntur, quæ ſunt Officium nocturnum, ſeu Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, & Nona. Veſperæ item & Completorium. Hæc autem ex Ioannis Beleth meditatione iuxta ſeptem hominis ætates, Infantiam, Pueritiam, Adoleſcentiam, Iuuentutem, Virilitatem, Senectutem, ac Decrepitatem inſtituta videntur, vt hoc Symbolo Creator omnipotens in omnibus, vel pro omnibus ætatibus à nobis laudetur, & oretur. Vel, vt reor, ad imitationem Prophetæ Dauid in Pſalmo dicentis: *Septies in diem laudem dixi tibi:* quamuis enim particula illa, *Septies*, vniuerſitatem, & perennitatem ſignificet, ſicut Doctores dictam voculam interpretantur eodem in loco Pſalmi; Nicolaus tamen Lyranus dictum illud ad ſeptem Horas canonicas referri poſſe ait. Adde etiam, quòd particula, *Septies*, frequentiam quoque ſignificat iuxta dictum Pro-

Io. Beleth c. 28. ad calcē Rationalis diuinorum officiorum Durandi.

Pſ. 118. Baſil. & Aug. 24. Prou.

uer-

uerbiorum illud: *Septies in die cadet iuſtus, & reſurget*: Iuſtus enim, vt ait Gloſſa, cadere, ideſt peccare frequenter memoratur quantum ad peccata venialia, ſine quibus hæc vita non ducitur. Nam per ignorantiam, vel obliuionem, vel ſurreptionem, per neceſſitatem, vel fragilitatem carnis ſingulis diebus, &c. frequenter peccamus; Iuſtus tamen reſurgit, quia iuſtus eſt, nec eius iuſtitiæ humana præiudicat fragilitas. Huc etiam ſpectare videntur ſeptem illæ horæ Canonicæ, ad quas recitandas Clerus conuocatur, & Populus ad eaſdem, atque ad Conciones audiendas per Campanarum pulſum inuitatur. Prou. 24.

DE. CAMPANIS. IN. SACRIFICIO Miſſæ pulſandis. Cap. XVI.

DE Campanis in Sacroſancta Euchariſtia conficienda ex Gregorij Noni Decreto pulſandis in Chronicorum Conradi Abbatis Vrſpergẽſis Additionibus, quæ Paralipomena inſcribuntur, in hæc legitur verba: *Eo tempore (Anno ſcili-*

Chron. Conrad & Paralip. innominati.

Gregor. IX. Decr.

cet Domini M.CC.XXXVIII.) Pontifex Gregorius Nonus Salue Regina, certis diuinæ rei horis addi, Campanaſq. ad Euchariſtiæ confectionem, & laudes Virginis Dei Genitricis pulſari decreuit, rem ſcilicet Eccleſiaſticam reformaturus. Hæc ibi. Quæ ſanè omnia ad opem diuinam implorandam, & interceſſionem Beatæ Mariæ ſemper Virginis inuocandam, facta eſſe cenſendum videtur, dum ſcilicet Fridericus II. Imperator, etiam vice tertia excommunicatus, & Imperio priuatus, Romanum ac Summum Pontificem, & Eccleſiam mirum in modum vexabat, necnon Tartari Chriſtianitatem infeſtabant, Chriſtianas depopulando prouincias, vt legitur dicto in loco nuper citato, & in Platina de Summorum Pontificum vitis. In Sacrificio autem Miſſæ; dum ſcilicet Sacroſancta conficitur Euchariſtia, & eleuatur, Campanæ pulſantur ad honorem ac venerationem tanti Sacrificij, necnon ad excitandas hominum mentes, ita verò, vt homines item domi commorantes ad Campanarum ſonitum genibus flexis Chriſtum Dominum in Spiritu adorent, vt ex Concilio Claromontano, Conrado Vrſpergenſi Abbate, Petro Meſſia, Arnoldo

Salue Regina.

Vide Plat. in Greg. IX.

Concil. Claromont.
Abbas in Chron.
Petr. Meſſ. p. 4. c. 9.

Vuion, Monacho Benedictino, & ex alijs colligitur. Arnol. p. 2. de Ligno vitæ lib. 5. Emble. 3. in Vrbano 2.

DE. CAMPANA. IN. VESPERE. VEL in Sero, in Mane, & in Meridie pulſari conſueta. Cap. XVII.

QVISNAM Trinum Campanæ pulſum, aut ſonitum in tribus illis temporibus, Veſpere ſcilicet, aut in Sero, Mane item, ac Meridie, necnon quibuſnam de cauſis dictum Ritum inſtituerit, variæ ſunt opiniones, ac ſententiæ, quas omnes, & quidem ſingulatim explicare conabimur. Antea verò quàm Inſtitutorum nomina, & cauſas inſtitutionum explicemus, nonnulla dicenda ſunt, & quidem ſatis congrua illis cauſis, ob quas huius generis Ritus fuit inſtitutus.

Tria illa tempora nuper commemorata, & in Pſalmi verſiculo comprehenſa hiſce verbis: *Veſpere, et Mane, & Meridie narrabo, & annunciabo: & exaudiet vocem meam:* non carent myſterijs, in quibus meditandis, ac venerandis in illo triplici Campanæ pulſu, Pſal 54. Aue Maria.

aut

aut ſonitu ad clementiſſimi, & omnipotentis Dei miſericordiam, & opem implorandam, Deipara Maria ſemper Virgine pro nobis intercedente, Angelica Salulatio tribus vicibus recitari ſolet, & genibus quidem flexis, Paſchatis Reſurrectionis, & Pentecoſtes diebus exceptis, atque item Dominicis, & Veſperè Sabbati totius anni diebus, quæ Reſurrectionis diem repræſentant: in hiſce namq. diebus omnibus Angelica Salutatio abſq. genuflexione recitatur.

Angelica Salutatio quãdo recitari debeat cum genuflexione.

Idquod in Concilio primo Nicæno ſancitum fuit in hanc verborum formam: *Quoniam ſunt quidam in die Dominico genua flectentes, & in diebus Pentecoſtes, vt omnia in vniuerſis locis conſonanter obſeruentur, placuit ſancto Concilio à Paſchate vſque ad Octauas Pentecoſtes, ſtantes Domino vota perſoluere, vel Deo orationes effundere*. Hæc ex primi Concilij Nicæni Canone vigeſimo iuxta Editionem primam, & verſionem Gentiani Herueti in tertia item Decreti Parte, Titulo *De Conſecratione*, deſcriptam. Burchardus vero Eccleſiæ Vuormacienſis Epiſcopus, & Iuo Carnothenſis etiam Epiſcopus in Pannormia ex Aurelianenſi Concilio iſtuc ipſum fuſius explica-

Concil. Nic. 1. To. 1. Et de Conſecr. Diſt. 3. c. 10. Quoniam.

Burch. lib. 13 Decretorum c. 3. Iuo lib. 2. c. 183.

runt

runt in hæc verba: *Ut Presbyteri Plebibus annuncient, quòd in Quadrageſima, & in Ieiunio quattuor temporum tantummodo ad Miſſarum ſolemnia genua flectere debeant. In Dominicis è contra diebus, & in ceteris feſtis, à Veſpera vſque in Veſperam non flectant genua, ſed ſtantes incuruati orent: Nec quiſquam vno genu ſolo tenus impreſſo orare præſumat, ſicut Iudæi irridentes Dominum in Paßione eius feciſſe leguntur, ſed vtraque genua terræ figat. Ait enim Apoſtolus: Flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Hæc de genuflexione in orando. Epheſ. 3.

Per tria igitur illa tempora, in Verſiculo Pſalmi comprehenſa, Myſteria Paſſionis, & Mortis, quam Chriſtus Dominus pro nobis perpeſſus eſt; eiuſdem Myſteria Reſurrectionis, & Aſcenſionis in Cœlum nobis inſinuantur, ſicut Sanctus Pater Auguſtinus, & ſanctus Hieronymus in ipſo Pſalmi Verſiculo explicando ſcriptum reliquerunt. Nam ſanctus Pater Auguſtinus poſt multas meditationes, & conſiderationes, in illis tribus temporibus explicandis præſtitas, ita inquit: *Veſpere Dominus in Cruce, Mane in Reſurrectione, Meridie in Aſcenſione*; & ſanctus Hieronymus: *Veſpere, cum Paßionem ſuſcepit; Ma-* S.Aug.To.8. in Pſal. 54. S.Hiero.To. 7.in Pſa. 54.

ne

ne, cum Reſurrexit; Meridie, cum, omni claritate virtutis ſuæ adimpleta, Cœlos aſcendit, & ſedet ad dexteram Patris. Ter itaque ad trinum Campanæ ſonitum in tribus illis temporibus enarratis Angelica Salutatio ad tria hæc myſteria repræſentanda recitatur, tribus tamen præuijs Antiphonis, quarum prima prænunciatam ab Angelo Chriſti Domini Conceptionem in Vtero Beatæ Mariæ ſemper Virginis faciendam complectitur; Altera verò eiuſdem Virginis Aſſenſum Deo commiſſum; Tertia denique Filium Dei in eiuſdem Virginis Vtero de Spiritu ſancto conceptum, incarnatum, & natum: Sed poſt quamlibet Antiphonam Angelica ſalutatio recitatur.

Antiphona prima.

Angelus Domini nunciauit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto.

Aue Maria gratia plena, &c.

Antiphona ſecunda.

Ecce Ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum.

Aue Maria gratia plena, &c.

Antiphona Tertia.

Et Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.

Aue Maria gratia plena, &c.

Poſtquàm tertia vice Salutatio Angelica fuerit recitata, dicitur oratio, quæ Annunciationem Angelicam, Beatæ Mariæ ſemper Virgini præſtitam; Conceptionem item, Incarnationem, Paſſionem, Mortem, ac Reſurrectionem Filij Dei, noſtramq. precationem comprehendit in hanc verborum formam:

GRatiam tuam, quæſumus, Domine, mentibus noſtris infunde; vt qui, Angelo nunciante, Chriſti Filij tui Incarnationem cognouimus, per Paßionem eius, & Crucem, ad Reſurrectionis gloriam perducamur. Per eumdem Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Fidelium Animæ per miſericordiam Dei requieſcant in pace. Amen.

Tempore Paſchali.

Non deſunt autem, Eccleſiaſtici præſertim Viri, qui tempore Paſchatis Antipho-

nam, tempore Paſchali in Eccleſia recitari conſuetam, ſine genuflexione dicant iuxta formam infra præſcriptam:

Antiphona.

Regina Cæli lætare, Alleluia. Quia quem meruiſti portare, Alleluia; Reſurrexit, ſicut dixit, Alleluia. Ora pro nobis Deum, Alleluia.

℣. *Gaude, & lætare Virgo Maria, Alleluia.*

℟. *Quia ſurrexit Dominus verè, Alleluia.*

Oremus.

D*Eus, qui per Reſurrectionem Filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti Familiam tuam lætificare dignatus es; præſta, quæſumus, vt per eius Genitricem Virginem Mariam, perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eumdem Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.*

Poſt dictam Orationem ad omnem Dæmonum machinationem, verſutiam, ac nequitiam à nobis effugandam, ter Signo ſanctæ Crucis frons muniri ſolet. Multis item in locis poſt ſonitum Salutationis Angelicæ præſertim verò in Vrbe Roma pulſatur in Veſpere, ſiue in Sero Campanula, qua exci-

citamur, & inuitamur ad orandum pro Defunctis. Multi autem ex laicis hominibus, ex ijs præcipuè rei litterariæ ignaris, ad Signum Salutationis Angelicæ pulſatum, oratione cum Antiphonis prætermiſſa, Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam tam pro viuis, quàm pro Defunctis recitare ſolent. Ceteri verò pro Defunctis recitare ſolent Pſalmum, *De profundis*, omnibus ferè notum. Hæc ſunt, quæ de huius generis Ritu mihi dicenda videbantur; nunc reliquum eſt, vt eiuſdem Ritus Inuentores, aut Inſtitutores, & cauſas oſtendamus.

DE. CAVSIS. PVLSANDI Campanam in Veſpere, in Mane, & in Meridie, Deq. huiuſce Ritus Inſtitutoribus. Cap. XVIII.

DE Inſtitutoribus, & cauſis illius Ritus pulſandi Campanas in tribus diei temporibus, iam non ſemel commemoratis, diuerſi diuerſa ſcripſerunt. Frater Alphonſus Ciacconius in Vita Vrbani II. qui floruit circa Annum Domini M. X C. ad

Fr. Alphon. Ciaccon. in Vita Vrb. II. Ann.Do. 1090.

hunc Ritum per preces Beatæ Mariæ ſemper Virginis alludere videtur, dum ſuboſcurè ita inquit: *Vrbanus Preces Beatæ Virginis, & Præfationem eius in Eccleſia Latina cantari inſtituit, Præfationibus nouem antiquis adiungens decimam, (Et Te in veneratione Beatæ Virginis collaudare) Sabbatoq de ea commemorationem fieri præcepit*. Hæc Ciacconius, qui per Preces, Angelicam Salutationem intelligere videtur. Id quod Arnoldus Vuion, Monachus Benedictinus in Libro, qui Lignum Vitæ inſcribitur, expreſſè dicit in hæc verba: *Inſtitutionem pulſus Campanæ, qui fit Veſpere, Mane, & Meridie, vocaturq. Aue Maria, ex Schola quoque Benedictina manaſſe, indicat Campanula illa, quæ ſub brachio dextro eiuſdem Pontificis viſitur. Conſiderans namque Vrbanus actiones omnes noſtras, niſi orationis ſcuto fortiſſimo muniantur, eadem facilitate diſperdi, & labi, qua excogitatæ videntur; ſciensq. impoſſibile eſſe multorum preces à Deo non exaudiri, vt quod ſemel ex Diuina voluntate inſtituerat, tandem etiam ea ipſa iuuante, perficeretur, in eodem Concilio Claromontano, vt à primo die, quo Exercitus Chriſtianus Terram ſanctam recuperaturus diſcederet, Veſpere, & Mane in omnibus Chriſtia-*

Arnoldus Vuion lib. 5 Embl. 3. c. 20. p. 2. in lib. qui Lignum vitæ inſcribitur, in quo agitur de S. Benedicti Ordine.

Concil. Claromont.

ni Orbis Eccleſijs, tam Cathedralibus, quàm Abbatialibus vtriuſque ſexus, Populus Chriſtianus trino Campanæ pulſu ad orationem excitaretur, ſtatuit tum, vt Deus optimus Maximus Exercitui Chriſtiano ſuo ſigno ſignato vires contra inimicorum ſuorum potentiam ſua pietate conferre dignaretur, tum etiam eorum miſereri, qui in opere tam pio perficiendo animas ſuas pro defenſione Fidei, omniaq. ſua tradentes, ex hac vita migrauerant. Qui mos inuiolabiliter ſeruatus eſt per annos ferè C. XXXIV. vſque ad tempora Gregorij Papæ Noni Anagnini ex Comitibus Monachi Camaldulenſis. Hic videns huiuſmodi conſuetudinem laudabilem in obliuionem à Fidelibus tradi, eo quòd ſcilicet Inſtitutionis eius cauſa, Hieroſolymis ipſis à Sultano Aegyptio iterum recuperatis, Chriſtianiſq. fugatis, iam ceſſaſſe videretur; eamdem in laudem Diuæ Virginis, adiuncto & Meridiano pulſu, tranſmutauit. Hæc ad verbum Arnoldus, qui dum illa tria meditatur tempora, in quibus Campana pro Angelica Salutatione recitanda pulſari ſolet, hunc Ritum inſtitutum fuiſſe ait ob tria Myſteria, quibus Beata Maria ſemper Virgo, ac Dei Mater à Chriſti Fidelibus honoratur; *Primo ſcilicet ob Myſterium gaudiorum, quæ in Chriſti Incarna-*

Gregor. IX. A.Do. 1227.

Arnold. vbi ſupra.

tione

tione cœperunt, & hæc indicat pulſus Campanæ Veſpertinus; Secundo ob myſterium dolorum, qui ſummi fuerunt in Dominica Paßione; & hos memorat pulſus Meridianus; Tertio denique ob myſterium glorioſorum, quæ in Chriſti Domini Reſurrectione initium ſumpſerunt, & hæc pulſus excitat Matutinus. Hæc item omnia ex Arnoldo recitat Ferreolus Locrius in libro, qui Maria Auguſta, Virgo Deipara, inſcribitur. Non deſunt autem qui etiam contra Arnoldum, & Ferreolum, ſententia mutata, pulſum Campanæ Meridianum non à Gregorio Nono, ſed à Ludouico XI. Gallorum Rege inuentum fuiſſe dicant, quorum è numero eſt Robertus Gaguinus in Hiſtorijs Francorum, ſiue Annalibus, in quibus ita inquit: *Introducta quoque eſt (Auctore Ludouico) conſuetudo Campanam hora meridiana (vt in noctis crepuſculo ſolet) pulſandi: quo tempore Populus, vno poplite humi deflexo, Angelicam Diuæ Mariæ Salutationem, obtinendæ publicæ pacis gratia, religioſè exhibet. Qui mos hactenus diligenter à pleriſque ſeruatur.* Hæc Gaguinus, qui quamuis pulſum Campanæ Meridianum à Ludouico XI. Arnoldus modò ab Vrbano Secundo, modò à Gregorio Nono, & Genebrardus ab Honorio

Ferreol. Locrius lib. 7. c. 16. in Maria Auguſta.

Ludou. XI. Gallorum Rex lib. 10. c. 12. Hiſt. Francorum. Roberti Gaguini.

Vide Genebrardum in Chron. lib. 4 ad An. 1227.

Figuratè dictum, pars pro toto, id eſt, vno poplite pro duobus.

Genebrard. vbi ſupra.

norio Tertio inſtitutum fuiſſe velint, aliorum tamen ſententia eſt, dictum in Meridie Campanam pulſandi Ritum à Calixto Tertio fuiſſe inuentum, Veſpertinum autem à Ioanne XXII. Si Polydoro Virgilio hac in re acquieſcendum ſit; vel potius, & quidem verius affirmandum eſt, Pulſum Campanæ Meridianum à Calixto Tertio fuiſſe inuentum eadem ſanè de cauſa, qua pulſus Matutinus, & Veſpertinus ab Vrbano Secundo fuerant inſtituti, vt eo ſcilicet Meridiano pulſu Populus Chriſtianus excitatus, orare pro Exercitu Chriſtiano in Hungaria contra Turcas decertante recordaretur. Nam Gregorius Nonus non pulſum Campane Meridianum inſtituit, ſed tantum, vt ad conſecrationem ſacroſanctæ Euchariſtiæ Campanæ pulſarentur, præcepit, ſicut in capite primo, ad eiuſdem ferè Capitis calcem ſatis bene iuxta eamdem plurium Auctorum ſententiam demonſtratum fuit. Quòd autem, vt nuper iam diximus, Meridianus Campanæ pulſus à Calixto Tertio fuerit inſtitutus, colligitur ex diuerſorum Auctorum ſcriptis, præſertim verò ex Franciſco Ioannetto, qui in libro de Vitis Romanorum Pontificum in eodem Ca-

Calixt. III.

Polyd. Virg. de Io. 22. li. 6. de Inuen. rerum c. 12.

Greg. IX.

Vide Genebrard. lib. 4. Chro. ad An. 1227. 1241.

Franc. Ioan. num. 388.

lixto ait hiſce verbis: *Statuit præterea Calixtus, ſignum Campanis in Meridie dari, quo orationibus aßiduis Chriſti Fideles Deum contra Turcas pro noſtris militibus ſuppliciter rogarent.* Idem ſcriptum reliquit Platina dicens: *Mandauit præterea Calixtus, vt aßiduo rogatu Deus flecteretur, in Meridie Campanis ſignum dari Fidelibus omnibus, vt orationibus eos iuuarent, qui contra Turcas continuo dimicabant.* Iſtuc ipſum ad verbum refert Fr. Alphonſus Ciacconius in eodem Calixto, qui, vt ambo referunt, ſtatim poſt ſuæ Conſecrationis ſolemnitatem, Bellum Sacrum, quod Cruciatam appellant, in publico Conſiſtorio Turcis indixit, idq. ſe ante Pontificatum vouiſſe oſtendit ſuo Chirographo his verbis ſcripto, quod in libro quodam extabat: *Ego Calixtus Pontifex Deo omnipotenti, & Sanctæ, ac indiuiduæ Trinitati voueo me bello, maledictis, interdictis, execrationibus, & demum quibuſcumque rebus potero, Turcas Chriſti nominis Hoſtes ſæuiſsimos perſequuturum.* Hucuſque Platina, & Ciacconius de pulſu Campanæ Meridiano inſtituto à Calixto Tertio contra Turcas, qui Conſtantinopolim, ac totum Orientale Imperium, pulſis Chriſtianis, occupauerant. Platina verò ſub-

Plat. in Calixtó 3.

Fr. Alphon. Ciacc. in Calixto 3.

A.Do.1455. Cruciata indicitur.

Calixti Votum.

dit

dit hæc verba dicens: *Crediderim ego tum precibus omnium, Chriſtianos ad Bellogradum contra Turcas dimicantes, Duce Ioanne Vaiuoda, Viro clariſſimo, aſtante etiam Ioanne Capiſtrano Ordinis Minorum, Crucemq. pro Vexillo Hoſtibus inferente, eos, Bellogradum oppugnantes, ingenti clade ſuperaſſe.* Hæc Platina. Non deſunt qui iuxta vulgatam opinionem, aut ſententiam, pulſum Campanæ Veſpertinum, & Matutinum ad tempus illud, in quo Beata Maria ſemper Virgo fuit ab Angelo ſalutata, & in Angeli Salutatione, atque Annunciatione ipſi Virgini præſtita, Chriſtus Dominus in eiuſdem Virginis vtero conceptus fuit, referendum eſſe dicant; Quam rem præſeferre item videntur Antiphonæ illæ præuiæ, quæ in Salutatione Angelica recitanda dicuntur, quæque dictam Salutationem Angelicam, Annunciationem, Conceptionem, & Incarnationem complectuntur. Quæ omnia in capite decimo ſexto, & fuſiſſimè quidem explicata ſunt. Quoniam verò quota hora diei Angelus Domini Beatæ Mariæ ſemper Virgini apparuerit, certò non conſtat; propterea pulſus Campanæ Veſpertinus, & Matutinus dari ſolent ad talem diei horam inſi-

Orationum ſeu precum effectus.

Io. Capiſtr.

Campanæ pulſus Veſpertinus, & Matutinus cur fiant.

Cap. 16.

Angelus quota hora B. Mariæ ſemper Virgini apparuerit.

Ferreol. Locrius lib 7. c. 16. in Maria Auguſta Virg. Deip. Et Io. Azor. p. 2. lib. 1. c. 17 q. 4. Nocte appetente, id eſt appropinquante.

nuandam, aut commemorandam. Nonnulli enim arbitrantur, vt Azorius, & Ferreolus teſtantur, *Nocte appetente, Angelum ad Beatam Virginem veniſſe, & eam ſalutaſſe, atque cum ea ſermonem habuiſſe vſque ad mediam noctem, tandemq. Virginem conſenſum præſtitiſſe ſuum, tuncq. Filium Dei in eius vtero ſecundum carnem fuiſſe conceptum*. Quamuis autem iuxta hanc opinionem Chriſtus Dominus media nocte fuiſſet conceptus, & natus in Vtero virgineo; anticipatiuè tamen, vt ait Ferreolus Locrius, in Veſpere pulſatur Campana, ne Campanæ ſonus foret omnino vanus, dum in ipſo mediæ Noctis ſilentio ſomnus altus dormientium premit corda. Alij verò cum Sancto Athanaſio in ſermone de Deipara ſemper Virgine dicunt, Angelum Beatæ Virgini apparuiſſe initio diei, hoc eſt, in Aurora matutina; & tunc Chriſtum fuiſſe conceptum. Hæc ex acutiſſimo Theologo Ioanne Azorio, qui in Inſtitutionibus moralibus dicta omnia facta fuiſſe media Nocte deſinente, & incipiente iam Die, probat, & eruditiſſimè quidem. Verum quia (vt diximus) certò non conſtat, quota hora, hoc eſt, vel Veſpertina, vel Matutina Angelus Domini Bea-

Ferreo. Loc. vbi ſupra.

S. Athanaſ. ſermo. de Deipara.

Io. Azor. p 2 lib. 1. c. 17. q. 4.

tæ

tæ Mariæ ſemper Virgini apparuerit, Veſpere,ac Mane trinus Campanæ pulſus pro Salutatione Angelica recitanda in ſancta Dei Eccleſia fuit inſtitutus. Hæc de Ritu pulſandi Campanam in Veſpere,Mane, ac Meridie in Sancta Dei Eccleſia recepto. Nunc ſupereſt, vt ceteros eiuſdem Eccleſiæ vſus pulſandi Campanas explicemus.

DE . VSV . PVLSANDI . CAMPANAS ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis, & honorem Sanctorum in diebus Feſtis, & ſacris Proceſsionibus celebrandis,necnon in gratiarum actionibus.

Cap. XIX.

CAMPANAE in Eccleſia Dei receptæ,quatenus Diuino cultui dedicatæ, vti ſuo iam loco diffusè diximus,conſecrantur. Propterea in diebus feſtis, & in ſacris Proceſſionibus ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis, & honorem Sanctorum pulſari ſolent, vt ad earum pulſum mentes hominum interius excitentur ad laudan- Campanarũ pulſatio in diebus feſtis

dum Deum, & ad Sanctos honorificè inuocandos eleuentur. Nam ſicut Campanarum pulſus Chriſti Fidelibus mentem excitat, & ad hæc facienda extollit; ita è conuerſo Dæmones per aërem curſitantes, earumdem ſonum, tamquàm Diuino cultui, & Sanctorum honori dicatum, mirum in modum effugiunt, & abhorrent, quippe qui ex eo Campanarum pulſu non parum affliguntur. Adde etiam, quòd Campanæ dum etiam ad Feſtiuitates, & Proceſſiones indicandas pulſantur, Populi per ipſum Campanarum ſonum præmonentur, & ad illas conuocantur; necnon ad eas ritè celebrandas animum ad Deum eleuatum præparare ſtudent. Idcirco Campanæ non ſemel ante Feſtiuitatum Eccleſiaſticarum, & Proceſſionum celebrationem, atque in ijſdem celebrandis frequenter pulſari ſolent.

Campanarũ pulſatio ad Dæmones fugandos.

Campanarũ pulſatio ad Feſtiuitates indicandas.

Iſtuc ipſum pro gratiarum actione fieri ſolet, Victoria contra impios Eccleſiæ Sanctæ Hoſtes Diuino auxilio parta, vel pro alia id genus re aſſiduis precibus apud Deum impetrata. Nam multiplici Campanarum ſonitu mentes hominum ad gratias ipſi Deo agendas, & habendas excitantur, & gaudio afficiuntur, ſpirituali ſolatio perfuſi.

Campanarũ pulſatio pro gratiarum actione.

DE

DE . VSV . PVLSANDI . CAMPANAS pro Defunctis . Cap. XX.

VSVS pulſandi Campanas pro Defunctis, à Caluiniſtis vetitus, in Sancta Dei Eccleſia perantiquus eſt, Chriſtiana pietate inſtitutus: propterea quòd tali Campanarum ſonitu (ait Beda) viuentes perinde atque inuitati quodam modo cohortantur, vt Defunctos ad Eccleſiam delatos comitentur, vel ſaltem pro illis ad Deũ preces effundant: *Sancta enim, & ſalubris eſt cogitatio pro Defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur*, ſicut in ſecundo Machabæorum legitur libro. Comitatus autem ille ad opus ſepeliendi mortuos, ex ſeptem operibus miſericordiæ corporalibus vnum, referri poteſt. Quæ ſanè inſtitutio, & conſuetudo perantiqua, valde pia, & valde neceſſaria cenſetur, quia (vt ait Guillelmus Bernardus) citra hũc vſum pulſandi Campanas, morte multorum à multis ignorata, Defunctorum animæ precibus Fidelium non iuuarentur, nec Viuentibus ob huius generis opera præmium apud

Cornelius Schultingius in Hierarchica anacriſi li 9. num.47. lib. 12.num.47.

Beda lib. 4. c.23. & Stephan. Durantus lib. 1 c.22. num.4. c.23.num.14

2.Machab. 12. in calce.

Guillel. Bernard. in lib. de ſepulturis, & exequijs.

Deum

Deum merendi daretur occaſio. Hinc, vt ſentio, laudanda videtur conſuetudo illorum locorum, in quibus ad ſonitum, ſeu tinnitum funebrem expreſſius indicandum, Campanæ non ad vtramque, ſed ad vnam tantum partem paulatim, aut ſenſim pulſantur, quaſi mœrorem quemdam, vel humanam viuentium imbecillitatem quodam modo repræſentantes. Hoc autē Campanarum tinnitu nō ſolum ea, quæ dicta ſunt, pro Defunctis præſtantur, ſed etiam cum Hymnis, & Canticis, necnon cum cereis ardentibus, aut luminaribus, pium Chriſticolarum tranſitum honoramus iuxta ſancti Gregorij Nazianzeni ſententiam dicentis: *Nocturnis cantionibus, ac cereorum ignibus Nos Chriſtiani pium è vita diſceſſum ornandum exiſtimamus*; Vel, vt inquit Ioannes Chryſoſtomus, *Defunctos tamquàm Athletas comitamur*; *perinde, ac ſi dicatur*: *Quamuis Animæ, quarum corpora* (vt Guillelmus Bernardus verba Chryſoſtomi interpretando ait) *ſepelienda ſunt luminaribus accenſis ad ſignificandum* (inquit Durantus) *animas viuere, ac defunctos filios Lucis, & eorum corpora ſurrectura comitamur, mox ad beatitudinem forſan conuolarint*; *corpora tamen*; *quibus, vt organis*, (ait

Greg. Naz. in Orat. 2. in Iulianum.

Io. Chryſo. homil. 4. in Epiſtol. ad Hebr. To. 5. & homil. 70 ad Pop. Antioch. To. 5.
Hierony. in Epitaph. Paulæ.
Guill. Bern. de ſepult. & exequijs.
Steph. Duran. lib. 1. c. 23. num. 14.

Guil-

Guillelmus Bernardus) *ad pias efficiendas operationes, per quas, debellatis Hoſtibus, Triumphum aſſequutæ ſunt; his honoribus proſequi ſolemus. Hæc*, vt Damaſcenus in Oratione de Fidelibus Defunctis ex Athanaſio inquit, *grata ſunt Deo, ingenſq. ab eo præmium referunt*. Ad huius generis comitatum Fidelibus defunctis præſtandum, in Eccleſia ſancta Dei à Chriſticolis in Funeribus pulſari ſolent Campanæ benedictæ, ſeu conſecratæ, quibus etiam, quatenus conſecratis, Dæmones, vt infra explicabitur, expelluntur: Id quod ab Ethnicis, falſos Deos colentibus, in ſuis funeribus fieri haudquaquam poterat, etſi, cum quis è vita decedebat, Aera, quaſi Campanas prophanas, pulſabant, per Campanarum ſonitum malos, infeſtoſq. Spiritus repelli, aut coërceri ſuperſtitiosè, ac falsò quidem credentes, vti ſuo iam loco dictum fuit.

Io. Damaſc. pag. 316. b

Campanæ conſecratę ad ipſos Dæmones expellendos pulſantur cap. 21.

Cap. 3. pag. 34.

DE . VSV . PVLSANDI . CAMPANAS ad improbas pluuias, vel tempeſtates expellendas. Cap. XXI.

CAMPANAE, quatenus benedictæ, ſeu conſecratæ, vt plurimũ nec fulgure, nec fulmine afflatæ, ſeu tactæ inuentæ ſunt, immò ea, necnon procellas, vel tẽpeſtates expellunt, ſicut ita fieri ſolere conſtat, & in earumdem conſecratione, ſicut in Pontificali Romano videre licet, obſecratur Deus, vt ipſarum Campanarum ſonitu fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempeſtatum, & fulgurum, ac fulminum temperentur; infeſta tonitrua, & ventorum flamina ſuſpendantur; ſpiritus procellarum, & aëreæ poteſtates proſternantur. Quæ item omnia in Concilio Prouinciali Colonienſi leguntur eo in capite, cuius Titulus eſt, *Cur benedicantur Campanæ*. Immo dicto in loco, vt ſuperius, & fuſiſſimè quidem in capite ſexto videre eſt, de ipſis Dæmonibus propulſandis expreſſa ſit mentio: Dæmones enim, quippe quibus (quatenus Deus illis permittit)

Pontificale Romanum p. 2.

Concil. Colon. 1. c. 14. p. 9 To. 5. A. Do. 1536.

Vide cap. 6. pag. 55.

quan-

quantum ad motum, vt Theologi omnes affirmant, ad nutum, ſicut etiam Angelis bonis; obediunt; pluuias, tempeſtates, fulgura, & fulmina, & id genus alia, ſed iuſta, & occulta nobis de cauſa, Deo permittente, poſſunt efficere. Propterea, dum procella nobis imminet, ſiue turbo, vel grando, & generaliter quiuis cæli ſtatus inquietior ſeſe nobis offert, Campanæ pulſantur, vt Dæmones, quatenus dictarum rerum interdum patratores, aut excitatores, Campanarum tinnitu, Chriſtianos ad preces concitantium, terreantur; quin potius precibus ipſis territi abſcedant, illiſq. ſummotis, fruges, mentes, & corpora credentium ſeruentur, cunctis malis, quæ ex tempeſtatibus oriri ſolent, Dæmonum fuga propulſis. Nec ſilentio prætereundum videtur miraculum illud, quod narratur de Campanula à S. Bennone Miſnenſi Epiſcopo benedicta. Nam ad ſonitum illius Campanulæ (quæ quodam in loco extat apud Miſnam, Germaniæ Ciuitatem) totum eius Territorium à fulgure, & tempeſtate, vt incolæ ipſius loci affirmant, tempus vſque in præſens conſeruatur, etiamſi loca viciniora ſæpe ab illis lædantur. Iſtuc ipſum de alia Cam-

Vide cap. 6. pag. 55. Hiero. Mag. li 4. Miſcell. cap. 14. Paulus Ghirlantius q. 6. de Sortilegijs. Guido Pancirollus de nouis repertis Tit. 9. de Campanis.

Concil. 1. Colon. cap. 14. to. 5

Campanæ benedictæ à S. Bennone ſonitus quid efficiat.

Benno apud Slauos nuncupatus, Benedictus Latinè interpretatur.

pana in Pago Scomberch ab eodem benedicta Bennone (quod nomen à Slauorum lingua translatum, Benedictus Latinè dicitur) omnino affirmatur. Sonitus namque illius Campanæ omnem vim cæli ab agris finitimis, ac tugurijs auertit.

Quamuis autem per multiplicem Campanarum ſonitum aër nubibus condenſatus, ac turbulentus concutiatur, & ob huius generis diſcuſſionem quandoq. ſerenus reddi queat; earum tamen tinnitus, dum tempeſtatum oſtenduntur indicia, in Eccleſia ſancta Dei etiam ad procellas repellēdas inſtitutus fuit; præſertim verò ad fulgura, & fulmina propulſanda, fugatis Dæmonibus, qui conſecratas Campanas tantopere abhorrent, earumq. ſonitum tanto proſequuntur odio, in quo Hæretici, atque Turcæ Dæmonibus valde aſſimilantur, quippe qui bellum Campanis indixerunt, vt ſuperius dictum fuit. Hæc de vſu pulſandi Campanas ad improbas pluuias, vel tempeſtates expellendas conſcripta in ipſo feſto Sanctorum Martyrum Geruaſij, & Protaſij, die decima nona Iunij, qua ſcilicet die, dum hæc de fulgure, ac tempeſtate conſcriberem in Apoſtolico Vaticani Palatij Sacra-

Hæretici, ac Turcæ Dæmonibus aſſimilati.

Idem ſupra cap. 1.

rio,

rio, ecce tibi procella fulmine aſſociata ſuborta fuit, & à me non procul ictus eſt Aulæ Regiæ locus fulmine non ſine magni animi mei conſternatione, abſque tamen vlla tam hominum læſione, quàm rerum perditione, miſericordiarum Patre, totiusq. conſolationis Deo adiuuante, dum Campanæ ad preces fundendas Chriſti Fideles excitabant, pulſatæ. Anno Dom. 1610. 2. Cor. 1.

DE. USU. PULSANDI. CAMPANAS in alicuius magni Viri aduentu ad Urbem. Cap. XXII.

CAMPANAE in ſancta Dei Eccleſia, quatenus Diuino cultui dedicatæ, vti iam diximus, conſecrantur, & non ſolum ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, atque ad honorem Sanctorum, necnon ad lætitiam interdum ſpiritualem indicandam pulſari ſolent, ſed inter alia permulta iam à nobis enarrata, etiam ad primarios Eccleſiæ Sanctæ Viros decorandos, hoc eſt S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates,

& alios Prælatos in eorumdem ſcilicet occurſum, dum ipſi intra Ciuitates, Oppida, & alia loca, in quibus Eccleſiaſticam præſertim iuriſdictionem, & poteſtatem exercent, honorificè, ac lætanter excipiuntur, inter quos locum obtinet ſupremum Summus Pontifex, Patriarcharum Patriarcha, vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, Chriſti Vicarius, & Sancti Petri ſucceſſor. De hoc vſu pulſandi Campanas in alicuius magni Viri aduentu ad Vrbem mentionem faciunt Canoniſtæ, dum alios vſus pulſandi Campanas recenſent, ſed indefinitè quidem, hoc eſt, nulla penitus mentione facta de Prælatis in hæc verba: *Campana eſt etiam quandoque ſignum gaudij, & honoris occurrendi proceſsionaliter alicui*. Hæc Ioannes Andreas, Aegidius Bellemera, Cardinalis Zabarella, Cardinalis Oſtienſis, & alij in primum librum Decretalium cap. 1. De officio Cuſtodis. Quamuis autem Campanæ, quatenus conſecratæ, ac diuino in primis cultui dedicatæ præter alios vſus Eccleſiaſticos enarratos, etiam in aduentu Virorum eccleſiaſticorum ad Vrbes, & ad alia loca, vti diximus, gaudij, & honoris gratia pulſandæ cenſeantur, talibus tamen gaudij, & honoris

Summi Pontificis nomina.

Io. Andr. to. 1. num. 13. Bellemera p. 2. num. 1. Zabarella p. 2. num. 2. Oſtien. to. 1. num. 1. Abbas to. 1. num. 2.

Pontificale Romanum De Coron. Regis. p. 1.

indi-

indicijs Imperator quoque, necnon Reges frui ſolent, ac debent, ſacra vnctione inſigniti, Dauid, Saulis, Salomonis, & aliorum inſtar, qui in Reges inuncti fuerunt, vt in primo, ac tertio Regum legitur libris: Rex enim, & Imperator ſacro nunc Cathecumenorum oleo inunguntur, Brachium ſcilicet eorum dextrum, atque item Scapulæ, vt in Pontificali Romano, & in Sacrarum Cæremoniarum libro videre licet. Huius generis vſum pro Imperatore, ac Rege in Sancta Dei Eccleſia vigere ipſa exempla, ſiue facta, vbique occaſione ſeſe offerente, declarant. Id quod tamquam frequenti vſu firmatum oſtendit Laurentius Surius in Vita Beati Ermenoldi Abbatis, qui Henricum V. Imperatorem à Paſchali II. excommunicatum, & ante Monaſterium, cui Ermenoldus præerat, tranſeuntem, Campanarum ſonitu honorare noluit. Surius enim hac de re ita inquit: *Putabant omnes S. Ermenoldum, Abbatem loci, tum ob Imperatoriæ celſitudinis maieſtatem, tum ob B. Othonis reuerentiam obuiam ei proceſſurum cum Fratrum Collegio, cum Canticis, & Hymnis, Campanarumq. clangoribus, cum Vexillis, & Sacris Reliquijs. At ille multum diuer-*

1. Reg. 10. & 16.

3. Reg. 1.

Pontif. Ro. p. 1. & lib. 1. cærem. ſect. 5. c. 3.

Laur. Surius To. 7. de Vitis Sanctorũ die 6. Ianuarij.

ſus

ſus ab Adulatoribus, nec metu impellebatur, nec flectebatur gratia, aut fauore, vt illi honorificè obuiam veniret, aut blanditer illum ſalutaret, quem ſciebat à Pontifice Maximo Eccleſiaſtica communione priuatum. Hæc ex Surio; ex cuius verbis Vſum pulſandi Campanas in honorem Imperatoris, necnon Regis, dictam ſaltem ob cauſam, conſuetum eſſe colligimus, propter Imperatoriam, & Regalem dignitatem, qua ſunt inſigniti, quippe qui in ipſa Coronatione totius Imperij, ac Regni Rectores, Eccleſiæq. Sanctæ, ac Fidei Chriſtianæ defenſores, Infidelium expugnatores, Iuſtitiæ Cultores, necnon meritorum, ac demeritorum remuneratores declarantur.

Pontif. Romanum p. 1.

Huius generis honor, in ſignum lætitiæ præſtari conſuetus, alijs item Principibus, præſertim verò Ducibus dari debet, vt colligitur ex ſententia Canoniſtarum, qui, vt nuper diximus, hac de re indefinitè loquuntur in hanc verborum formam: *Campana eſt etiã quandoque ſignum gaudij, & honoris occurrendi proceſſionaliter alicui.* Per quæ ſanè verba etiam Duces inter magnos Viros, vel Principes dignitate ſcilicet, ac poteſtate inſignitos recenſentur. Talibus itaque Viris, vel

Canoniſtæ in lib. 1. Decretal. c. 1.

Prin-

Principibus dignitate, ac poteſtate decoratis, è longinquo ad ſui dominij loca, ſiue ſuæ ipſorum iuriſdictioni ſubiecta redeuntibus Campanæ in ſignum honoris, ac lætitiæ pulſari ſolent. Hi denique omnes tam ſæculares, quàm Eccleſiaſtici, dignitate, ac poteſtate inſigniti, in locis haud ſibi ſubiectis ad arbitrium illorum, qui eis dominantur, ſonitu Campanarum in ſignum lætitiæ honorantur, dum ſolemni apparatu intra Ciuitates excipiuntur. Id quod Religioſis item Viris præſtari ſolere conſtat, dum inter viſitanda Monaſteria, ſuorum Ordinum Magiſtri (hoc eſt, Priores Generales) Ciuitates, vel Oppida ingrediuntur.

DE . MVLTIPLICI . VSV . CAMPANAE in Eccleſia ſancta Dei, tam horis diſtinguendis, quàm alijs Vniuerſitatum, Collegiorum, Scholarum, Communitatum, Cœnobiorum, Xenodochiorum, & Magiſtratuum commoditatibus deſeruiente.

Cap. XXIII.

Cap. 1. pag. 10. & cap. 3. pag 37. Ex Theatro Vitæ hum. to. 20. lib. 3.

QVAMVIS de Horologij pro diſtinguendis horis vſu in primo huiuſce Commentarij capite, necnon in tertio capite ſatis dictum videatur, dum de ipſius Horologij apud Ethnicos Inuentore, atque vſu loquebamur; nos tamen de vſu in ſancta Dei Eccleſia recepto verba facturi, perpauca, & breuiter quidem ex ijs hoc loco repetemus. Nam etſi, vti iam diximus, Lucianus Samoſatenſis, qui vixit circa Annum Domini centeſimum, Hippiæ Balneum deſcribit, & commendat Horologijs exornatũ duobus, vno ſcilicet per aquam, & ſonitum (quod Hydrologium nuncupatur) altero autem per Solem; primus tamen Inuentor ignoratur.

Lucian. to. 2 de Hipp. Balneo A. Dom. C.

Pag. 10

Non

Non deſunt etiam, qui velint, vſum Horologij Obeliſco Aegyptiaco additum fuiſſe ab Octauiano Auguſto Imperatore, cuius Imperij anno 42. ineunte, Chriſtus Ieſus, Rex Regum, & Dominus dominantium, & Saluator noſter natus eſt. In Eccleſia verò Sancta Dei Sabinianus Pontifex Maximus, qui ſancto Gregorio Magno Anno Domini 605. ſucceſſit, Phoca Imperatore, Horas diei ſono tintinnabulorum diſtinxit, vt Volaterranus in Anthropologia ſcriptum reliquit. Huius generis inuentum quanta ſit laude dignũ, vix verbis explicari poſſet. Quid enim homini gratius, & commodius inueniri potuit Horologio, quo nobis, etſi occultato Sole, per Campanam, ſua, vt ita dicam, ſponte ſonantem, Horæ diſtinctæ nunciantur? Quot autem commoditates, & vtilitates ex Horologij vſu nobis naſcantur, eſſe hominem, qui ignoret, arbitror, neminem, ſi cuiuſque ſtatus, & indigentia in Horis diſtinguendis examinentur.

Octau. Auguſti Horologium.

Sabinian. Ann. Dom. 605.

Volaterr. lib. 22.

Polid. Virg. lib. 3. c. 18.

Vniuerſitates autem, Collegia, Gymnaſia, aut Scholæ, Communitates, necnon Cœnobia, & Xenodochia non ſolum Horologio indigent, ſed etiam alio, & fre-

quenti quidem, Campanæ pulſandæ vſu, ac ritu.

DE . ALIIS . CAMPANAE . VSIBVS in Eccleſia ſancta Dei receptis. Cap. XXIV.

VSVS item Campanæ in vigilijs nocturnis excubitoribus deſeruire ſolet, in locis præſertim præſidiarijs, in quibus ad pulſum Campanæ illicò reſponderi neceſſe eſt, vt in Arcibus, aut Caſtris fieri ſemper ſolet. Campanulæ denique pulſandæ vſus receptus fuit in Monaſterijs, & in Aedibus Virorum Principum, ſeu Magnatum tam Eccleſiaſticorum, quàm Secularium. Nam in Monaſterijs Campanæ ſonitus adhibetur, dum ibi degentes conuocantur ad orationem ſerotinam, & ad alia in Monaſterijs facienda, præſertim verò dum Cœnobiorum Familiæ ad prandium, & ad Cœnam inuitantur.

Idem Campanulæ pulſandæ vſus, vti diximus, in Aedibus S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum, necnon aliorum Magnatum

Cap. 2. pag. 17.

obſer-

obſeruatur, dum Familiæ in obſequium Dominorum ſuorum, vel pranſum, & cœnatum per Tintinnabula in ſuperioribus Aedium appenſa turriculis conuocantur, ita verò, vt non ſolum qui domi ſunt, ſed etiam qui domo abſunt, Campanulæ ſonum audiant, & ſui quiſque domeſtici Tintinnabuli, aut Campanulæ tinnitum agnoſcat: Immo Principes Viri, & præſertim Cardinales, & Epiſcopi, cum domi, aut in cubiculis verſantur, vt linguæ, ac lateribus parcant, per ipſa Tintinnabula minora, ſiue minima, eorumdem manibus mota, famulos ad ſe accerſire ſolent. Magnatum Campanulæ.

Hinc locum illum, in quo Familiæ S.R.E. Cardinalium, & Prælatorum, necnon aliorum Magnatum comedere ſolent, ab ipſo Tintinnabuli, ſeu Campanulæ tinnitu, vti iam diximus, Tinnellum vulgò appellant, quaſi Tintinnellum à Tintinnabuli tinnitu ita vocitatum, media ſyllaba per ſyncopem detracta, ſicut in ſecundo huiuſce Commentarij capite fuſius explicatum fuit, dum de Campanæ Nominibus habetur ſermo. Cap. 2. pag. 17. Tinnellum vnde dicatur. Cap. 2. pag. 17.

Magiſtratus denique, atque publicam perſonam gerentes, in cauſarumq. cognitione ſedentes per Tintinnabula minora, ſiue mi-

nima litigantes accerſunt in auditorium, & ijs item ſilentium imponunt, vt Hieronymus Magius refert, qui Florentiæ id ſe non ſemel, ſed ſæpe ſpectaſſe teſtatur.

Hieron. Mag. cap. 18. de Tintinnab.

Hæc de multiplici Campanæ vſu in Eccleſia Sancta Dei recepto. Nunc reliquum eſt, vt ea explicemus tempora, in quibus Campanas pulſare non licet; cauſis de hac prohibitione allatis.

DE TEMPORIBVS IN QVIBVS Campanas pulſare non licet, & cur ita.

Cap. XXV.

IN triduo Hebdomadæ Sanctæ, in qua Paſſionis, & Mortis Chriſti Domini Saluatoris noſtri memoria recolitur, Campanæ non pulſantur, ſed ſilent, & Campanarum loco Tabulæ malleo ferreo pulſantur, quia tunc ſiluerunt Apoſtoli, & Prædicatores, atque alij, qui per Campanas, vt ſcribit Guillelmus Durandus, intelliguntur, aut deſignantur: Sonus enim Campanarum ſonum prædicationis ſignificat iuxta

Guille. Dur. lib. 6. cap. 72. nu. 3.

illud

illud : *In omnem terram exiuit ſonus eorum , & in fines Orbis terræ verba eorum .* Id quod de Apoſtolis dictum fuit, qui cum audiſſent Chriſtum Dominum dicentem: *Ecce appropinquauit qui me tradet*; præ triſtitia ſiluerunt, & dormitauerunt,& ex conſequenti à laudibus, & prædicationibus conticuerunt. Ad Apoſtolorum itaque ſilentium repræſentandum à Completorio, vt ait Durandus, vel à Veſpera, qua Dominus traditus fuit, Campanarum ſilentium inchoatur, quando ſcilicet Diſcipuli fugerunt, Dominumq. dereliquerunt, à fidei confeſſione ceſſantes. Ad eoſdem Diſcipulos fugientes, atque in laudibus,& prædicatione conticentes repreſentandos, Candelæ Candelabro appoſitæ in tribus Matutinis Hebdomadæ Sanctæ ſingulatim extinguuntur, Suprema, in candelabro ſita, excepta, quæ (vt ceteros prætermittam ſignificatus) è candelabro ipſo amouetur accenſa, & ita ad finem vſque Matutini latenter aſſeruatur, vt poſtea oſtendatur accenſa, & Eccleſia illuminetur; ſignificat fidem, quæ in Deipara Virgine ſemper manſit; necnon deſignat Chriſtum Dominum, qui licet videretur ſecundum carnem extinctus, tamen ſe-

Pſ. 18.

Matth. 26. Mar. 14.

Dur. vbi ſupra, & Paulus Fuſcus de Viſit. lib. 1. c. 14. nu. 10.

Notandum.

Durand. vbi ſupra. c. 72. num. 25.

cun-

cundum Diuinitatem, quæ illis erat occulta, viuebat; & poſtea reſurgens cum luce clariſſima ſeſe ſuis Diſcipulis manifeſtauit, eosq. illuminauit. Hæc ex Durando.

Campanæ igitur, vt eò, vnde digreſſi ſumus, reuertamur, ſilent in tribus illis diebus. Ad Miſſam deinde Sabbati Sancti, Reſurrectione Chriſti Domini prænunciata, pulſantur. Sed in Concilio Lateranenſi celebrato ſub Leone X. decretum fuit, vt nulli Eccleſiæ in tali die Campanas pulſare liceret, antequam Campana Eccleſiæ Cathedralis, vel Matricis pulſaretur. Concilij verba ſunt hæc: *Vt debitus honor Matrici Eccleſiæ reddatur, tam ipſi Fratres, quàm alij Clerici ſeculares, etiam ſuper hoc Apoſtolicæ Sedis priuilegio muniti, Die Sabbati maioris Hebdomadæ, antequam Campana Cathedralis, vel Matricis Eccleſiæ pulſauerit, Campanas in Eccleſiis ſuis pulſare minime poſſint. Contra facientes pœnam centum ducatorum incurrant*. Hæc de Campanarum ſilentio in illis diebus maioris Hebdomadæ obſeruando.

Concil. Later. ſeſſ. 11. To. 5. Conc. Anno Dom. 1521. pag. 179.

Tempore item Interdicti Campanas pulſare non licet, dum propter celebranda officia Campanarum pulſatio cum ingreſſu Ec-

Calder. 2. p. Tract. n. 4. To. 14. Tractatuum.

cle-

cleſiæ prohibetur. Nam ſi Eccleſiaſticis concedatur celebratio diuinorum officiorum, & adminiſtratio Sacramentorum; id nonniſi ianuis clauſis; interdictis & excommunicatis omnino excluſis, & non pulſatis Campanis, concedi ſolet, diuinis quoque officijs voce ſummiſſa recitatis. Pulſatio tamen Campanæ in tempore Interdicti conceditur in Mane, Meridie, ac Sero pro Angelica Salutatione ad honorem Beatæ Mariæ ſemper Virginis recitanda, vt à cunctis laudetur, ac veneretur, & vt nobis in noſtris neceſſitatibus Virgo Deipara opem ferat. Quamuis hæc ita ſeſe habeant, Innocentius tamen huius nominis tertius conceſſit Abbati, & Monachis Sancti Germani Antiſiodorenſis, vt in morte, atque Exequijs Monachorum ipſius Monaſterij tempore Interdicti Campanam vnicam pulſare poſſent, ita vero, vt non multum foret interuallum, nec prolixa pulſatio. Id quod & Cathedrali etiam Eccleſiæ, & Monaſterio S. Iuliani Antiſiodorenſis aliàs datum fuiſſe in ea narratur conceſſione. Hæc ex libro Anni 6. Innocentij III. Epiſtola 24. Alexander item huius nominis quartus Ludouico Sancto Francorum Regi, &

Armill. verbo Interd. n. 40.

Summorum Pontificum Regiſtra, quæ in Bibliotheca Vaticana aſſeruantur.

Margaritæ Vxori eius ; Gregorius X. Philippo III. Regi , & Mariæ Vxori eius ; Nicolaus III. eidem Regi Philippo ; Martinus IV. eidem Philippo , & Vxori eius , necnon Honorius IV. eidem Philippo conceſſerunt , vt in locis generaliter , vel particulariter interdictis Miſſæ ſibi celebrari poſſent , etiam cum cantu , & alta voce ; ſed in tali caſu concedere noluerunt, vt pulſarentur Campanæ. Hæc ex Regiſtris dictorum Pontificum in Vaticana Bibliotheca aſſeruatis. Hactenus autem de multiplici Campanarum vſu , necnon de ſilentio earumdem . Nunc denique ſupereſt , vt Commentario noſtro finem imponamus , vbi primum verba fecerimus de numero Campanarum Eccleſijs conceſſo .

Regiſtra Bibliothecæ Vaticanæ.

D E

DE NUMERO CAMPANARUM tam Clericorum ſecularium, quàm Religioſorum Eccleſiis conceſſo. Cap. XXVI.

NUMERO Campanarum creſcente, contentioſa inter Eccleſiaſticos Viros prætenſio de numero earumdem ſuborta fuit, vt refert Albericus de Roſate dicens: *Audiui, quòd magna lis fuit in Curia Romana, Vtrum Fratres Prædicatores poſſent habere plures Campanas*. Hæc Albericus in ſuo Dictionario, in quo multis rationibus, & allegationibus affirmatiuam ſententiam concluſam fuiſſe narrat. Iſtuc ferè ipſum Oldradus in Conſilio ducenteſimo vigeſimo octauo ſcriptum reliquit. Ad hanc controuerſiam inter Eccleſias Cathedrales, necnon inter alias Clericorum ſecularium, & Eccleſias Religioſorum ſubortam, ſpectat Conſtitutio Ioannis Vigeſimi ſecundi in Libro primo Extrauagantium capite vnico *De Officio Cuſtodis*, in quo ad omnium Eccleſiarum quietem comparandam Summus Pontifex limitationem de nu-

Alber. in Dictionario ſuo in vocab. Campana.

Oldradus conſil. 228.

Extrau. lib. 1. de Officio Cuſtodis.

mero Campanarum Apoſtolicis litteris edidit. Huic autem Conſtitutioni, vt Vincentius de Caſtronouo, ac Stephanus Durantus rectè aiunt, generali conſuetudine derogatum fuiſſe conſtat. Controuerſia item orta fuit in Curia Romana inter Ordinem Humiliatorum, & quoſdam Monachos, vt idem Albericus, & Oldradus teſtantur, quiſnam videlicet primò Campanas ad Matutinum pulſare deberet. Sed tandem aliquando decretum fuit, ſicut ijdem Teſtes aiunt, vt qui primò ſurgeret, primò pulſaret.

Steph. Durant. lib. 1. de Rit. Eccl. c. 22. num. 9.

Albericus, & Oldradus vbi ſupra.

Quamuis autem res ita ſeſe habeant, præſertim verò de numero Campanarum, hoc tamen loco, vt noſtro Commentario finem imponamus, tanquam ſigillum apponendum illud cenſetur, quod hac in re ſcriptum reliquit Sanctus Karolus Borromæus, Cardinalis Sanctæ Praxedis, & Archiepiſcopus Mediolanenſis: Is enim in Libro de Inſtructione Fabricæ, atque de ſupellectili Eccleſiaſtica ad Mediolanenſis Prouinciæ vſum edito, de numero Campanarum ita inquit: *Si Eccleſia Cathedralis eſt, ſeptem, aut quinque ad minimum Campanas;*

S. Karolus Borromæus lib. 1. c. 25.

ſi Collegiatæ, tres, grandiorem ſcilicet, mediam, & minimam; ſi Parochialis, totidem, aut duas ſaltem habere debet; easq. diſtincto quodam ſoni concentu inter ſe conſentientes pro varia diuinorum Officiorum, quæ fiunt, ratione, ac ſignificatione. Hæc ibi Sanctus Karolus. Infra verò ait: *Campanæ verò nec in Turri, nec alio in loco collocandæ ſunt, niſi primùm ſolemni benedictionis, precumq. Ritu ex Eccleſiæ inſtituto ſint conſecratæ, nullam rem prophanam inſculptam, inſcriptamve vllo modo, ſed Sancti Patroni Eccleſiæ, vel aliam ſacram Imaginem, piamq. Inſcriptionem habentes.*

Hucuſque Sanctus Karolus Borromæus. Campanæ itaque in rebus prophanis pulſari non debent, nec item in rebus ſacris à Laicis, quatenus benedictæ, atque conſecratæ, vti ſuo iam loco ſatis dictum fuit. Cap. 13.

Quoniam verò de Campana Aenigma ſatis elegans circumfertur, illud in gratiam curioſi Lectoris hoc loco cenſeo apponendum, quod Franciſcus Suuertus in hæc verba ſcriptum reliquit:

AENIGMA

Franciſci Suuerti

In Mag.cap.20.

Eſt intra cælos, eſt intra manſio terras,
Non cælum tango, non quoque tango ſolum.
Conſtringor vinclis, concludor robore duro,
Ut nulla mutem conditione locum.
Os mihi ſemper hiat, petulanter & exero linguam,
Nec, niſi cum cogunt verbera multa, loquor.
Cum loquor, aſſiduis repleo clamoribus aures;
Verbera cum ceſſant, tunc quoque ceſſo loqui.
Non ulli noceo clamoribus; hortor iniquos,
Contrito ut quærant corde ſalutis iter.

AENIGMA

Nicolai Reuſneri.

Os mihi ſemper hians, & pendens ferrea lingua eſt;
Vox eſt nulla, niſi prodita verberibus.

Hæc ſunt, quæ mihi de Campanis dicenda videbantur, duobus concluſa Aenigmatibus, quæ iuxta propriam Aenigmatum conditionem, quamuis obſcura ſint; horum tamen ſenſus, Campanæ forma, & lingua eiuſdem, ideſt malleo, necnon ſitu, & pulſatu ipſius cum alijs rebus ad Campanam pertinentibus, vndequaque, ac diligenter quidem penſitatis, facillimè profectò explicantur, & intelliguntur.

PARALIPOMENA, HOC EST

Res in capite 14. & 18. huiuſce Commentarij prætermiſſæ.

CAP. XIV.

Cap.14.pag. 108.& ſequ.

NOS de multiplici Campanarum vſu, in ſancta Dei Eccleſia recepto, verba facientes, prætermiſimus Ritum, quo Summi Pontifices antiquitus vti ſolebant, dum aliquem Populum, vel Principem iuſta de cauſa excommunicabant. Singulis namque Dominicis, & feſtiuis diebus per Epiſcopos, & Archiepiſcopos inter pulſandas Campanas candelis accenſis, excommunicati publicè declarabantur. Quo facto, Campanarum ſonitus ceſſabat, & candelæ item extinguebantur, in terram deiectæ. Campanæ pulſabantur, vt eorumdem ſonitu, quo Dæmones expelli ſolent, Excommunicati, Dæmonibus aſſimilati, à Fidelium commertio expulſi declararentur. Per candelas autem extinctas,

Excommunicati Dæmonibus aſſimilati.

& humi deiectas, Excommunicati, tanquam diuinæ gratiæ luminis expertes, extraq. Sanctorum Communionem eiecti, hoc eſt, Eccleſiæ Sacramentis, ac ſuffragijs, necnon alijs pijs Fidelium operibus, dictarum ſcilicet rerum omnium participatione declarantur priuati. Quem profectò excommunicandi Ritum ab Innocentio huius nominis Tertio non ſemel obſeruatum eſſe ante annos circiter quadringentos, Anno ſcilicet ſui Pontificatus tertio, ſexto, & quintodecimo, dum ipſe diuerſos Populos, ac Principes excommunicatos publicè nunciari mandauit, ſicut ex antiquis Romanorum Pontificum Regeſtis, vel, vt aiunt, Regiſtris in Bibliotheca Vaticana aſſeruatis, conſtat. Id quod etiam ad hanc vſque diem fieri ſolet à Summo Pontifice, quando in Feria V. maioris Hebdomadæ, quæ dicitur in Cœna Domini, Bulla coram Populo promulgatur: nam pulſatis iam Campanis, & Bulla denique lecta, Summus Pontifex è ſublimi Suggeſto, ſiue Pulpito, Candelam accenſam, in ipſo tractu extinguendam, ſuper Populum aſtantem proijcit. His peractis, datur Chriſti Fidelibus Benedictio ſolemnis, & plenaria Indulgentia pro-

Innoc. III. ante Annos circiter 400.

mul-

Cæremoniale Rom. lib. 2.cap. 45.

mulgatur, vt in Cæremoniali Romano videre licet, vbi fit mentio de alijs item, hoc eſt, de S. R. E. Cardinalibus, & Prælatis, qui olim, Bulla recitata (quam etiam Proceſſum appellant) Candelas accenſas è loco illo ſublimi proijciebant in terram ad eamdem rem deſignandam.

CAP. XVIII.

Pag. 123. & ſequ.

IN Decimooctauo huiuſce Commentarij Capite, in quo diximus trinum Campanæ pulſum, vel ſonitum, in *Mane*, *Meridie*, ac *Sero* pro Salutatione Angelica recitanda inſtitutum fuiſſe non ſolũ dum Chriſti Fideles Bello Turcarum diuerſis in locis vexabantur, necnon dum Bellum ſacrum, hoc eſt, Cruciata pro Terra ſancta recuperanda gerebatur, ſed etiam pro publica pace inter Chriſtianos obtinenda; ſilentio prætermiſimus alium orandi Ritum in magnis Eccleſiæ ſanctæ calamitatibus tempore Nicolai Tertij ad ſonitum Campanarum inter omnes quorumcumque locorum Chriſtiani Orbis Miſſas celebrandas obſer-

Bellum Sacrum, ideſt, Cruciata.

Nicolaus III. ante annos circiter 300.

uatum

uatum, vt in eiuſdem Summi Pontificis legitur Bulla, quæ in Bibliotheca Vaticana aſſeruatur. Verborum Bullæ forma hæc eſt:

Inter alia verò (Nicolaus Papa poſt multa inquit) *Deuotorum ſuffragia, quibus propter hoc in laudis ſacrificio Dominum honorabunt, in ſingulis Miſſarum celebrationibus poſt dictum à Celebrante, Pax Domini, reſponſionemq. ſequutam, antequam ipſe Celebrans, vel Reſpondentes* (hoc eſt Chorus) *incipiant Agnus Dei, cum deuotione debita in patena duabus Euchariſtiæ partibus collocatis; tertia quoque cum Oratione ſolita in Calice mixta cum Sanguine, ipſo quoque Calice cooperto, illud eximij Citharœdi Canticum, Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi,* &c. *à vobis Religioſis, Clericis, & alijs litteratis dici volumus cum Oratione, ac Verſiculis infraſcriptis, ipſo Celebrante, alijsq. præſentibus genua flectentibus, dum præmiſſa dicuntur. Dicto Pſalmo cum Gloria Patri,* dicatur: *Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Pater noſter,* &c. ℣. *Et ne nos inducas in tentationem.* ℟. *Sed libera nos à malo.*

℣. *Domine ſaluos fac Reges.*

℟. *Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te.*

℣. *Saluum fac Populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ.*

℟. *Rege eos, & extolle illos vſque in æternum.*
℣. *Fiat pax in virtute tua.*
℟. *Et abundantia in turribus tuis.*
℣. *Domine exaudi orationem meam.*
℟. *Et clamor meus ad te veniat.*
℣. *Dominus vobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu tuo.* Oremus.

LArgire, quæſumus, Domine Fidelibus tuis Indulgentiam placatus, & pacem, vt pariter ab omnibus mundentur offenſis, & ſecura tibi mente deſeruiant. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Reſpondetur. *Amen.* Poſt hæc dicuntur *Agnus Dei*, & cetera, quæ ſuperſunt in Miſſa.

Bellum Sacrum, ideſt, Cruciata.

Hæc Nicolaus Tertius in Bulla ſua pro pace inter Principes Chriſtianos, præſertim verò inter Reges Franciæ, atque Caſtellæ inuicem diſſidentes impetranda, vt Bellum Sacrum, hoc eſt, Cruciata contra Turcas inſtaurari facilius poſſet. Omnibus autem ſingulo quoque die ita orantibus decem dies de iniunctis pœnitentijs idem Summus Pontifex relaxauit.

Ioan. XXII. ante annos circiter 200.

Ioannes item Vigeſimus ſecundus in grauiſſimis Romanæ Eccleſiæ neceſſitatibus, præſertim verò tempore ſchiſmatis, eamdem orandi formam frequentauit, ſicut ex

eiuſdem Bulla, quæ in Archiuo Caſtri ſan-ċti Angeli aſſeruatur, conſtat: & ita orantibus idem Summus Pontifex Indulgentias quoque conceſſit, vt in eadem legitur Bulla. Hic autem orandi Ritus per trinum Campanæ ſonitum Chriſti Fidelibus indicabatur, vt omnes ad orandum ſeſe pararent.

Propter denique ſchiſma è medio tollendum, & propter pacem Chriſti Fidelibus à Deo impetrandam, ad hanc vſque diem remanſit Ritus dicendi, *Dona nobis pacem*, in tertio Agnus Dei, dum celebratur Miſſa. Antiquitus enim tribus vicibus vniformiter dicebatur: *Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, Miſerere nobis*; ſed ob multas, & varias Eccleſiæ olim aduerſitates Eccleſia cœpit ad Dominum de tribulatione clamare: *Dona nobis pacem*. Baſilica verò Lateranenſis tanquam antiquior, & quatenus aliarum Eccleſiarum primogenita, numquam in *Agnus Dei*, dicit, *Dona nobis pacem*, in celebratione Miſſæ, ſicut nec Schola Cantorum, ideſt, Chorus; ſed tribus vicibus vniformiter dicit: *Miſerere nobis*, ad antiquitatem illam conſeruandam, quauis alia opinione prætermiſſa.

Schola Cantorum, ideſt, Chorus.

Hoc igitur ab omnibus eiuſdem Baſilicæ Sacerdotibus obſeruatur. Quando autem in eadem Baſilica coram Summo Pontifice, & S. R. E. Cardinalibus Miſſa ſolemniter cantatur, tertia vice tam à Celebrante, quàm à Schola Cantorum, qui Cappellæ Pontificiæ deſeruiunt, dicitur: *Dona nobis pacem*.

Schola Cantorum.

De hoc Ritu in celebranda Miſſa obſeruato, deinde mutato, Innocentius huius nominis tertius ante annos quadringentos mentionem facit in hæc verba: *Porrò ſecundum conſuetudinem antiquam Scholæ Cantorum, quam adhuc ipſi conſeruant, & in pluribus obſeruatur Eccleſiis, vt in Lateranenſi, nullatenus variatur; ſed tribus vicibus vniformiter dicitur Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, Miſerere nobis; propter tria genera peccatorum, quæ petimus nobis remitti, cogitationis, locutionis, & actionis*. Et infra: *Poſtmodum autem multis, & varijs aduerſitatibus, & horroribus Eccleſiæ ingruentibus, cœpit ad Dominum clamare de tribulatione, Dona nobis pacem*. Hanc Innocentij ſententiam recitat etiam Guillelmus Durandus in Rationali Diuinorum officiorum, nulla tamen mentione de Innocentio facta. Stephanus autem Durantus in libro tertio de Ritibus Eccleſiæ

Innoc. lib. 6. Myſteriorũ Miſſæ c. 4.

Guill. lib. 4. cap. 25.

Steph. lib 3. cap. 53.

ſub Innocentij nomine affert in medium eamdem ſententiam, cui aſſentiendum omnino cenſetur, qualibet alia conſideratione, aut opinione ſilentio à nobis prætermiſſa.

Hæc de trino Campanæ ſonitu, necnon de Ritu in tertio, *Agnus Dei*, in celebratione Miſſæ mutato, ſuadente occaſione ſeſe oblata de Pace, dum de Ritu orandi perantiquo, ad eam impetrandam inſtituto, loquebamur.

FINIS. COMMENTARII.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiß. P. M. Sacri Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſgerens.

EGO Raphael Epiſcopus Zacynthi, & Cephaleniæ perlegi hoc opus de Campanis Reuerendiſſimi Epiſcopi Tagaſtenſis, nihilq. in eo inueni diſſentiens à Fide Catholica, & bonis moribus contrarium; immò, cum ſit varia eruditione refertum, exiſtimo vtiliter edi poſſe, ſi ita placuerit Reuerendiſſimo P. M. Sacri Palatij Apoſtolici.

Imprimatur. Fr. Thomas Pallauicinus Bononien. Mag. & Reuerendiß. P. F. Ludouici Yſtella Sacri Pal. Apoſtolici Magiſtri ſocius, Ordinis Prædicatorum.

INDEX
RERVM · PRAECIPVARVM QVAE.IN. COMMENTARIO COMPREHENDVNTVR.

A

ABVNDIVS, ac Theodorus Cuſtodes Manſionarij, vel Campanarij, in Martyrologium Romanum relati. 97. 98. 99. 100

Agathæ ſanctæ Sepulchrum, & marmorea inſcriptionis Tabula ab Angelo in eo relicta. 56. 57

Agnus Dei qui tollis peccata Mundi, Miſerere nobis; cur tribus vicibus vniformiter antiquitus dicebatur, ſicut nunc dicitur in Eccleſia Lateranenſi; in ceteris verò Eccleſiis tertia vice dicitur, Dona nobis pacem. 163. & 164

Alcuinus Bedæ Presbyteri Diſcipulus, & Karoli Magni Præceptor. 39

Aldus Manutius iunior de Tinnello. 17.147

Angelis bonis, & ſpiritibus malis, materia corporalis quantum ad motum, obedire cenſetur ad nutum. 55.

Angeli in Horologio tubas perſonantes repræſentantur. 85

Angelica ſalutatio, ideſt, Aue Maria, &c. quando ſine genuflexione recitari debeat. 118.119.120.121. & 122.

Angelica ſalutatio, ideſt, Aue Maria, &c. ad trinum Campanæ ſonitum, Veſpe-

re, & Mane, & Meridie recitari conſueta, tria continet Myſteria. 125.126
Angelus quota diei hora B. Mariæ ſemper Virgini apparuerit. 129.130
Anglara Magij Patria. 76
Antiquitas, & Inuentio Campanarum. 1
Antiphonam, Salue Regina, cur certis diuinæ rei horis addendam decreuit Gregorius Nonus. 116
Antuerpiæ Templum Auguſtiſſimũ. Cuius Turris habet Campanas 33. 79
Apollodorus de Dijs Gẽtiũ. 35
Apoſtolorum ſilentium, ac Diſcipulorum fuga in Chriſti Domini paſſione, ac morte, per Campanas in triduo Hebdomadæ ſanctæ ſilentes repræſentantur. 148. 149.
Iſtuc ipſum per Candelas eodem triduo ad Matutinum extingui conſuetas repræſentatur. 149
Aqua frigida cur virgo dicta ſit olim Romæ. 29
Et vbinam ſit Romæ fons illius. 30
Artifex Campanarum Vanuccius Biringuccius. 78
Argentorati, vel Argentinæ, Turris admirandæ altitudinis habet Campanas muſicas, & Horologium admirandum. 84.85
Aulæ regiæ locus fulmine ictus. 139

B

Baptiſmus Campanæ quomodo ſit intelligendus. 44. 46
Baptiſmus, vox Græca eſt, à verbo Græco; βάπτω, quod eſt, lauo, & per vocem à verbo Græco trãslatam, formatur verbum Baptizo, ideſt, lauo; & Baptiſterium, ideſt Lauacrum, dicitur locus ille, in quo lauatur. 45.46
Baptiſterium quid ſit. ibid.
Baſilicarum præcipuarum Romæ Campanæ. 55
Baſilica Lateranenſis mater, & magiſtra, & caput omnium Eccleſiarum. 58
Baſilicæ ſancti Pauli Romæ Campanæ Anno Domini 1610. die 24. Octobris perſonuerunt ſponte ſua. 69

Baſilicæ S. *Petri Campanæ inſcriptio explicatur.* 55.56

Baſilicæ ſancti Petri *Romæ fores ab Agarenis direptæ, ex Argento reſtitutæ à Leone Papa.* 88

Baſilicæ ſancti Petri Campanæ Bonifacij Octaui, & Innocentij Sexti tempore fuſæ, Inſcriptionibuſq. ornatæ. 89

Earumdem Campanarum Inſcriptiones explicantur. 90.91.92

Baſilicæ Lateranenſis, & ſanctæ Mariæ Maioris Campanæ, earumdemq. Inſcriptiones. 93

Balneum Hippiæ duobus Horologijs exornatum. 10.& 144.

Bellum ſacrum, *ideſt*, Cruciata, *cur gerebatur.* 160. 162.

Bennonis Campanæ benedictæ totũ territorium Miſnenſe; & Scomberch à fulgure, ac tempeſtate conſeruant. 137.138

Bennonis nomen à Slauorum lingua translatum, Benedictus Latinè dicitur. 138

Bibliotheca Angelica. 63

Biringuccius Artifex Campanarum. 78

Bombardæ, Organi, Horologij, & Campanæ inuentores ignorantur. 13.38

Bonifacij Octaui beneficia erga Baſilicam S. *Petri.* 89

Bononienſis Campanæ notandum. 53

Bononiæ Campanæ olim muſicæ. 95

Bullam in Feria V. maioris Hebdomadæ promulgandi Ritus explicatur. 159

Bulla Nicolai III. in magnis Eccleſiæ calamitatibus. 160.161

C

Calixti Papæ votum contra Turcas. 128

Campanæ apud Ethnicos olim in vſu. 3

Campanæ in toto Orbe Chriſtiano adhibentur. 1

Campanarum inuentio, & antiquitas. 1.& ſequ.

Campanarũ vſus ante Chriſti Domini noſtri Aduentum in carne, octoginta

circiter annos vigebat. 10
Campanarum vſus in Eccleſia à S. Paulino Epiſcopo Nolano inuentus probatur. 7
Sed extra Eccleſiam ante Paulinum, vſus Campanæ ab Ethnicis inueniebatur. 7
Campanarum vice, aut loco, ſacra Ligna in Eccleſia pulſari ſolebant ante, ac poſt tempora Paulini. 8
Campanæ inuentum antiquiſſimum. 14
Temporibus Moyſis aliquem illius vſum fuiſſe, oſtenditur. ibidem.
Campanarum nomina duodecim. 15. & ſequ.
Campanæ, Horologij, Organi, & Bombardæ Inuentores ignorantur. 13. 38
Campana dicta eſt à Campania, Italiæ Regione. 26
Campanæ vocabulum cur ante S. Hieronymi ætatem non reperiatur. 27
Campanarum vſus apud Ethnicos multiplex. 27. & ſequ.
Pro Thermarum vſu. 28
Pro Mercatu indicendo. 31
Pro triumpho, & ſupplicio extremo. 32
Pro funeribus. 33
Pro ſacris, & Excubijs, & pro priuatis Aedibus. 35
Pro diſtinguendis horis. 37
Campanæ conſecrationis verba, & res in ipſa conſecratione adhibitæ. 40. 41. 44. 50. 51.
Campanæ aqua benedicta lauantur, Oleo infirmorum, & Chriſmate vnguntur, eiſque nomina imponuntur. 44. 51
Campanarum conſecrationis cauſa, & effectus, atque nomina earumdem. 42. 43 46. 47. 50. 51.
Campanæ Baptiſmus quomodo ſit intelligendus. 44
Campanæ conſecratio, aut benedictio cum careat Baptiſmi forma, non eſt propriè Baptiſmus. 46. 50. 51. 52.
Campanæ per aquam benedictam ſuo modo lauantur, & à ſordibus, & in-

qui-

quinamentis malignorum ſpirituum Oleo ſancto, & Chriſmate, necnon Thymiamate, Thure, ac Myrrha, & ſignis ſanctæ Crucis munitæ cuſtodiũtur. 46
Campanæ ſuo modo baptizãtur, ideſt, lauantur, eiſque nomina imponuntur. 47
Campana Baſilicæ Lateranenſis à Ioanne XIII. conſecrata, & nomen impoſitum. 47. 48
Super Campana peierantes cœlitus puniti. 59
Campana fugitiua exorciſmo adiuratur, vt non diſcedat. 60
Campana Senonenſi hoſtes fugati narrantur. 61
A Clothario Rege ablata, & Pariſios translata, ſoni gratiam amiſit; reddita, priſtinum ſonum recepit. 61. 62.
Campana Vilillæ, vel Viliglię ſponte ſonans. 62. 63 & ſequ.
Campanæ aliæ ſponte ſonantes. 65. 66. 67. 68. 69
Campanarum vſus in Eccleſia Sabiniano adſcribitur. 5
Hæc opinio cõfutatur: quia tempore S. Hieronymi ante Sabinianũ ducentos circiter annos hic vſus vigebat. 6
Campanarum pulſationes tẽpore ſepulturæ Defunctorum à Caluiniſtis prohibitæ. 4. & 138
Campanæ multæ cur Mariæ nomine inſignitæ reperiantur. 52
Campana maxima Cathedralis Eccleſiæ Lutetiæ Pariſiorum, Mariæ nomine inſignita, viginti viros flagitat pulſanda, & per ſeptem leucas auditur. 53
Campanæ Rothomagenſis, & Bononiẽſis magnitudo admiranda. 53
Campanæ maiores Baſilicæ S. Pauli Romæ Anno Domini 1610. die 24. Octobris perſonuerunt ſponte ſua. 69
Campana ſub terra ſponte ſonans inuenta fuit, infra quam erat imago Beatæ Mariæ ſemper Virginis. 68.
Campanarum origo à Tubis

veteris Teſtamenti deducta. 71.72
Campanas *conſecrandi, aut benedicendi, & vngendi, eiſq. nomen imponendi Ritus antiquus.* 38. 39. 40. & 44
Campanarum *admiranda.* 59. & *ſequ.*
Campanarum *ſonitus diuerſi vnde oriantur.* 76.77
Campanarum *concentus muſicus, ac* Turrium *præſtantia.* 79.80.81
Campana *maxima Leodij à quattuor & viginti hominibus pulſatur.* 83
Campanarum *multitudo in eadem Turri.* 83.84
Campanarum *materia, forma, & regula fundendi eas.* 77
Campanæ *lingua quænam ſit.* 78
Campanarum *harmonia.* 80. 81. 82.
Campanæ *triginta tres vnica in Turri.* 81
Campanæ *Organum repræſentant.* 80. & *ſequ.*
Campanæ *Organorum inſtar digitis, ac pedibus pulſantur.* 82.83.84
Campanæ, *quæ ſuauem, & amœnum, vel etiam muſicum ſonum in Italia efficiunt.* 94.95
Campanas *benedicere, ac vngere, eiſq. nomen imponere nouum videri non debet, ait Alcuinus, qui circa Annum Domini 770. vixit.* 49
Campanæ *miſſæ ad Imperatorem Græcorum à Duce Venetiarum circa Annum Domini 865. ſub Nicolao Primo.* 48.49
Campanæ *conſecrationis verba.* 50
Campanæ *conſecratio in Hiſpania Compatres etiam admittit.* 51.52
Campanæ *Baſilicæ Lateranenſis, & ſanctæ Mariæ maioris, earumdemq. Inſcriptiones.* 93
Cãpana *maior Eccleſiæ Ieſuitarũ, eiuſdẽq. inſcriptio.* 94
Campanæ *permultæ cur Mariæ, necnon Sanctorum, & Sanctarum nomine inſignitæ reperiantur.* 53
Campanam *pulſandi Ritum*

in Veſpere, Mane, ac Meridie quiſnam, & cur inſtituerit. 117. & 123

Campanarum vſus multiplex in ſancta Dei Eccleſia receptus. 108. & ſequ.

Campanæ benedictæ à S. Bennone miraculum. 137. 138

Campanæ à Laicis pulſandæ non ſunt, ſed ſaltem à Clericis ſuperpelliceo indutis. 101. 106. 107. 108

Campanas pulſandi officium à Presbytero ſubterfugiendum non eſt; & cur ità. 103. 105. 106.

Campanæ Baſilicarum præcipuarum Romæ. 55

Campanæ Eccleſiaſticæ à Tubis Veteris Teſtamenti originem trahunt, & ora Prædicatorum Noui Teſtamẽti ſignificant. 103. 104. & 105

Campanæ lingua eſt plectrũ ferreum, & Prædicatorum ſignificat linguam. 104

Campanæ funis quid ſignificet. ibid.

Campana de ſe loquens inducitur, vt ſua narret officia. 109.

Campanæ à Campania, & Nolæ à Nola Campaniæ dictæ ſunt. 113

Campanæ vſus in Eccleſia inuentor quiſnam fuerit. 111. 112. 113

Campanæ pulſandæ vſus varius. 144. & 146

Campanas quibuſnam temporibus pulſare non liceat, & cur ita. 148 149. & ſeq.

Campanarum numerus Eccleſiis conceſſus. 153. & ſequ.

Lis de Campanarum numero ſuborta. ibid.

Campanarum numerum conſtituit S. Karolus Borromæus in libro de inſtructione Fabricæ, & ſupellectili Eccleſiaſtica. 154. 155

Campanæ apud Ethnicos cur in funeribus pulſabantur. 33

Campanarij ſancti, Abũdius, ac Theodorus in Martyrologiũ relati. 97. 98. 99. 100

Campanarijs, vel Matricularijs non licet nutrire barbam, aut veſte laicali in Eccleſiis circumcurſitare, nec ſine ſuperpelliceo Cam-

panas

panas pulſare. 107.108
Campanarius, *vel* Cuſtos, *ſiue Manſionarius quinam ſit.* 96.97.*& ſequ.*
Campanarius *olim ſub nomine* Cuſtodis, *& Manſionarij ſumebatur ante mille & amplius annos.* 100.
Campanarius Ordinibus *ſaltem minoribus, vel prima tonſura decoratus eſſe debet, & cur ita.* 100.101
Campi *Martij, ac Triuij* Fõs *aqua Virginis dictus.* 30
Candelæ *in triduo Hebdomadæ ſanctæ ad Matutinum in candelabro extingui conſuetæ, vna excepta, quid repræſentent.* 149
Candelæ *in excommunicatione promulganda extinctæ, & humi deiectæ cur excõmunicatos declarent.* 159
Calixti *Tertij* Papæ *votum.* 128
Carnifices *tintinnabula ferebant, & Tintinnaculi, vel Tintinnaphori dicebantur, & Lanij.* 33
Cardinalium, *Prælatorum, & Magnatum Familiæ per Tintinnabulum conuocari ſolent.* 147
Carmelitarum *Campana ſubterranea ſponte ſonans.* 67.
Catania *in Sicilia fuit ab incendio miraculosè liberata, Velo ſanctæ Agathæ ante incendium expanſo, cum dies Martyrij eiuſdẽ Sanctæ anniuerſarius foret. Iſtuc ipſum fieri ſolet ad hanc vſque diem, dum igneum flumen ab Aetna eructatur.* 58
Ciceronis *iocus de Diſco crepitante.* 30
Clerus *congregatur, &* Populus *conuocatur ad officia diuina, &* Conciones *audiendas per Campanas.* 110.111.*& ſequ.*
Cloca *pro* Cãpana, *vox Germanica, &* Gallica. 25
Codon *pro* Campana *cur ita dicatur.* 18
Collecta *quot ſignificet, & vnde dicatur.* 9.10
Commentarius *de* Campanis *cur conſcriptus.* 28
Compatres *in conſecranda Campana apud Hiſpanos*

admit-

admittuntur. 51.52
Citarædi, ac Surdaſtri Hiſtoria. 12
Conſecrationis Campanæ verba. 41
Crepitaculum, & Crepitacillum quid. 24
Crotalum pro Campana, vox Græca eſt, quæ Latinè Crepitaculum, & Crepitacillum dicitur. 24
Crotalus per metaphoram dictus eſt ille, qui voce ſonanti, vel loquacitate ſua neminem non obtundit. 24.
Cruciata, quæ dicitur Bellum ſacrum, cur gerebatur. 160.161.
Cuſtodis Officium quidnam ſit. 96.97. & ſequ.

D

Daemones Căpanæ tinnitu fugari, ſuperſtitioſè credebat Gentilitas. 34 35.135.
Dæmones, Deo permittente, fulgura, & tempeſtates cōcitare poſſunt. 55
Dæmones per aërem curſitantes, & Campanarum ſonitū audientes, effugiunt, & cur ita. 132.135.137
Dæmonibus verba illa ad Incarnationem Dei pertinētia maiorem in modum formidanda. 54
Miraculum per illa verba præſtitum. 54
Dæmonibus quanam in re Turcæ, & Hæretici aſſimilentur. 4.138
Dæmonibus, Deo permittente, ſicut Angelis bonis, corporea quantum ad motum obediunt ad nutum. 55.136. & 137.
Dæmonibus aſſimilātur Excommunicati. 158
Et per cădelas extinctas, & humi deiectas declarantur tales. 159
Defuncti antequam ad Eccleſiam deferantur, & dū item deferuntur ad eam, cur Campanæ pulſentur. 133.134.135
Huius generis Ritus inſtitutus, Caluiniſtis vetitus. 4 *& in ſancta Dei Eccleſia eſt perantiquus.* 133
Defunctorum corpora ſepe-

lienda, cur luminaribus accenſis ad Eccleſiam deferantur. 134
Defunctos tanquam Athletas comitamur. ibidem.
Defunctorum ſepulturæ tempore, Campanarum pulſationes à Caluiniſtis prohibitæ. 4. & 138
Dei natura, bonitas; Voluntas, potentia; Opus, miſericordia eſt. 73
Diſcipulorum fugientium in Chriſti paſſione, ac morte notandum. 150
Dona nobis pacem, cur tertia vice dicitur in Agnus Dei, ad Miſſam, Baſilica Lateranenſi excepta, in qua tribus vicibus vniformiter dicitur, Miſerere nobis. 163. 164

E

ECcleſiæ Salernitanæ Ordinis Prædicatorum Campana ſponte ſonans. 66.
Eccleſiæ Carmelitarum Valentiæ Campana ſubterranea ſponte ſonans. 67
AEnigmata duo de Campana. 156. 157
AEramentum pro Campana. 22. 23
AEs Dodonæum vnde dicatur, & cur pro Campana ſumi conſueuerit. 22
AEs Dodonæum prouerbialiter ſumptum pro garrulo. 22
AEs Temeſæum quid ſit. 26.
AEthnæ Montis in Sicilia incendium velo ſanctæ Agathæ repreſſum. 57. 58
Excommunicati Dæmonibus aſſimilantur. 158
Et per Candelas extinctas, & humi deiectas, declarantur tales. 159

F

FEriæ V. maioris Hebdomadæ Bulla explicatur. 159.
Feſtis diebus, & ſacris Proceſſionibus, & in gratiarum actione, cur Campanæ pulſentur. 131. 132
Fons Triuij Aquæ Virginis dictus, & cur ita. 30

Fri-

Fridericus II. Imperator tertia vice excommunicatus, & Imperio priuatus, Romanum, & Summum Pontificem vexabat. 116
Frigidaria cella quid ſit. 45
Fulgura, & fulmina, necnon pluuiæ, ac tempeſtates Campanarum ſonitu ſuſpeduntur, & expelluntur. 136
Fulgura, & tempeſtates per Campanas cōſecratas expelluntur, dum ipſæ pulſantur. 43. 58. 136. & ſequ.
Funis Campanæ quid ſignificet. 104

G

Gallus effictus modo ſuo cantat. 86
Genuflexio quando fieri non debeat in Angelica Salutatione recitanda, & in alijs orationibus. 118. 119 120. 121. & 122.
Genuflexio non vno genu ſolo, ſed duobus genibus fieri debet. 118. 119
Græci turcico imperio ſubiecti Campanis carere iubentur. 2. & cur ita. 3
Gymnaſia, Collegia, Xenodochia, Cœnobia, & Vniuerſitates Horologio, & Campana indigent. 145

H

Hagioſiderum, ideſt, ſanctum ferrum, quid ſit. 3
Harmonia Campanarum muſica. 79. 80. 81. & ſeq.
Hebdomadæ ſanctæ in triduo cur non liceat pulſare Campanas. 148. & ſequ.
Henricus V. Imperator à Paſchali II. excommunicatus. 141
Hæretici, Huguenoti, vel Hugoniſtæ Campanis bellum indixerunt. 4
Hæretici, ac Turcæ magnam ſimilitudinem, & conuenientiam cum Dæmonibus habent. 5. & 138
Hæretici, ac Turcæ quanam in re Dæmonibus aſſimilentur. 4. 138
Hieronymi Magij Patria. 76.
Hierophanta Proſerpinæ Sa-

cerdos. 35
Hierophanta, ideſt, Sacerdos Proſerpinæ, Tintinnabulum, vel Campanam in ſacris pulſare ſolebat. 35. 36.
Hippiæ Balneum duobus Horologijs ornatum. 10. & 144.
Hiſpaniæ Ritus in conſecranda Campana etiam Compatres, & candidam veſtem Campanæ impoſitam admittit. 52
Horæ Canonicæ cur ſeptem fuerint inſtitutæ. 114. 115
Horologium Venetorum admirandum, & valde inſigne. 86
Horologijs admirandis Campanariæ Turres inſignitæ, & Gallis cantantibus exornatæ. 87
Horologium per aquam, & ſonitum Hydrorologium nuncupatur. 10. & 144
Horologiorũ vſus 37. & 144
Horologij primus inuentor ignoratur. 37. & 144. & ſequ.
Horologium Octauiani Auguſti Obeliſco additũ. 145
Horologium per aquam, & ſonitum: alterum per Solem. 10. & 144
Horologij, & Hydrorologij vſus antiquus. 10. 37
Horologij, Campanæ, Organi, & Bombardæ inuentores ignorantur. 13. 38
Horologium mira arte conſtructum varias repræſentat Imagines, & Angelos perſonantes tubas, dum horæ pulſantur. 85
Horologio, & Campana indigent Collegia, Vniuerſitates, Gymnaſia, Xenodochia, & Cœnobia. 145
Hydrorologij, & Horologij vſus antiquus. 10. 37
Hydrorologium eſt Horologium per aquam, & ſonitum Clementi Octauo donatum. 10. & 144

I

IEſuitarum Eccleſiæ Campana maior, eiuſdemq. Inſcriptio. 94
Imperator, & Rex oleo ſacro Cathecumenorũ inunguntur. 141

Inſcriptiones in Baſilica ſancti Petri Romæ Campanis inciſæ. 90.91.92
Inſcriptio ad ſanctam Agatham pertinens, & in Cãpanis apponi conſueta explicatur. 55.56.57
Interdicti tempore Campanas pulſare non licet niſi in Mane, Meridie, ac Sero pro Angelica ſalutatione recitanda. 151
Nonnulla vero priuilegia tempore interdicti conceſſa, vide in pag. 151.152
Inuentio, & antiquitas Campanarum. 1
Inuentores Bombardæ, Organi, Horologij, & Campanæ ignorantur. 13
Iuramentum ſuper Campanas præſtitum in Hibernia, & Scotia quanta veneratione habeatur. 59.60

K

S. Karoli Borromæi liber de Inſtructione Fabricæ, & ſupellectili Eccleſiaſtica. 154
Karoli Magni capitulare. 25
Karoli Magni Præceptor, Alcuinus, Bedæ Presbyteri diſcipulus. 39
S. Katharinæ ad Funarios Campanulæ muſicæ. 95

L

Laicis nullo modo licet pulſare Campanam, nec ab Eccleſiaſticis ſine ſuperpelliceo. 108
Lanij, ideſt Carnifices. 33
Lebes cur pro Campana ſumi conſueuerit. 21
Leodij Campana maxima 24. homines ad pulſationem requirit. 83
In Eccleſia S. Pauli eiuſdẽ Ciuitatis Campanæ 24. ſunt Organorum inſtar. 84. 88
Leo Romanus Pontifex Maximus Vaticanum mœnibus cinxit, Leoninamque Vrbem de ſuo nomine appellauit. 88
Et fores Baſilicæ ſancti Petri ex argento reſtituit. ibidem.
Leonini verſus quinam ſint. 109.

Lingua Campanæ quænam ſit, & cur ita dicatur. 78

Lingua Campanæ eſt plectrũ ferreum, & Prædicatorum linguam ſignificat. 104.

Luna laborans cur apud Ethnicos dicebatur, & cur itẽ rubens. 34

M

MAlleus Campanæ Lingua nuncupatur; Græcè autem Rhopalum dicitur. 78

Manſionarius, & eius officiũ. 96. 97. & ſequ.

Manſionarij multi in Eccleſia olim Romana. 97

Manſionarij duo à Gregorio Magno nominati, & in Martyrologium relati nũc inueniuntur. 97. 98. 99. 100.

Manſionarij, & Cuſtodis nomen ante mille, & amplius annos pro Campanario ſumebatur. 100

S. Mariæ, necnõ Sanctorũ, & Sanctarũ nomine inſignitæ cur permultæ Cãpanæ vocitẽtur; necnon ipſa nomina, necnon verba ad Incarnationem Dei pertinentia in Campanis inciſa inueniantur. 53. 54. & 55

S. Mariæ ad Montes Campanulæ muſicæ. 95

Materia corporalis quantum ad motum Angelis bonis, & Spiritibus malis obedire cenſetur ad nutum. 55

Matutinus, & Veſpertinus Campanæ pulſus cur fiãt. 129. 130.

Mecliniæ Campanæ Organorum inſtar. 82

Mentem ſanctam ſpontaneã, Honorem Deo, & Patriæ liberationem. Hæ dictiones per caſus obliquos abſque vllo verbo, Tabula marmorea inciſæ inuentæ fuerunt, dum corpus Beatæ Agathæ in Sicilia aromatibus condiebantur, explicantur. 55. 56. 57

Et cur in Campanis inciſæ inueniantur. 58

Meridianus Campanæ pulſus à Calixto III. inſtitutus. 127. 128

Meſchitæ apud Turcas quid ſint. 2
Miraculum Campanæ benedictæ à S. Bennone. 137 138.
Miſſæ in ſacrificio, Ritum pulſandi Campanas quiſnam, & quonam tempore, & cur inſtituerit. 115. & 116.
Miſerere nobis, cur tribus vicibus antiquitus diceba-tur, ſicut nunc in Eccleſia Lateranenſi; in ceteris verò Eccleſiis, tertia vice dicitur, Dona nobis pacẽ, dum Agnus Dei ad Miſſam legitur, vel cantatur. 163. 164
Montis Aetnæ incendium velo S. Agathæ in Sicilia repreſſum. 57. 58
Muſicus Campanarum concentus, ac Turrium præſtantia. 79

N

Nicolaus Copernicus arte mathematica peritus cur oculis fuerit orbatus. 86
Nola pro Campana cur ita dicatur. 18. 19. 20. 21. 26
Nola in cubiculo, quid ſibi hoc prouerbium velit. 19
Nola pro Campana ante Paulinum Nolanum diceba-tur. 19. 20
Nolanum, vel Nolare pro Campanili ſumptum. 20. 21.
Nolæ à Nola Campaniæ Vrbe; & Campanæ à Campania dictæ ſunt. 113
Numerus Campanarum Eccleſiis conceſſus. 153. & ſequ.
Lis de Campanarum numero ſuborta. ibidem

O

Occaſio ſcribendi commentarium de Campanis. 28
Octauiani Auguſti Horologium additum Obeliſco. 145.
Officia diuina, horarum diſtinctionibus comprehenſa, quæ ſunt ſeptem Horæ Canonicæ, iuxta ſeptem hominis ætates, inſtituta

viden-

videntur. 114
Oratio cur Collecta *fuerit nuncupata.* 9
Ordo Romanus eſt liber antiquiſſimus. 24.40
Organi, Campanæ, *Horologij, & Bombardæ inuentores ignorantur.* 13. 38
Organorum inſtar, Campanæ *digitis, ac pedibus pulſantur.* 82.83
Oſtiarij officium eſt etiam pulſare Campanas. 102

P

PApæ nomina. 140
Paralipomena, hoc eſt, res prætermiſſæ. 158
Paſchatis tempore, ac Pentecoſtes *Angelica ſalutatio, & Antiphona,* Regina Cæli, *&c. ſine genuflexione recitari debet.* 118. 119. 120. & 121.
Paulino, & Sabiniano quonam modo vſus Campanæ *in Eccleſia ſit tribuendus.* 7. 111.112. & 113.
Paulinus S. *Hieronymi coætaneus, &* S. *Auguſtini diſcipulus.* 113
Feierantes ſuper Campanas *cœlitus puniti.* 59
Peſtis in Regno Cæſarauguſtano. 63
Petaſus pro Campana, *cur ita dicatur.* 17. & ſequ.
Philippi Tertij Hiſpaniarum Regis libellus ſupplex de B. *Iſidoro, & Campanis ſponte ſonantibus.* 67
Pluuiæ, vel tempeſtates, Campanarum *ſonitu expelluntur.* 136
Presbyter *Campanam pulſare non deſpiciat.* 103. 105
Propoſitio indefinita ſine ſigno vniuerſali ſumitur pro vniuerſali. 107
Proſopopeïa quid ſit. 108

Q

QVintæ Feriæ maioris Hebdomadæ Bulla explicatur. 159

R

REgiſtra Summorum Pontificum *aſſeruata in Bibliotheca Vaticana.* 151. & 152.
Rex, & Imperator ſacro Cathecumenorum oleo inunguntur. 141

Roma-

Romanarum Baſilicarum præcipuarum Campanæ. 55.

Romæ direptio, ſeu depopulatio. 62

Rothomagēſis Campanæ notandum. 53

S

Abbati ſancti die maioris Hebdomadæ *ad Miſſam antequam Eccleſiæ Cathedralis, vel Matricis Cāpana pulſetur, alijs Eccleſijs non licet pulſare Campanas ex Decreto Leonis Decimi, ſub pœna centum ducatorum.* 150

Sabiniano, & Paulino *quonam modo vſus Campanæ in Eccleſia ſit tribuendus.* 5.6.111.112.113.

Sacriſtæ miniſter. 96

Saladinus, vel Sultanus, Capta Hieroſolyma*, quid fecerit de Templis, & Campanis.* 4

Salernitanæ Eccleſiæ Campana ſponte ſonans. 66

Schola Cantorum, ideſt, Chorus. 163

Septies, particula aduerbialis, quot ſumatur modis. 114. 115.

Signum pro Campana frequēter ſcriptum reperitur, quia ſonitu illius datur ſignum faciendi aliquid. 24.25.

Sonitus Campanarum diuerſi vnde oriantur. 76. 77

Squilla pro Campanula: & quænā vox illa ſit, ignoratur: hac tamen voce vtuntur Scriptores Itali; & ad hanc vſque diem vox eſt in vſu. Magij opinio confutatur. 23.24

Surdaſtri, ac Citharædi hiſtoria. 12

Symandrum, vel Synandrum quid ſit. 3

T

Templum, teſte Iuone, ſuo modo baptizatur, ideſt, lauatur. 47

Tempeſtates, Fulgura, & Fulmina, Campanarum ſonitu ſuſpenduntur, & expelluntur. 136

Theodorus, & Abundius Cuſtodes,

ſtodes, Manſionarij, vel Campanarij, in Martyrologium Romanum relati. 97. 98. 99. & 100.
Thermarum Campana, & hiſtoria. 29
Tinnellum vnde dicatur. 17. & 147.
Tinnellum, prandio, ac cœnæ Aulicorum deſtinatum vnde dicatur. 17
Tinnitus de metallis propriè dicitur. 17
Tintinnabula propriè dicta quænam ſint. 147
Tintinnabulorum maiorum varius vſus apud Ethnicos. 12. 13. 27. & ſequ.
Tintinnabulum vendendorũ piſcium ſignum. ibidem.
Tintinnabulum etiã pro maiori Campana ſumitur. 31. 32
Tintinnaculi, vel Tintinnaphori, ideſt, Carnifices, cur ita dicti. 33
Tintinnabulum quid ſit, & vnde dicatur. 16. 17
Triginta tres Campanæ in turri Eccleſiæ Antuerpienſis. 81
Triuij fons aquæ cur Virginis dictus. 30
Tubarum, & Campanarum ſimilitudo. 72
Diſſimilitudo earumdem. 75
à Tubis originem habent Cãpanæ. 71
Tubæ Veteris Teſtamenti, & Campanæ Noui Teſtamẽti quid ſignificent. 103. 104. & 105
Turcæ, & alij Infideles cur Campanis non vtantur. 1
Turcæ, Conſtantinopoli capta, ex Campanis bombardas fecerunt. 2
Turcarum templa Meſchitæ dicuntur. 2
Turcarum Turres altiſſimæ ſunt. 2
Turcico imperio ſubiecti Græci Campanis carere iubentur. 2
& cur Campanis carere iubeantur. 3
Turcæ, & Hæretici cur Dæmonibus aſſimilentur. 138
Turcæ Campanarum vſum non admittunt. 4. 5
Turcæ, atque Hæretici magnam ſimilitudinem, & conuenientiam cum Dæ-

monibus habent. 5. & 138
Turcæ, Hieroſolyma capta, *Campanas è Turribus deiecit.* 4
Turris *admirandæ altitudinis.*80.81. *Habet triginta tres Campanas.* 81
Admirandæ altitudinis, ac ſtructuræ. 84.85
Turres *Campanariæ admirandis* Horologijs *inſignitæ, & Gallis cantantibus exornatæ.* 87
Turris *Baſilicæ* S.Petri *Romæ cur omnium prima in Orbe dicta ſit.* 87.88

V

V *Annuccius Biringuccius artifex Campanarum.* 78
Verbum caro factum eſt; verba hæc in Campanis cur apponi ſoleant. 54. 55
Miraculum per hæc verba præſtitum. 54. *Hæc verba, & id genus alia ad Dei incarnationem pertinẽtia, Dæmonibus valde formidanda.* ibid.
Veſpere, & Mane, ac Meridie, Campanam *pulſandi Ritus non caret Myſterijs.* 117.119.120
Horum temporum Myſteria explicantur. 119.120
Veſpere, & Mane, & Meridie Campanam *pulſandi Ritum quinam, & cur inſtituerint iuxta temporum diuerſitatem.* 125.126.127 128.129.130.
Veſpertinus, & Matutinus Campanæ pulſus cur fiant. 129.130.
Verſus Leonini quinam ſint. 109.
Vilillæ, vel Viligliæ Campana *ſponte ſonans.* 62.63 *& ſequ.*
Virgo, ideſt, aqua frigida, & cur ita Romæ dicta fuerit. 29. *& vbinam Romæ ſit fons illius.* 30

X

X *Enodochia,* Cœnobia, *Vniuerſitates,* Collegia, *& Gymnaſia* Horologio, *&* Campana *indigẽt.* 145

Z

Z *Onaras de Nolis appenſis currui triumphantis.* 32

FINIS.

DE HOROLOGIIS
ET CAMPANIS
HOC. IN. COMMENTARIO
delineatis, & ære inciſis, Declaratio.

DVM de Turrium præ-
ſtantia, & admirandis
quorūdam Horologio- Cap. 12.
rum ſtructuris, necnon
de muſico Campana-
rum concentu, muſicam
item Organorum har-
moniam repræſentante, loqueremur, in medium attulimus nonnulla, quæ indigebant delineatione, vt quæ ſcripta ſunt, facilius intelligerentur.

Ad hanc rem præſtandam primo loco apponere libuit Horologium Sancti Marci Venetiarum delineatum, & ære inciſum. Pag. 86.

Campanula illa, quæ ſub maiori Campana horarum extare cernitur, malleolo percuſſa, anteaquam horę pulſentur, dat ſoni-

tum, quo dato, Campana horarum hinc inde pulſatur à duobus effictis ex ære Mauris. Deinde è duorum oſtiolorum vno, inter quæ Deiparæ Mariæ ſemper Virginis ſculpta infra Horologium Imago ſedens repræſentatur, Angelus tubam, vti iam diximus, perſonando exit, vt alterum oſtiolum ingrediatur, à tribus comitatus Magis, qui dum ante dictam Imaginem tranſeunt, ſeſe artificiosè flectunt, & inclinato capite, manu ad frontem directa, ipſam Imaginem, corona è capite cuiuſque amota, venerantur, Angelumq. intra oſtiolum ingredientem ſequuntur. Id quod Franciſcus Sanſouinus in eiuſdem Ciuitatis deſcriptione ſatis fuſè, ac bellè quidem ſcriptum reliquit.

Pag. 86.

Franc. Sanſ. lib. 8.

Stella vero, quæ ſupra Imaginem Deiparæ Mariæ ſemper Virginis cernitur, Magis infra tranſeuntibus apparet, deinde in ſuum ſeſe retrahit locum; Infra denique cernitur Sphæra ſtellaria, & horaria, in qua repræſentantur duodecim Signa cæleſtia, & Solis radius horas oſtendens, atque item Sol ipſe, qui ſingulo quoque Menſe in domo ſibi præfixa manet. In centro autem Sphæræ cernitur Luna, quæ inter multitudinem Stellarum

ſuas

ſuas facit mutationes. Infra vero Campanam horarum per Leonis Imaginem iuxta Scripturam Sacram repræſentatur Sanctus Marcus Euangeliſta, præcipuus Venetiarum Protector, ad cuius pedes Dux item Venetus cernitur genuflexus. Hæc de Horologio Sancti Marci Venetiarum. Apocal.4.

Secundo loco ſeſe nobis offert explicandum Horologium Leodij, quod eſt Germaniæ inferioris, hoc eſt, Flandriæ Ciuitas maxima: Ibi enim præter magnitudinem, & multitudinem Campanarum, quæ dum organorum inſtar pulſantur, muſicum reddunt concentum, vt in capite 12. ſatis fuſè narrauimus; in Ecclesia Cathedrali, Sancto Lamberto dicata, extat etiam Horologium mira arte conſtructum, ſicut Rotæ, ac funiculi multiplices præſeferunt. Quælibet enim hora in quattuor diſtinguitur partes, quæ à quattuor Statuis illis ex ære fictis diſtinctè pulſantur; quibus pulſatis, à Statua illa inferiori pulſatur Horarum Campana, quæ Horas diſtinctè perſonando refert. Cap.12.pag. 82.83.84. Cap.12.

Tertio loco repræſentatur modus pulſandi magnas in Belgio Campanas, hoc eſt, in Flandria, Galliæ Belgicæ Regione. Nam Cap.12.pag. 83.

in Cathedrali præſertim Eccleſia Leodienſi Sancto Lamberto dicata (vti iam in capite duodecimo huiuſce Commentarij dictum fuit) octo ſunt ampliſſimæ Campanæ, minuſculæ verò duodecim ad Horarum pulſationem accommodatæ. Ad Campanæ harum maximæ pulſationem quattuor & viginti requiruntur homines. Maxima hæc enim Campana duabus, & quidem magnis eſt cincta rotis, quæ circumligatæ ſunt duobus deorſum pendentibus funibus, quibus item alligati ſunt quattuor & viginti alij funiculi. Deinde homines duodecim trahunt vice verſa funes ab vna parte; ita vero, vt, quando pars vna deorſum trahit, altera ſurſum trahat. Qui ſane modus in pulſandis Campanis pro muſico efficiendo concentu per totum Belgium obſeruatur, ſicut dictæ Ciuitatis, & Regionis Indigenæ, qui Romæ degunt, omnino affirmant.

Pag. 83.

Quarto denique loco ſeſe nobis offerunt triginta tres promiſcuæ magnitudinis Campanæ, delineatæ, ac ære inciſæ, quæ ſunt in Cathedrali, & primaria quidem Antuerpienſi Eccleſia, Deiparæ Mariæ ſemper Virgini dicata, cuius Turris admirandæ altitu-

dinis

dinis, ac ſtructuræ dictas continet Campanas. De præſtantia huiuſce Eccleſiæ, ac Turris, necnon de dictis Campanis, earumq. harmonia muſica ſermonem habuimus in duodecimo huiuſce Commentarij capite iuxta Georgij Braunij verba. Nunc autem ad maiorem dictæ delineationis Campanarum intelligentiam nonnulla explicanda cenſentur. Turris enim triginta trium Campanarum non ſolum eſt alta pedes quadringentos viginti, vti ſuo iam diximus loco, ſed intus habet trecentos, & ſexaginta tres gradus, per quos aſcenditur ad Campanarum faſtigium. Habet etiam intus diuerſa loca ſatis ampla, in quibus pendent Campanæ, præſertim vero triginta tres promiſcuæ magnitudinis Campanæ illæ, quæ quotidie tam pro diuinis officijs, quàm animi cauſa, ſiue pro oblectamento præſtando pulſantur. Supra dictas Campanas extat Horologium cum Campana, quæ pulſat horas. Extat etiam ſuperius alia contignatio, in qua pendent Campanæ, quæ præludium aliquod, vel, vt Muſici aiunt, Motectum, in maioribus nempe Feſtiuitatibus, anteaquam horæ pulſentur, ſonant. Alio denique in loco ad latus eius tres

Cap. 12. pag. 81. 82.

Pag. 81.

magnæ

HORGLOGIVM·SANCTI MARCI·VENETIARVM

